ΑΣΤΗΡ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

«*Πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλὸν κατέχετε*».

Ἔτος 64ον. ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ, 1928. Ἀριθ. 12

Η ΕΝΣΑΡΚΩΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ ΛΟΓΟΥ

«Καὶ ὁ Λόγος ἔγεινε σὰρξ καὶ κατῴκησε μεταξὺ ἡμῶν». (Ἰωάν. α΄ 14).

Τὸ μᾶλλον θαυμαστὸν εἰς τοὺς λόγους τούτους εἶνε, ὅτι τὸ πρόσωπον τὸ ἀναφερόμενον ἐνταῦθα, εἶνε τὸ ἴδιον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον «ἦτο ἐν ἀρχῇ» καὶ τὸ ὁποῖον Θεὸς ὤν, ἐδημιούργησεν ὅλα τὰ πράγματα. Τὸ πρόσωπον τοῦτο ἔγεινε σάρξ. Ὁ Ἰησοῦς τῶν Εὐαγγελίων εἶνε αὐτὸς ὁ αἰώνιος Θεός. Εἶνε ὁ Ἰεχοβᾶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκην. Ὁ λόγος δὲ τῆς ἐνσαρκώσεως Αὐτοῦ ἦτο ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων, Ὁ καλὸς ποιμὴν ἦλθε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸ πρόβατον Αὐτοῦ τὸ ἀπολωλός. Ἦλθε δὲ ἐν ἀνθρωπίνῃ μορφῇ, διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἠδύνατο εὐκολώτερον καὶ ἐγγύτερον νὰ πλησιάσῃ τὸν ἁμαρτωλὸν ἄνθρωπον τὸν ὁποῖον ἐπεθύμει νὰ σώσῃ.

Μοραβιανός τις ἱεραπόστολος ὑπῆγε νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τοὺς δούλους τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν. Ἀποτυχὼν ὡς ἐλεύθερος ἄνθρωπος νὰ φθάσῃ μέχρις αὐτῶν, ἔγεινεν ἑκουσίως δοῦλος καὶ ἐπήγαινε μετ' αὐτῶν εἰς τὰς ἐργασίας των ἐν τοῖς ἀγροῖς, συμμετέχων εἰς ὅλους τοὺς κόπους καὶ τοὺς μόχθους των καὶ τὰ παθήματά των. Οὕτω κατώρθωσε νὰ ἔλθῃ εἰς ἄμεσον καὶ στενὴν συνάφειαν μετ' αὐτῶν. Εὑρεθεὶς ἐν μέσῳ αὐτῶν ὡς σύνδουλος, ἠδυνήθη νὰ ὁμιλῇ εἰς αὐτοὺς εὐκολώτερον καὶ τελεσφορώτερον νὰ κηρύξῃ τὸν Χριστὸν εἰς τὰς καρδίας των. Τότε μόνον οἱ Ἰνδοὶ ἔδωκαν προσοχὴν εἰς αὐτὸν καὶ ἤκουσαν τοὺς λόγους του. Τοῦτο εἰκονίζει ἀρκούντως τὴν συγκατάβασιν τοῦ Χριστοῦ, εὐδοκήσαντος νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν γῆν μὲ σῶμα ἀνθρώπινον, νὰ ταπεινωθῇ, νὰ πεινάσῃ, νὰ διψήσῃ, νὰ ὑποφέρῃ καὶ νὰ πάθῃ, διὰ νὰ σώσῃ τὸν κόσμον.

Ποτὲ δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὸν Θεὸν ἐν τῇ ἀοράτῳ δόξῃ του, Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς ἐγένετο ***Ἐμμανουήλ***, τουτέστι «Θεὸς μεθ' ἡμῶν». Λαβὼν δὲ τὴν ἀνθρωπίνην μορφὴν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ ζήσας τὴν Θείαν ζωήν, ἐφανέρωσεν εἰς ἡμᾶς τὰς σκέψεις, τὸν χαρακτῆρα, καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ Θεοῦ καὶ ἰδίως τὴν χάριν Αὐτοῦ καὶ τὴν ἀγάπην του πρὸς τοὺς ἁμαρτωλούς. Αὐτὸς εἶνε ὁ πρῶτος σκοπὸς τῆς Ἐνσαρκώσεως—νὰ ἀποκαλυφθῶσι τὰ ἀόρατα πράγματα τοῦ Θεοῦ κατὰ τρόπον τοιοῦτον, ὥστε οἱ ἄνθρωποι νὰ δυνηθοῦν νὰ ἐννοήσουν αὐτά.

Ὁ Χριστὸς ἐγένετο ἄνθρωπος καὶ διὰ νὰ ὑπακούσῃ ὡς ἄνθρωπος εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, τὸν ὁποῖον ἡμεῖς παρέβημεν. Ἐγεννήθη ***ὑπὸ*** τὸν νόμον διὰ νὰ ὑπακούσῃ εἰς αὐτὸν καὶ ὑπὸ τὴν Κατάραν διὰ νὰ ὑποφέρῃ ταύτην. Ἔμεινε τόσον

χρόνον εἰς τὴν γῆν, ὅσος ἐχρειάζετο διὰ νὰ τιμήσῃ τὸν νόμον διὰ τῆς ὑπακοῆς του, καὶ νὰ δείξῃ εἰς τὸν κόσμον ὅτι ὁ νόμος εἶνε καλός. Ἀπέθανε δὲ κατόπιν διὰ νὰ ὑποστῇ Αὐτὸς τὴν Κατάραν τοῦ νόμου.

Ἐπιπλέον, ὁ Χριστὸς ἐγένετο ἄνθρωπος διὰ νὰ γνωρίσῃ ἐμπειρικῶς τὴν ζωὴν ἡμῶν καὶ οὕτω δυνηθῇ νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς ἡμᾶς ἐμπιστοσύνην, καὶ νὰ μᾶς πείσῃ ὅτι μᾶς συμπαθεῖ καὶ θέλει νὰ μᾶς βοηθῇ καὶ νὰ μᾶς σώζῃ. Εἴμεθα βέβαιοι τώρα, ὅταν εὑρισκώμεθα εἰς θλίψεις, εἰς δοκιμασίας, καὶ εἰς διαφόρους πειρασμούς, ὅτι ὁ Χριστὸς ἐννοεῖ τὴν θέσιν μας, ὅτι μᾶς συμπαθεῖ καὶ ὅτι ἐὰν ὑπάγωμεν εἰς Αὐτὸν θὰ μᾶς ἀνακουφίσῃ, διότι γνωρίζει ἀπὸ τί ὑποφέρομεν καὶ πῶς νὰ μᾶς βοηθήσῃ. «Δὲν ἀνέλαβεν ἀγγέλων φύσιν, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ καὶ ἔπρεπε νὰ ὁμοιωθῇ κατὰ πάντα μὲ τοὺς ἀδελφούς του, διὰ νὰ γείνῃ ἐλεήμων καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς εἰς τὰ πρὸς τὸν Θεόν, διὰ νὰ κάμνῃ ἐξιλέωσιν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ λαοῦ. Ἐπειδή, καθότι Αὐτὸς ἔπαθε πειρασθείς, δύναται νὰ βοηθήσῃ τοὺς πειραζομένους».

Ὁ Χριστὸς ἐγένετο ἄνθρωπος διὰ νὰ δυνηθῇ προσέτι νὰ δοκιμάσῃ τὰς ὠδίνας τοῦ θανάτου καὶ νὰ καταργήσῃ αὐτὸν διὰ τὸν λαόν του. Διὰ τοὺς πιστοὺς ὁ θάνατος δὲν εἶνε πλέον ἐχθρός, διότι ὁ Χριστὸς κατέστρεψε τὴν δύναμιν τοῦ θανάτου, ἥτις ἦτο ἡ ἁμαρτία. Εἷς ἀκόμη κύριος λόγος τῆς ἐνσαρκώσεώς Του εἶναι ὅτι ἤθελε νὰ ἀφήσῃ εἰς ἡμᾶς ἓν τέλειον ὑπόδειγμα ζωῆς, χαράξας μίαν ὁδὸν εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς προσκαλεῖ νὰ περιπατήσωμεν, ἀκολουθοῦντες τὰ ἴχνη του.

Ὁποῖον μυστήριον Θείας Οἰκονομίας, φίλε ἀναγνῶστα, ὁποία συγκατάβασις, ὁποία ἀγάπη! Ὁ Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί· λοιπὸν ἂς χαίρῃ πᾶσα σάρξ! Ἂς δεχθῶμεν Αὐτὸν εἰς τὰς πόλεις μας, εἰς τοὺς οἴκους μας, εἰς τὰς καρδίας μας! Φέρει τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, τὸ φῶς, τὴν σωτηρίαν, τὴν εἰρήνην, τὴν εὐτυχίαν. Θὰ καταφρονήσωμεν μίαν τόσον μεγάλην τοῦ Θεοῦ εὔνοιαν; Μίαν τόσον μεγάλην τοῦ Θεοῦ ἀγάπην; Μὴ γένοιτο.

(Ἐκ τῶν τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη)

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ὑπὸ Ριχάρδου Τρὲντς (Richard Trench)

(Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

ΚΓ'.

Ἡ παραβολὴ τοῦ Πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου.

Λουκ. ις'. 19—21.

(Συνέχεια καὶ τέλος)

«Σὺ ἐν τῇ ζωῇ σου ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου». Ποῖα ἦσαν τὰ ἀγαθὰ ταῦτα; Δύο ἑρμηνεῖαι προτίθενται. Κατὰ τὴν πρώτην καὶ γενικώτερον παραδεδεγμένην, ὑπονοοῦνται ἐδῶ τὰ ἐγκόσμια ἀγαθὰ καὶ ἀπολαύσεις. Εἶναι ὡς νὰ

ἔλεγεν ὁ Ἀβραάμ: «Ἐν τῇ ζωῇ σου ἦσο ἐλεύθερος νὰ ἐκλέξῃς ἢ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ ἢ τὰ πρόσκαιρα. Ἐξέλεξας τὰ πρόσκαιρα. Τώρα μὴ ἔλπιζε ὅτι θὰ δυνηθῇς νὰ λάβῃς ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην μερίδα τῶν ἀγαθῶν τῆς αἰωνίου ζωῆς».

Ἡ ἑτέρα τῶν δύο ἑρμηνειῶν ἐννοεῖ «τὰ ἀγαθὰ» ὡς παριστῶντα καλάς τινας πράξεις ἢ ἰδιότητάς τινας ἀγαθάς, τὰς ὁποίας, ἔστω καὶ ἐν μέτρῳ ἐλαχίστῳ ἐξεδήλωσεν ὁ πλούσιος ἐν τῇ ἐπιγείῳ του ζωῇ, καὶ διὰ τῆς ὁποίας ἠμείφθη ἐν τῇ ζωῇ ἐκείνῃ. Ἑρμηνεύεται δηλονότι ὡς ἑξῆς ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀβραάμ: «Ἐὰν ὑπῆρξεν ἀγαθόν τι ἐν σοί, ἔλαβες ἤδη τὴν ἀμοιβήν σου ἐν τῷ κόσμῳ, ἤδη δὲ δέν σοι ἀπομένει ἢ ἡ τιμωρία τῶν ἐπὶ γῆς πράξεών σου». Μὲ ἄλλας λέξεις, ὁ Θεὸς ἀνταμείβει τὰς ὀλίγας ἀγαθὰς πράξεις τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων, δίδων εἰς αὐτοὺς ἐπίγεια ἀγαθά, ἀλλ' ἐπιφυλάσσων εἰς αὐτοὺς τὴν αἰωνίαν καταδίκην διὰ τὴν ἀμετανοησίαν των· ὅπως ἀντιστρόφως, τιμωρεῖ τοὺς πιστοὺς ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ διὰ τὰ ἐναπομένοντα ἐν αὐτοῖς ὑπολείμματα τῆς ἁμαρτίας διὰ παιδείας καὶ δοκιμασιῶν, ἐπιφυλάσσων εἰς αὐτοὺς ἐν τῇ εὐσπλαγχνίᾳ Αὐτοῦ τὴν αἰώνιον εὐδαιμονίαν, ἀλλὰ καὶ ταύτην μόνον κατὰ χάριν, ὡς ἀναγνώρισιν τῆς πίστεως καὶ ὑποταγῆς αὐτῶν. Τοιαύτην ἔννοιαν ἐξάγει ἐν τῷ ἄνωθι χωρίῳ καὶ ὁ Χρυσόστομος (Ὁμ. περὶ Λαζάρου).

Οἱαδήποτε ὅμως καὶ ἂν ἦναι ἡ ἔννοια τῶν λέξεων τούτων, αὗται περιέχουσι τὴν ἀλήθειαν, τὴν ὁποίαν καὶ τόσα ἄλλα χωρία τῆς Γραφῆς διδάσκουν, ἤτοι: Ὅτι ἡ ἀπόλαυσις τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου ἄνευ τινὸς τῶν θλιβερῶν τῆς ζωῆς, ὁ ἀδιάκοπος ῥοῦς κοσμικῆς εὐημερίας, εἶναι σημεῖον καὶ οἰωνὸς τελικῆς ἀποδοκιμασίας ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ (Ψαλμ. ιζ' 4, Λουκ. ς' 24, 25). Εὐκόλως δ' ἐννοεῖται ὁ λόγος τούτου, δεδομένου ὅτι εἰς ἕκαστον ἄνθρωπον ὑπάρχει μεγάλη δόσις ***σκωρίας,*** ἥτις πρέπει νὰ ἐκλείψῃ, δὲν δύναται ὅμως νὰ ἀποκαθαρθῇ εἰμὴ διὰ τοῦ πυρὸς τῶν θλίψεων καὶ δοκιμασιῶν. Ὁ μὴ διελθὼν διὰ τοῦ πυρὸς τούτου μένει ἐπιβεβαρημένος διὰ τῆς σκωρίας ἐκείνης· εἶναι ἀκαθάριστος καὶ ἑπομένως ἀκατάλληλος ὅπως μετάσχῃ τῆς ἁγιότητος ἐκείνης, ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδεὶς δύναται νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν.

Οὕτω βλέπομεν τὸν Λάζαρον, ὅστις ἐν τῷ κόσμῳ μόνον πόνους καὶ θλίψεις ἀπήλαυσεν, ἤδη μετὰ θάνατον παρηγορούμενον. Ὁ δὲ πλούσιος βασανίζεται, καθότι ἔσπειρεν εἰς τὴν σάρκα καὶ ἑπομένως δὲν δύναται εἰμὴ τὰ τῆς σαρκὸς νὰ θερίσῃ.

Ἐπὶ πλέον, μὲ τὸν θάνατον γίνεται ὁ διαχωρισμὸς τῶν πονηρῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ εὑρίσκονται ἀναμεμιγμένα. Τὰ ὅμοια τοῖς ὁμοίοις συγκεντροῦνται, τὸ ἀγαθὸν πρὸς τὸ ἀγαθόν, τὸ πονηρὸν πρὸς τὸ πονηρόν. Ὁ δὲ διαχωρισμὸς οὗτος εἶναι τελικὸς καὶ μόνιμος.

«Ἀλλὰ πλὴν τούτων πάντων, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα κεῖται, ὥστε οἱ θέλοντες νὰ διαβῶσιν ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς νὰ μὴ δύνανται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν νὰ διαπερῶσι πρὸς ἡμᾶς». Ἀποτυχὼν τῆς ὑπὲρ ἑαυτοῦ αἰτήσεώς του ὁ πλούσιος ἤδη προβάλλει αἴτησιν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν του. Εἶπε δέ, ***«παρακαλῶ σε λοιπόν, πάτερ, πέμψον αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, διότι ἔχω πέντε ἀδελφούς, διὰ νὰ μαρτυρήσῃ εἰς αὐτούς, ὥστε νὰ μὴ ἔλθωσι***

καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου». Ἤδη ἀντιλαμβάνεται τῆς πραγματικότητος τοῦ αἰωνίου κόσμου καὶ τῆς ματαιότητος τῶν ὅσα ἐθεώρει ἀγαθὰ ἐν τῇ ἐπιγείῳ του ζωῇ, καὶ ἐπιθυμεῖ νὰ προειδοποιήσῃ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅπως ἀποφύγουν τὴν ἰδικήν του τρομερὰν τύχην. Ἤδη ἀναγνωρίζει τὴν πραγματικὴν ὕπαρξιν ὅλων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοί του, Σαδδουκαῖοι κατὰ βάθος, ἂν καὶ πιθανὸν κατ' ἐπιφάνειαν Φαρισαῖοι, ἔσκωπτον καὶ εἰρωνεύοντο ἐν τῇ ἐπιγείῳ των ζωῇ. Ἑρμηνευταί τινες διαβλέπουν, εἰς τὴν παράκλησιν ταύτην, νύξιν, ὅτι ἤδη ἀφυπνίζετο εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πλουσίου τὸ νεναρκωμένον σπέρμα τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο, ὑπὸ τὸ πῦρ τῆς δοκιμασίας νὰ τὸν ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς τρομερᾶς ἐκείνης καταδίκης, ἀλλ' ἐδῶ ἡ πρὸς αὐτὸν ἀπάντησις τοῦ Ἀβραὰμ ἀποκλείει τὴν ὑπόθεσιν ταύτην, καὶ μᾶς ἀφίνει νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἡ αἴτησις αὕτη τοῦ πλουσίου περιεῖχεν ἐνδόμυχον δικαιολογίαν τῆς ἐπὶ γῆς ζωῆς αὐτοῦ, καὶ οἱονεὶ μομφὴν καὶ ἐπίρριψιν τῆς εὐθύνης τῆς διαγωγῆς του ταύτης εἰς τὸν Θεόν, ὡς ἐὰν ἔλεγεν: «Ἐάν μοι ἀπεκαλύπτετο καθαρὰ ἡ ἀνάγκη τῆς σωτηρίας, τῆς μεταβολῆς τοῦ βίου μου, τῆς ἀναποφεύκτου καταλήξεώς μου εἰς τὸν τόπον τοῦτον, δὲν θὰ εὑρισκόμην ἐδῶ. Ἀλλὰ τοὐλάχιστον, ἃς προειδοποιηθοῦν οἱ ἀδελφοί μου, ἵνα μὴ ἐν τῇ ἀγνοίᾳ των καὶ αὐτοὶ ἔλθουν ἐνταῦθα».

Τὸν συλλογισμὸν τοῦτον ἐπιτιμᾷ ὁ Ἀβραὰμ ἀπαντῶν: «***Ἔχουσι τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς προφήτας· ἃς ἀκούσωσιν αὐτούς***». Ἤτοι, «εἶναι ἤδη προειδοποιημένοι οἱ ἀδελφοί σου. Ἀρκετὸν φῶς ὑπάρχει εἰς τὴν Πεντάτευχον καὶ τοὺς Προφήτας, ὅπως ἐμποδίσῃ τὰ βήματά των ἀπὸ τοῦ νὰ ἔλθωσιν ἐνταῦθα. Ἃς προσέξωσιν εἰς ἐκείνους».

Ἐκ τῶν λόγων τούτων διδασκόμεθα ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν ἐφρόνει ὅτι τὸ δόγμα τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ τῆς μετὰ θάνατον ἀποδόσεως τῶν ἐν τῷ σώματι πεπραγμένων ἀρκούντως διεσαφηνίζετο εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ὥστε νὰ μένωσιν ἀναπολόγητοι οἱ ἐπικαλούμενοι τὴν ἄγνοιάν των. Τοῦτο καταφαίνεται καὶ ἐξ ἄλλων χωρίων (Ματθ. κβ' 31 - 32).

Ἀλλ' ὁ πλούσιος δὲν ἀποστομώνεται: «***Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν ὑπάγῃ πρὸς αὐτούς, θέλουσι μετανοήσει***». Εἰς τὸ ἐπιχείρημα τοῦτο διαβλέπομεν περιφρόνησιν πρὸς τὴν ἀποκεκαλυμμένην Ἀλήθειαν ὡς ὁδηγὸν πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν ἀξίωσιν ὅπως δοθῶσιν ἀποκαλύψεις, «σημεῖα», εἰδικὰ μέσα, ὅπως φέρουν τοὺς ἀμετανοήτους εἰς συναίσθησιν καὶ μετάνοιαν. Εἶναι ἡ ἀπάντησις ἐκείνη τῶν Φαρισαίων, «Δεῖξον εἰς ἡμᾶς σημεῖον, διὰ νὰ πιστεύσωμεν (Ἡσαΐας η' 19 - 20).

Ματαία ὅμως ἡ ἐλπὶς τοῦ πλουσίου ὅτι τὰ σημεῖα, τὰ θαύματα ἤθελον ἰσχύσει νὰ τοὺς μεταπείσουν, ἐνῷ ἀποτυγχάνει ὁ «βέβαιος λόγος» τοῦ Θεοῦ. Εἰς ἀπάντησιν, ὁ Ἀβραάμ, ῥίπτων βλέμμα προφητικὸν πρὸς τὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστηθησόμενον Σωτῆρα, λέγει: ***Ἐὰν τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς προφήτας δὲν ἀκούσωσιν, οὐδὲ ἐάν τις ἀναστηθῇ ἐκ νεκρῶν θέλουσι πεισθῇ***».

Ἡ σπουδαιοτάτη αὕτη ἀπάντησις ἐνέχει ἀληθείας τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἀναλύσωμεν προσεκτικῶς. Βλέπομεν ἐν πρώτοις ὅτι ἡ πίστις δὲν εἶναι ἁπλῆ ***ἐνέργεια διανοητική***, ***ἀλλ' ἐνέργεια ἠθική, συνεργείᾳ τῆς θελήσεως καὶ τῶν***

αἰσθημάτων. Διδασκόμεθα ὅτι θὰ ἦναι ἐξ ἀνάγκης παροδικὴ ἡ ἐκ τῶν θαυμάτων ἐντύπωσις εἰς τὰς ψυχὰς ἐκείνων, τῶν ὁποίων ἡ θέλησις καὶ τὰ αἰσθήματα μένουν ἀπεξενωμένα ἀπὸ τῆς ἀληθείας. Διότι τῶν τοιούτων ἡ πίστις εἶναι ἡ τῶν δαιμονίων, ἅτινα «πιστεύουσι καὶ τρέμουσιν». Ἂν εἶχεν ἄλλως τὸ πρᾶγμα, θὰ ἐπίστευον οἱ Φαρισαῖοι εἰς τὴν θείαν ἀποστολὴν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅταν ἰδίοις ὄμμασιν εἶδον Αὐτὸν νὰ ἀναστήσῃ τὸν Λάζαρον ἐκ τῶν νεκρῶν. Διότι τὴν πραγματικότητα τοῦ θαύματος τούτου δὲν ἠρνήθησαν (Ἰωάν. δ′ 4 - 7, ιβ′ 16). Ἀλλ᾽ ἰδού, μεγαλείτερος τοῦ Λαζάρου ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅμως πόσα πλήθη, ἀναγνωρίζοντα τὸ γεγονὸς τοῦτο ὡς ἐπισφράγισιν τοῦ κύρους ὅλων τῶν ἀξιώσεων τοῦ Χριστοῦ, δὲν προσέρχονται εἰς αὐτὸν ἐν μετανοίᾳ πρὸς ὑπακοὴν πίστεως!

Τοῦτο ἐξηγεῖ τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Κύριος μετὰ τὴν Ἀνάστασιν ἀπέφυγε νὰ φανερώσῃ Ἑαυτὸν εἰς τοὺς Φαρισαίους καὶ τοὺς λοιποὺς ἐχθρούς Του—εἰς τὸν λαόν, γενικῶς—ἀλλὰ περιώρισε τὰς ἐμφανίσεις Του εἰς τοὺς ἔχοντας εὔθετον τὴν καρδίαν καὶ τὴν θέλησιν, ὅπως τὸν ἀναγνωρίσωσιν καὶ τὸν ἀκολουθήσωσι πιστῶς. Ἐδείχθη εἰς μάρτυρας ἐκλεκτοὺς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ (Πράξ. α′ 41) καὶ εἰς τοὺς μαθητάς Του κατ᾽ ἰδίαν. Εἰς τοὺς ζητοῦντας ἄλλο σημεῖον δὲν ἥρμοζεν ἄλλο ἢ τὸ σημεῖον τοῦ Προφήτου Ἰωνᾶ, διότι καὶ εἰς τὸν ἐκ νεκρὸν ἀναστάντα δὲν ἐπείθοντο.

Ἐξητάσαμεν ἤδη τὴν παραβολὴν ὑπὸ τὴν προφανῆ αὐτῆς ἑρμηνείαν, τὴν ὁποίαν καὶ ἀσπαζόμεθα. Ὑπῆρξαν ὅμως ἀνέκαθεν ἑρμηνευταί, οἵτινες ὡς ἐν ἀρχῇ ὑπεδείξαμεν (μεταξὺ δὲ τούτου συγκαταλέγονται καὶ ὀνόματα σεβαστὰ εἰς τὴν καθόλου Ἐκκλησίαν, καὶ τῶν νεωτέρων ἑρμηνευτῶν τινες) κατὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἐν προκειμένῳ παραβολή, ὅπως καὶ τόσαι ἄλλαι ὑπὸ μόνου τοῦ Λουκᾶ ἀναφερόμεναι, ἐκθέτει τὰς ἐν τῷ παρελθόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι σχέσεις τῶν Ἰουδαίων πρὸς τοὺς Ἐθνικούς. Ὁ πλούσιος συμβολίζει τὸ Ἰουδαϊκὸν Ἔθνος, περιβεβλημένον τὴν βασιλικὴν πορφύραν καὶ τὸ ἱερατικὸν βύσσινον· εἶναι τὸ κατ᾽ ἐξοχὴν «βασίλειον ἱεράτευμα»· διαιτᾶται πλουσίως, τουτέστιν εἶναι πλουσίως ἐφωδιασμένον μὲ πᾶν πνευματικὸν προνόμιον, ἀλλ᾽ εἶναι πεφυσιωμένον διότι εἶναι ὁ ἀποκλειστικὸς κάτοχος τῆς εὐνοίας καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν εὐλογιῶν τὰς ὁποίας κατακρατεῖ ζηλοτύπως δι᾽ ἑαυτό, ἀντὶ νὰ ζητῇ νὰ μεταδώσῃ ἐκ τούτων καὶ εἰς τοὺς Ἐθνικούς, τοὺς ἔξωθι τοῦ περιβόλου αὐτοῦ κειμένους ἐν πνευματικῇ ἀγνοίᾳ καὶ ἠθικῇ ἐξαρθρώσει.

Εἰς τοὺς ἀντιπροσωπεύοντας τὸ Ἰουδαϊκὸν Ἔθνος Φαρισαίους ἀνηγγέλθη ὅτι ἐπίκειται τὸ τέλος (τόσον διὰ τοὺς ἐθνικοὺς ὅσον καὶ διὰ τοὺς Ἰουδαίους) ὅτι πλησιάζει ἀμφοτέρων τὸ τέλος, ὅπερ καὶ ἐγένετο διὰ τῆς καταργήσεως τῆς Π. Οἰκονομίας ὑπὸ τὴν ὁποίαν οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν οἱ ἀποκλειστικοὶ προνομιοῦχοι, οἱ δὲ Ἐθνικοὶ ἀπόβλητοι τῆς Διαθήκης τοῦ Θεοῦ (Α′ Πέτρ. α′ 10, Ἐφεσ. β′ 11 - 13). Καὶ οἱ μὲν Ἐθνικοί, ὅσοι ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὸν ἠκολούθησαν, γίνονται δεκτοὶ εἰς τὸν ἀσφαλῆ λιμένα τῆς εἰρήνης καὶ παρηγορίας τοῦ Εὐαγγελίου, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι χάνουν πάντα τὰ προνόμια τῶν ὁποίων μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἶχον καταχρασθῆ, καί, ἐξόριστοι ἀπὸ τῆς παρουσίας καὶ τῆς εὐνοίας τοῦ Θεοῦ, ζητοῦν εἰς μάτην ἐλάφρυνσιν τῆς ὄντως ἀπελπιδος καταστάσεώς των. Εὑρίσκονται τῷ ὄντι εἰς Ἅδην τρομερόν, καθότι ἡ βασικὴ ἰδέα τῆς Κολάσεως εἶναι ὁ ἀποκλει-

σμὸς ἀπὸ τῆς παρουσίας τοῦ Θεοῦ. Δὲν εἶναι δὲ ὑπερβολικὴ ἡ λέξις αὕτη πρὸς παράστασιν τῆς θέσεως τοῦ ποτὲ περιουσίου Λαοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου διὰ τὴν σκληροκαρδίαν του καὶ τὴν ἀπόρριψιν τοῦ Χριστοῦ, ἐπέπεσε βαρεῖα ἡ χεὶρ τῆς Θείας Δικαιοσύνης. Ἡ ἱστορία τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους εἶναι ἀψευδὴς μάρτυς τῆς φρικώδους πείρας, διὰ τῆς ὁποίας, ἄκαμπτοι καὶ πείσμονες διῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι καὶ μέχρι σήμερον πικρὸν πίνουσιν τὸ ποτήριον τῆς Θείας δυσμενείας. Ἀποβλέπει ὁ λαὸς οὗτος εἰς καλλιτέρευσιν τῆς θέσεώς του διὰ τῶν ὑλικῶν μέσων, διὰ τῆς προστασίας τῶν κοσμικῶν δυνάμεων, ἀλλ᾿ ἐπιμόνως ἀποτρέπει τὰ βλέμματά του ἀπὸ Ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ἐξεκέντησε, τὸν δυνάμενον καὶ πρόθυμον νὰ συγχωρήσῃ καὶ υἱοθετήσῃ καὶ προσλάβῃ αὐτὸν ἐν τῇ Βασιλείᾳ Του.

Κατὰ τὴν συμβολικὴν ἑρμηνείαν τῆς παραβολῆς ταύτης οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Πλουσίου εἶναι πάντες ἐκεῖνοι οἵτινες ἀμελοῦσι καὶ καταχρῶνται τῶν πνευματικῶν των προνομίων. Ἐὰν ἡ τὴν σήμερον Χριστιανικαὶ ἐκκλησίαι ὑποπέσωσιν εἰς τὴν ἀμέλειαν καὶ ῥαστώνην καὶ χλιδὴν τοῦ Πλουσίου, ἀντὶ νὰ μεταχειρίζωνται τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ χορηγηθέντα αὐτοῖς φῶτα καὶ τὰς εὐκαιρίας πρὸς φωτισμὸν τῶν ἑκατομμυρίων τῶν εἰδωλολατρῶν, οἵτινες δὲν ἐγνώρισαν τὸν Χριστὸν καὶ τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν, διατρέχουν τὸν κίνδυνον νὰ ἔλθωσιν καὶ αὐτοὶ ὡς ὁ Πλούσιος εἰς τὸν τόπον τῶν βασάνων. Οὐδὲ πρέπει ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀναμένῃ «σημεῖα», ἀποκαλύψεις καὶ εἰδικὰς προειδοποιήσεις, ὅπως γρηγορῇ καὶ ἐργάζηται ἐν ἀναμονῇ τῆς Ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου. Ἂς μνημονεύωνται οἱ λόγοι τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τοὺς ἐξ Ἐθνῶν Χριστιανοὺς τῆς Ῥώμης: «***Ἰδὲ λοιπὸν τὴν χρηστότητα καὶ τὴν αὐστηρότητα τοῦ Θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας τὴν αὐστηρότητα, ἐπὶ σὲ δὲ τὴν χρηστότητα, διότι ἄλλως καὶ σὺ θέλεις ἀπολεσθῇ*** (Ρωμ. ια΄ 22).

ΟΙ ΜΕΣΣΙΑΝΙΚΟΙ ΥΜΝΟΙ
ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Τὴν Γέννησιν τοῦ Χριστοῦ χαιρετίζουν ὕμνοι αἰνέσεως. Ἡ Νέα Οἰκονομία ἐγκαινιάζεται δι᾿ ᾠδῶν καὶ δοξολογίας. Ὁποία ἀντίθεσις πρὸς τὴν ἐγκαινίασιν τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας, τῆς ἀπὸ τοῦ Σινᾶ ἐν μέσῳ ζόφου καὶ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν κοινοποιηθείσης εἰς τὸν Μωϋσῆν! Ἐν τούτοις, Παλαιὰ καὶ Νέα, αἱ δύο οἰκονομίαι εἶναι ἀδιάσπαστοι· ἀποτελοῦν ἓν σύμπλεγμα μεγαλειῶδες, θεῖον, ἀλληλοσυμπληρούμενον.

Ἡ γέννησις τοῦ Μεσίου ἐπέλαμψεν ὡς ὁ ἥλιος ἐπὶ τοῦ κόσμου, τοῦ ἀμυδρῶς φωτιζομένου διὰ τῶν ἀναλαμπῶν τῶν Μεσσιανικῶν Προφητειῶν καὶ ἐπαγγελιῶν. Διότι τὴν ἔλευσιν Αὐτοῦ προανήγγειλε ὄχι μόνον ἡ σεπτὴ χορεία τῶν Προφητῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ ἡ Ραββινικὴ Συναγωγὴ—οἱ Διδάσκαλοι καὶ ἑρμηνευταὶ τῆς Διασπορᾶς, περὶ τῶν ὁποίων λέγεται ὅτι πλέον τῶν 400 χωρίων τῆς Π. Διαθήκης ἡρμήνευον ὡς ἀναφερομένας εἰς τὸ πρόσωπον καὶ τὴν ἔλευσιν

τοῦ Μεσσίου. Οὕτως ὥστε, εἰς τὴν ἔλευσιν Αὐτοῦ ἀπέβλεπεν ἡ ἐλπὶς ὁλοκλήρου τῆς Ἰουδαϊκῆς φυλῆς διὰ τὴν παλιγγενεσίαν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Ἔθνους.

Καὶ ἦλθεν ὁ Μεσσίας. Ἦλθεν εἰς τοὺς ἰδικούς Του, ἀλλ' ἐκεῖνοι δὲν τὸν ἀνεγνώρισαν ὑπὸ τὸ ταπεινὸν σχῆμα τοῦ Βρέφους τῆς Βηθλεέμ. Τὸν ἀνεγνώρισαν ἐκεῖνοι μόνον, τῶν ὁποίων ἡ διάνοια διηνοίγη πρὸς τὸν ἄνωθεν φωτισμόν, καὶ ἡ καρδία ἀνεφλέγη ὑπὸ τοῦ ἄνωθεν καταβάντος σπινθῆρος τῆς Θείας Χάριτος, ἡ ἁγνὴ Παρθένος, ἡ πιστὴ Ἐλισάβετ, ὁ ἱερὸς Ζαχαρίας, ὁ ἐμπνευσμένος Συμεών, ἡ προφῆτις Ἄννα. Ἐκ τῆς καρδίας τούτων, τὸ μέγα μυστήριον τῆς ἐνσαρκώσεως τῆς θεότητος ἀπέσπασεν ὕμνους αἰνέσεως καὶ δοξολογίας, τοὺς ὁποίους ἔκτοτε ἡ παγκόσμιος Ἐκκλησία, καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας, δὲν ἔπαυσε νὰ ψάλλῃ.

Ὁ ὕμνος τῆς Παρθένου

Ἡ ᾠδὴ τῆς Παρθένου εἶναι ἡ ἐπισφράγισις τῶν ἐπαγγελιῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἡ ἀφετηρία τῶν δοξολογιῶν των Νέας. Ἡ Παρθένος ἀνακαλεῖ τὰς περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου, τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ προορισμοῦ αὐτοῦ προφητείας, ὡς βάσιν τῆς πίστεως αὐτῆς περὶ τοῦ τεχθησομένου ἐξ αὐτῆς Σωτῆρος. Δηλοῖ βαθυτάτην συναίσθησιν τῆς ἀναξιότητος αὐτῆς διὰ τὴν ὑπερτάτην τιμήν, ἧς ἠξιοῦτο, καὶ ἀγάλλεται ἐπὶ τῷ Προνομίῳ τούτῳ τῷ ὑψηλῷ, ἐφ' ᾧ θέλουσι μακαρίζει αὐτὴν πᾶσαι αἱ γενεαί. Ἀπαριθμεῖ τὰ ἀγαθά, τὰ κοσμικὰ καὶ τὰ πνευματικά, ἅτινα θὰ ἐπέλθωσιν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς Οἰκονομίας τῆς Χάριτος, καὶ ἐν ἠρεμίᾳ καὶ ἀκραδάντῳ πίστει προσδοκᾷ τὴν πραγμάτωσιν τοῦ Μεγάλου Γεγονότος, τοῦ ἀναγγελθέντος εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου.

Καὶ εἶπεν ἡ Μαριάμ:

Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν Κύριον,
καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου
ἐπὶ τῷ Θεῷ τῷ Σωτῆρί μου.

Ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης [Αὐτοῦ.
Ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν
μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.
Ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα
ὁ Δυνατός,
καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα Αὐτοῦ,
καὶ τὸ ἔλεος Αὐτοῦ εἰς γενεὰν γενεῶν,
τοῖς φοβουμένοις Αὐτόν.

Ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι Αὐτοῦ,
διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους,
διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.
Καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων
καὶ ὕψωσε ταπεινούς,
πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν
καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.
Ἀντελάβετο Ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ,
μνησθῆναι ἐλέους,
καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,
τῷ Ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ
εἰς τὸν αἰῶνα.

Τὸν πρὸς τὴν ἐπισκεφθεῖσαν αὐτὴν συγγενῆ αὐτῆς Μαριὰμ χαιρετισμὸν τῆς Ἐλισάβετ, τὸν προκαλέσαντα τὸν ἀνωτέρω ὕμνον, δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν, καίτοι δὲν φέρεται ὑπὸ τύπον ὕμνου, ὡς λαληθεὶς ὅμως ὑπὸ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔχει θέσιν μεταξὺ τῶν χαιρετιζουσῶν τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ προσφωνήσεων:

«Καὶ ἐπλήσθη Πνεύματος Ἁγίου ἡ Ἐλισάβετ καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ καὶ εἶπεν, ***Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου. Καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ Κυρίου μου πρός με;***

Ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ μου. Καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα, ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ Κυρίῳ».

Τοὺς πρώτους δισταγμοὺς τοῦ Ζαχαρίου, ὅτε ἀνηγγέλθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἀγγέλου ὅτι θέλει ἀποκτήσει υἱόν, ἐν τῷ γήρατι αὐτοῦ τε καὶ τῆς στείρας Ἐλισάβετ, διεδέχθη ἡ ἐμπιστοσύνη καὶ ἡ πίστις εἰς τὸ θεῖον ρῆμα, ἀναπτυχθεῖσαι κατὰ τὸ διαρρεῦσαν τρίμηνον διάστημα τῆς ἀφασίας, ἥτις ἐπῆλθεν ἐπ᾿ αὐτὸν μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ ἀγγέλου. Ὅτε δέ, τὴν ὀγδόην ἡμέραν μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἰωάννου, ἐλύθη ἡ γλῶσσα αὐτοῦ, ***«ἐλάλει εὐλογῶν τὸν Θεόν»***.

Ὁ ὕμνος τοῦ Ζαχαρίου, εἶναι ἐκ τῶν μεγαλοπρεπεστάτων προφητειῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, διότι κατ᾿ οὐσίαν ἀποτελεῖ προφητείαν. Ἐν τῇ ἱερατικῇ του ἰδιότητι, καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὁ Ζαχαρίας προεφήτευσε περὶ τῶν εὐλογιῶν αἵτινες θὰ ἐπηκολούθουν εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, ὡς καὶ περὶ τοῦ προορισμοῦ τοῦ τέκνου αὐτοῦ Ἰωάννου, ὡς Προδρόμου τοῦ Μεσσίου· ἐκθέτει ἐν μεγάλαις γραμμαῖς τὰ κυριώτερα σημεῖα τοῦ Σχεδίου τῆς Σωτηρίας, καὶ ἐξαίρει τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, τοῦ παρασχόντος τὸ σχέδιον τοῦτο, χάρις εἰς τὸ ὁποῖον δύναται ἡ ἐν τῷ σκότει καὶ σκιᾷ τοῦ θανάτου καθημένη ἀνθρωπότης, νὰ ὁδηγηθῇ πρὸς τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν καὶ νὰ ἐλπίσῃ νὰ ἀξιωθῇ τῆς εἰρήνης τῆς ἀπὸ Θεοῦ.

Ὁ ὕμνος τοῦ Ζαχαρίου

Εὐλογητὸς Κύριος, ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ,
ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ [λαῷ Αὐτοῦ,
καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν,
ἐν τῷ οἴκῳ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς Αὐτοῦ,
καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος
τῶν ἁγίων, τῶν ἀπ᾿ αἰῶνος προφητῶν Αὐτοῦ.
Σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν
καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς,
ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν,
καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας Αὐτοῦ,
ὅρκον ὃν ὤμοσε
πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν.
Τοῦ δοῦναι ἡμῖν ἀφόβως,
ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ρυσθέντας,
λατρεύειν Αὐτῷ ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ,
ἐνώπιον Αὐτοῦ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς [ἡμῶν.
Καὶ σύ, Παιδίον, Προφήτης Ὑψίστου
κληθήσῃ.
Προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου Κυρίου,
ἑτοιμάσαι ὁδοὺς Αὐτοῦ.
Τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας
τῷ λαῷ Αὐτοῦ,
ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν.
Διὰ σπλάγχνα ἐλέους Θεοῦ ἡμῶν,
ἐν οἷς ἐπεσκέψατο ἡμᾶς.
Ἀνατολὴ ἐξ ὕψους
ἐπιφάναι τοῖς ἐν σκότει
Καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις,
τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν,
εἰς ὁδὸν εἰρήνης

Ὁ Ἀγγελικὸς ὕμνος

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτων, συνεπληρώθησαν αἱ ἡμέραι τῆς ἐγκυμοσύνης τῆς Παρθένου καὶ ἔτεκε τὸν Υἱὸν αὐτῆς. Καὶ εἰς τοὺς κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην φυλάττοντας τὰ ποίμνια αὐτῶν ποιμένας ἐφάνη ἄγγελος Κυρίου, καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν. Καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος: ***Μὴ φοβεῖσθε. Ἰδού, εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτήρ, ὅστις ἐστὶ Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει***

Δαβίδ· καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον,—εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

Καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων:

Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ,
καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη
ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

Εἰς τὰς ὀλίγας ταύτας λέξεις συγκεντροῦται ὁλόκληρος ἡ ἔννοια τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Θείου Λόγου.

Ἔφερεν εἰρήνην ἐπὶ τῆς γῆς· ἐν πρώτοις, τὴν μεταξὺ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων εἰρήνην, διὰ τοῦ ἐξιλαστικοῦ Αὐτοῦ θανάτου· κατέστησε δυνατὴν τὴν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἰρήνην, τὴν κατάργησιν τῶν παθῶν, τοῦ μίσους, τοῦ φθόνου, τῆς συμφεροντολογίας. Ἐὰν δὲ μέχρι σήμερον δὲν ἐπεφάνη ἡ ἡμέρα τῆς παγκοσμίου εἰρήνης, δικαιούμεθα, πεποιθότες εἰς τὸ βέβαιον ῥῆμα τοῦ Θεοῦ, νὰ προσδοκῶμεν ταύτην. Ἔφερεν εἰρήνην εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀτόμου, εἰρήνην οὐχὶ καθὼς ὁ κόσμος δίδει, ἀλλὰ διαμένουσαν, διότι αὕτη ἔχει βαθείας τὰς ῥίζας αὐτῆς ἐν τῇ πίστει ἐπὶ τὸ τετελεσμένον ἔργον τοῦ Σωτῆρος, τὸ προμηνυόμενον εἰς τὴν ἐνσάρκωσιν αὐτοῦ. Τὸ ἀνέκφραστον τοῦτο δῶρον τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα μόνον ἀγγελικαὶ φωναὶ δύνανται δεόντως νὰ ἀνυμνήσωσιν, ἀναπέμπουσαι δοξολογίαν εἰς τὸν ἐν ὑψίστοις Θεόν.

Ὁ ὕμνος τοῦ Συμεὼν

Ἰδιαιτέρας ἀποκαλύψεις καὶ ἐμπνεύσεις εὐδοκεῖ ὁ Θεὸς νὰ χορηγῇ εἰς ἐκείνους, οἵτινες προσμένουσιν ἐν ἀσαλεύτῳ πίστει τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποσχέσεων Αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τοιούτων ὑπῆρξεν ὁ γηραιὸς Συμεών, ἀνὴρ εὐλαβὴς καὶ δίκαιος, ὅστις ἀνέμενε τὴν παρηγορίαν τοῦ Ἰσραήλ, καθότι ἐφανερώθη εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ***«μὴ ἰδεῖν θάνατον, πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κύριον».*** Ἰδιαιτέραν ἔμπνευσιν λαβών, ὡδηγήθη ὑπὸ τοῦ Πνεύματος εἰς τὸ ἱερόν, ὅπου ὁ Ἰωσὴφ μετὰ τῆς Παρθένου καὶ τοῦ βρέφους Ἰησοῦ εἶχον παρουσιασθῇ διὰ νὰ τελέσωσι τὰ νενομισμένα, κατὰ τὴν ὀγδόην ἀπὸ τῆς γεννήσεως τῶν παίδων. Καὶ ἐδέχθη ὁ Συμεὼν τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν Θεόν, καὶ εἶπε:

Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, Δέσποτα,
κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ.
Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου,
ὃ ἡτοίμασας,
κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.
Φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν,
καὶ δόξαν λαοῦ σου, Ἰσραήλ.

Ἐνῷ δὲ διηπόρουν τί ἐσήμαινον οἱ λόγοι οὗτοι, εὐλογήσας αὐτοὺς εἶπε πρὸς τὴν Μαριὰμ τὴν μητέρα τοῦ παιδίου: «Ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον (καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς

τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία) ὅπως ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί. Συνεπλήρωσε, διὰ τῆς προρρήσεως τῶν ἐναντιώσεων τὰς ὁποίας ἤθελεν ἀπαντήσει ὁ Σωτὴρ τῆς ἀνθρωπότητος, τὸν Αἶνόν του διὰ τὰς μελλούσας αὐτοῦ εὐλογίας, καὶ δίδει νύξιν τοῦ ἐπιφυλασσομένου εἰς τὴν μητρικὴν καρδίαν πόνου, ὅστις ἔμελλε νὰ διασχίσῃ αὐτήν.

Θὰ ἦτο ἀτελὴς ἡ ἀπαρίθμησις τῶν δοξολογιῶν, διὰ τῶν ὁποίων ἐχαιρετίσθη ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου κατὰ τὴν ἐνσάρκωσιν Αὐτοῦ, ἐὰν παρελείπετο ἐξ αὐτῶν καὶ πᾶσα μνεία τῆς προφητίσσης Ἄννης, ἥτις νυχθημερὸν λατρεύουσα τὸν Θεὸν ἐν τῷ Ναῷ διὰ νηστειῶν καὶ δεήσεων, ἐπελθοῦσα καθ' ἣν στιγμὴν ἐλάλει ὁ Συμεών, ἥνωσε καὶ αὐτὴ τὴν φωνήν της εἰς εὐχαριστίαν καὶ αἶνον πρὸς τὸν Θεόν, ***καὶ ἐλάλει περὶ Αὐτοῦ εἰς πάντας τοὺς προσδεχομένους λύτρωσιν ἐν Ἰσραήλ.***

Οἱ Μεσσιανικοὶ ὕμνοι παρουσιάζουν πιστὴν εἰκόνα τῆς Χριστολογίας τῶν ἀμέσως πρὸ Χριστοῦ χρόνων, ἤτοι, τῶν περὶ τοῦ Μεσσίου ἀντιλήψεων τῶν ἀληθῶς εὐσεβῶν καὶ πεφωτισμένων Ἰουδαίων. Τὰς ἐλπίδας των βασίζουν ἐπὶ τῶν προφητειῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλ' ὑπὸ τὴν κοσμικὴν εἰκόνα τῆς μελλούσης Βασιλείας τοῦ Μεσσίου, διαβλέπουν ἔννοιαν πνευματικήν, ἀμυδρὰν μὲν καὶ ἀτελῆ, συμπληρουμένην ὑπὸ τῆς ἀκραδάντου πίστεως καὶ πεποιθήσεως, ἥτις ἀρκεῖται εἰς τὸ ῥῆμα τοῦ Θεοῦ. Τούτου ἕνεκα, οἱ εὐσεβεῖς ἐκεῖνοι Ἰουδαῖοι τῆς μεμακρυσμένης ἐποχῆς τῆς γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος, ἔμειναν δι' ὅλων τῶν αἰώνων πρότυπα εἰλικρινείας, ταπεινοφροσύνης καὶ πίστεως εὐπροσδέκτου εἰς τὸν Θεόν, πρὸς στήριξιν τῶν ἐπελευσομένων γενεῶν ἐν τῇ πίστει.

Ο ΑΓΙΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ

«Ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι».
(Πέτρ. Α' α' 16).

[Συνέχεια]

Γ') ***Μέθοδος τοῦ ἁγιασμοῦ.***— Πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς ἐξέτασιν τῆς κατὰ τὰς Γραφὰς προτεινομένης μεθόδου τοῦ ἁγιασμοῦ, θέλομεν πρῶτον διὰ βραχέων θεωρήσῃ τὴν κοινῶς μὲν ἐπικρατοῦσαν ἀλλ' ἐμπράκτως ἀποτυγχάνουσαν μέθοδον.

α') Κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην, ὁ ἄνθρωπος λαβὼν διὰ τῆς ἀναγεννήσεως τὴν νέαν φύσιν, ἔχει πᾶν ὅ,τι εἶναι ἀναγκαῖον εἰς αὐτὸν πρὸς τὸν ἁγιασμόν· ἀνάγκη λοιπὸν δι' ἀγρυπνίας καὶ προσευχῆς συνεχῶς νὰ ἀγωνίζηται πρὸς τὰ ἐν αὐτῷ λείψανα τῆς ἁμαρτίας, καὶ ὁτὲ μὲν νικῶν, ὁτὲ δὲ ἡττώμενος καὶ οὕτω πίπτων καὶ ἐγειρόμενος, νὰ διέλθῃ τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βίον αὐτοῦ· ὑποτίθεται δὲ ὅτι αἱ πτώσεις αὐτοῦ θέλουσι χρησιμεύσει εἰς τὴν μετὰ ταῦτα προαγωγὴν καὶ τελειοποίησιν αὐτοῦ. Ἡ μέθοδος αὕτη δύναται ἴσως οὐχὶ ἀδίκως νὰ ὀνομασθῇ μέθοδος τοῦ διὰ τῶν ἔργων ἁγιασμοῦ· διότι εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ νέα φύσις εἶναι ἡ ἐνεργοῦσα καὶ ἀγωνιζομένη, ἥτις καὶ ὀφείλεται εἰς τὴν θείαν ἐνέργειαν, καὶ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ διὰ τῆς προσευχῆς καλουμένη ὡς βοηθὸς τοῦ ἀγωνιζομένου

Χριστιανοῦ, ἀλλ' ὁπωσδήποτε ὁ ἀγὼν διεξάγεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστιανοῦ προσωπικῶς καὶ εἶναι ἔργον αὐτοῦ, τῆς θείας χάριτος ἐνεργούσης δευτερεῦον καὶ βοηθητικὸν μέρος. Ἐπειδὴ δὲ τὰ λείψανα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου παραμένουσι καὶ μετὰ τὴν ἀναγέννησιν, εἶναι φανερὸν ὅτι ἡ ἁμαρτία θὰ θεωρηθῇ ὡς ἀναγκαῖόν τι κακόν, ὅπερ ὀφείλει ὁ Χριστιανὸς νὰ ἀγωνίζηται ὅπως περιορίζῃ κατὰ τὸ δυνατόν, ὅπερ ὅμως ἀείποτε παρὸν θὰ πληροῖ αὐτὸν φόβου περὶ ἀποτυχίας καὶ ἥττης, δηλητηριάζον οὕτω τὴν ἐν Κυρίῳ χαρὰν αὐτοῦ καὶ πολλάκις ἀναγκάζον αὐτὸν νὰ ἀνακράζῃ «ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος· τίς θέλει με ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» (Ῥωμ. ζ' 24).

Ἡ μέθοδος αὕτη τρία ἄτοπα παρουσιάζει· πρῶτον ὅτι ποιεῖ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ βίου ἔργον τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾧ εἶναι γνωστὸν ἐκ τῶν Γραφῶν ὅτι οὐ μόνον δικαιοῦται ὁ ἄνθρωπος διὰ τῆς πίστεως ἀλλὰ καὶ «ὁ δίκαιος θέλει ζήσῃ διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ» (Ἀββακ. β' 4), καὶ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι οὐ μόνον ἡ δικαιοσύνη ἀλλὰ καὶ ὁ ἁγιασμὸς τοῦ πιστοῦ (Κορ. Α' α' 30)· δεύτερον ὅτι ποιεῖ τὴν ἁμαρτίαν ἀναγκαῖον κακόν, ἐν ᾧ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ παραγγέλλει «ἅγιοι γένεσθε» (Πέτρ. Α' α' 16)· τρίτον ὅτι ποιεῖ ὅλως ἀδύνατον τὴν ἀδιάλειπτον ἐν Κυρίῳ χαράν, ἣν παραγγέλλει ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ: «πάντοτε χαίρετε» (Θεσσ. Α' ε' 16).

β') Ἡ δευτέρα μέθοδος τοῦ ἁγιασμοῦ δεχομένη τὴν ἐκ φύσεως ἐντελῆ ἀναξιότητα καὶ μηδαμινότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἀνικανότητα αὐτοῦ καὶ μετὰ τὴν ἀναγέννησιν νὰ ἀγωνισθῇ ἀείποτε ἐπιτυχῶς κατὰ τῆς ἁμαρτίας, στηρίζεται ὁλοσχερῶς καὶ ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς παντοδυναμίας τοῦ Χριστοῦ ὡς τοῦ νικητοῦ τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐπὶ τῆς προσωπικῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστοῦ. Ὁ Ἰωάννης λέγει: «ἐξεύρετε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη διὰ νὰ σηκώσῃ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ δὲν ὑπάρχει· πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων δὲν ἁμαρτάνει» (Α' γ' 5, 6). Ἡ ἀναγεγεννημένη φύσις τοῦ ἀνθρώπου ποθεῖ νὰ νικήσῃ τὴν ἁμαρτίαν, ἀλλὰ δὲν δύναται καὶ νὰ σταυρώσῃ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον· τὴν δύναμιν ταύτην ἔχει ὁ Χριστός, διότι ἐν αὐτῷ ἁμαρτία δὲν εἶναι· ἐκεῖνος λοιπὸν δὲν ἁμαρτάνει, ὅστις μένει ἐν τῷ ἰσχυρῷ καὶ ἀναμαρτήτῳ Ἰησοῦ Χριστῷ· ἄρα ἡ πλήρης νίκη κατὰ τῆς ἁμαρτίας εἶναι δυνατή, οὐχὶ ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ μόνον δυνάμει τῆς μετ' αὐτοῦ ἑνώσεως ἡμῶν. Ἵνα κατανοηθῇ ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ ἁγιασμοῦ, ἀρκεῖ νὰ ἀναπτυχθῇ πῶς τοῦτο τὸ «μένειν ἐν αὐτῷ» κατορθοῦται.

I. «Μένειν ἐν Χριστῷ προφανῶς δηλοῖ τηρεῖν τὴν προσήκουσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ σχέσιν καὶ ἕνωσιν. Ἡ σχέσις καὶ ἕνωσις τοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πιστοῦ παρίσταται ἐν ταῖς Γραφαῖς ὑπὸ πολλὰς εἰκόνας ἢ παρομοιώσεις, ὧν συνηθεστάτη εἶναι ἡ παρομοίωσις πρὸς τὴν σχέσιν μεταξὺ τῆς ἀμπέλου (ῥίζης) καὶ τῶν κλημάτων (κλάδων), καὶ πρὸς τὴν μεταξὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν μελῶν σχέσιν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι.

α') Ἡ σχέσις μεταξὺ νυμφίου καὶ νύμφης ἀπαντᾷ πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς ὡς εἰκὼν τῆς σχέσεως μεταξὺ τοῦ Ἰεχωβᾶ καὶ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, διὸ καὶ οἱ προφῆται ὀνομάζουσι πορνείαν καὶ μοιχείαν πᾶσαν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ ἀποπλάνησιν (πρβλ. Ἆσμα Ἀσμάτων, Ἡσ. νδ' 5, Ἱερεμ. γ' κτλ., Ἰεζεκ. ις', κγ',

κτλ., Ματθ. κε' 1, 6, 10, Ἐφεσ. ε' 25, 29, 32, Ἀποκ. κα' 9). Ὥστε, καθὼς ἡ σχέσις μεταξὺ νυμφίου καὶ νύμφης εἶναι ἕνωσις στενοτάτη, ἐν ᾗ ἀρχηγὸς καὶ κεφαλὴ εἶναι ὁ ἀνήρ, οὕτως ἡ μεταξὺ Χριστοῦ καὶ τοῦ πιστοῦ σχέσις εἶναι ἕνωσις στενοτάτη, ἐν ᾗ ἀρχηγὸς καὶ κεφαλὴ εἶναι ὁ Χριστός.

β') Διδακτικωτέρα ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις εἶναι ἡ παρομοίωσις ἢ παραβολὴ τῆς ἀμπέλου, ἣν αὐτὸς ὁ Κύριος διδάσκει ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην ιε' (1-9), ἰδίως ἐν ἐδαφίοις 4-5: «Μείνατε ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν ὑμῖν. Καθὼς τὸ κλῆμα δὲν δύναται νὰ φέρῃ καρπὸν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν δὲν μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ σεῖς, ἐὰν δὲν μείνητε ἐν ἐμοί. Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, σεῖς τὰ κλήματα· ὁ μένων ἐν ἐμοὶ καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· διότι χωρὶς ἐμοῦ δὲν δύνασθε νὰ κάμητε οὐδέν». Ἐκ τούτων τῶν λόγων συμπεραίνομεν πρῶτον ὅτι ἡ σχέσις τοῦ πιστοῦ μετὰ τοῦ Χριστοῦ εἶναι σχέσις ζῶσα καὶ πραγματική, οὐχὶ δὲ τυπικὴ ἢ θεωρητικὴ καὶ ἀφῃρημένη, ἤτοι εἶναι ἕνωσις ζωῆς (προβλ. Ἰωάν. ιζ' 21, 23)· διότι ὡς τὸ κλῆμα λαμβάνει πᾶσαν τὴν δύναμιν καὶ τροφὴν παρὰ τῆς ῥίζης, οὕτως ὁ Χριστιανὸς ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ πᾶσαν τὴν πνευματικὴν δύναμιν καὶ ζωὴν παρὰ τοῦ Χριστοῦ· δεύτερον, ὅτι ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ σχέσις τοῦ πιστοῦ εἶναι ἕνωσις πλήρης καὶ τοσοῦτον στενή, ὥστε καθὼς οὔτε τὸ κλῆμα δύναται νὰ φέρῃ τινὰ καρπὸν ἄνευ τῆς ἀμπέλου, οὔτε ἡ ἄμπελος φέρει σταφυλὰς κατὰ τὸν συνήθη νόμον τῆς καρποφορίας ἄνευ τοῦ κλήματος, οὕτως ὁ πιστὸς δὲν δύναται νὰ πράξῃ ἢ ἐνεργήσῃ ἢ ποθήσῃ ἢ σκεφθῇ τι κατ' ἀκριβολογίαν ἀγαθόν, ἤτοι τῷ Θεῷ εὐπρόσδεκτον, ἄνευ τοῦ Χριστοῦ· ἐν ᾧ ἐξ ἄλλου ὁ Θεὸς εὐδόκησεν, ὥστε ἡ συνήθης καρποφορία τοῦ Χριστοῦ ὡς Σωτῆρος νὰ τελῆται διὰ τῶν εἰς αὐτὸν πιστευσάντων καὶ ἐν αὐτῷ μενόντων Χριστιανῶν.

γ') Ὡσαύτως λίαν διδακτικὴ εἶναι ἡ παραβολὴ τῆς μεταξὺ Χριστοῦ καὶ πιστοῦ σχέσεως πρὸς τὴν ὑπάρχουσαν μεταξὺ κεφαλῆς καὶ μελῶν ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ σώματι, ἣν εὑρίσκομεν πολλαχοῦ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Παύλου (οἷον Κορ. Α' ς' 15, ιβ' 12 27. Ἐφεσ. α' 22, δ' 15, 25, ε' 23, 30. Κολοσ. α' 18, β' 19). Ἐκ τῆς παρομοιώσεως ταύτης ὁμοίως διδασκόμεθα πρῶτον, ὅτι ἡ μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἕνωσις τοῦ πιστοῦ εἶναι ζῶσα ἕνωσις, οὐχὶ δὲ ἀφῃρημένη τις ἢ θεωρητικὴ καὶ εἰκονικὴ—ὅτι κατὰ συνέπειαν, ὡς ἄνευ τῆς κεφαλῆς εἶναι ἡ ζωὴ τοῦ σώματος ἀδύνατος καὶ πᾶν μέλος χωριζόμενον ἀπὸ τῆς κεφαλῆς νεκροῦται, οὕτω καὶ ὁ πιστὸς ἔχει ζωὴν μόνον δυνάμει τῆς σχέσεως αὐτοῦ μετὰ τῆς κεφαλῆς, ἥτις εἶναι ὁ Χριστός, καὶ ὅτι εἶναι ἀδύνατος ἄνευ αὐτοῦ ἡ πνευματικὴ αὐτοῦ ζωή· δεύτερον ὅτι, καθὼς ἐν τῷ σώματι ἡ κεφαλὴ εἶναι ἡ κυβερνῶσα καὶ διοικοῦσα, τὰ δὲ μέλη τοῦ σώματος εἶναι τὰ ὑπακούοντα, οὕτως ἐν τῷ ἀληθεῖ Χριστιανῷ ἀνάγκη πᾶσα ὁ Χριστὸς νὰ ᾖ ὁ κυβερνῶν καὶ διοικῶν, ὁ δὲ πιστὸς ὁ ὑπακούων, καὶ διοικούμενος. Συμβαίνει ἀληθῶς πολλάκις σπασμωδική τις κίνησις τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἀνεξάρτητος ὅλως ἀπὸ τῶν ὁδηγιῶν τῆς κεφαλῆς, ἀλλ' ἡ τοιαύτη κίνησις εἶναι πλημμελὴς καὶ θεωρεῖται παθολογική· οὐδὲ εἶναι δυνατὸν ἡ τοιαύτη κίνησις νὰ διαπράξῃ τι πράγματι καλόν. Οὕτως, ὁσάκις ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ διεξάγεται ἄνευ τῆς διαταγῆς τοῦ Χριστοῦ, εἶναι βεβαίως πλημμελὴς ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὁσονδήποτε ἐνάρετος καὶ ἂν θεωρῆται εἴτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστιανοῦ τοῦ οὕτως

ἐνεργοῦντος, εἴτε ὑπὸ τῶν ἄλλων· διότι «χωρὶς Ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν ***οὐδὲν***» εἶπεν Ἐκεῖνος· καὶ βεβαίως ἐγίνωσκε τί ἔλεγεν.

Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται δῆλον ὅτι τὸ μένειν ἐν Χριστῷ συνίσταται εἰς τὸ νὰ τηρῇ τις τὴν θέσιν, ἣν πρέπει νὰ ἔχῃ ἐν τῇ πρὸς τὸν Χριστὸν σχέσει αὐτου· ἤτοι νὰ δέχηται νὰ ἦναι κλάδος καὶ οὐχὶ ῥίζα, κλῆμα καὶ οὐχὶ ἄμπελος· νὰ δέχηται ὅπως κυβερνᾷ τὸν βίον αὐτοῦ ὁλοκλήρως ἄλλος, (ὁ Χριστὸς) καὶ οὐχὶ αὐτός· νὰ δέχηται ὅπως σχεδιάζῃ τὰ κατ᾽ αὐτὸν ἄλλος, (ὁ Χριστὸς) καὶ οὐχὶ αὐτός. Ἐὰν αἱ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαι παραβολαὶ ἔχωσι σημασίαν τινά, αὕτη βεβαίως εἶναι ἡ σημασία αὐτῶν. Οὕτω δὲ ὁ βίος τοῦ Χριστιανοῦ ἁπλοποιεῖται καὶ γίνεται φυσικὸς καὶ εὔκολος. Ὅταν φθάσῃ ἕκαστος Χριστιανὸς εἰς τὸ σημεῖον νὰ εἴπῃ εἰλικρινῶς καὶ ἐν ἐπιγνώσει μετὰ τοῦ Παύλου «ζῶ δὲ οὐχὶ πλέον ἐγώ, ἀλλ᾽ ὁ Χριστὸς ζῇ ἐν ἐμοὶ» (Γαλ. β′ 20), ὁποία τότε ἁπλότης ἐν τῷ Χριστιανικῷ βίῳ, ὁποῖος ἁγιασμός, ὁποία στενοτάτη σύνδεσις μεταξὺ πάντων ἐκείνων, ἐν οἷς ζῇ ὁ Χριστός· ὁποία τελεία ἀποφυγὴ συγκρούσεων μεταξὺ τῶν Χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ τοσούτων ἄλλων σκανδάλων, ἅπερ καὶ αὐτοὺς ἐμβάλλουσιν εἰς ἀνησυχίαν καὶ δυστυχίαν, καὶ τὸν περὶ αὐτοὺς κόσμον στερεοῦσιν ἔτι μᾶλλον ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ!

(ἀκολουθεῖ)

Η ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΥ ΕΝ ΤΩ ΚΟΣΜΩ

Β′.

Ὁ Χριστιανὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ.

Δευτερ. ϛ′ 1-13, Ψαλμ. ριθ′ 97-112, 130,
Ἐφεσ. ε′. 22-ϛ′. 9.

Ἡ οἰκογένεια δὲν εἶναι θεσμὸς ἀποκλειστικῶς χριστιανικός. Ἡ οἰκογένεια εἶναι εἰς φυσικός, ἀλλ᾽ ἱερὸς θεσμός, ὅστις ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς συστάσεώς του εἰς τὴν κατάστασιν τῆς ἀθῳότητος καὶ τῆς ἀναμαρτησίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἔκτοτε ὅμως ἐπηκολούθησεν ἡ Πτῶσις καὶ τὰ ἐπακόλουθα αὐτῆς, ἅτινα ἐμόλυναν καὶ διέφθειραν πάσας τὰς σχέσεις τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν αὐτὴν ἀπαντῶμεν τὴν οἰκογένειαν, μὴ περιοριζομένην ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς Χριστιανικὰς μόνον κοινωνίας, ἀλλὰ προϋπάρξασαν, ἑκατονταετηρίδας ὁλοκλήρους πρὸ τῆς εἰς τὸν κόσμον ἐλεύσεως τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Χριστιανισμὸς λοιπὸν ***εὗρε τὸν θεσμὸν τῆς οἰκογενείας συστημένον***, εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν διέπλασε κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ***ἡ οἰκογένεια μόνον ἐν τῷ Χριστιανισμῷ νὰ ἐξικνῆται εἰς τὸ πρέπον ὕψος καὶ νὰ ἀποκτᾷ τὴν ἰδεώδη αὐτῆς μορφήν.*** Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ Χριστιανισμὸς ἐνήργησεν ὅπως εἰς ὅλας τὰς σχέσεις τῆς κοινωνικῆς ζωῆς· δὲν ἐδημιούργησε νέας σχέσεις, ἀλλ᾽ ὅσας εὗρεν ὑφισταμένας ἤδη, τὰς ἐξυγίανε, τὰς ἐξήγνισε καὶ τὰς κατέστησε θεραπαινίδας του διὰ τῆς νέας μορφῆς, τῆς νέας κατευθύνσεως

καὶ χρησιμότητας ἣν ἀπέδωκεν εἰς αὐτάς. Τὸ αὐτό, ἐπαναλαμβάνω, ἔπραξε καὶ διὰ τὴν οἰκογένειαν.

Πιθανὸν ἡ τοιαύτη ἐπίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τῆς οἰκογενείας νὰ ὑπῆρξεν ἡ αἰτία ὥστε νὰ θεωρῆται ὁ γάμος μυστήριον τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀντίληψις αὕτη προσκρούει εἰς τὴν φύσιν τοῦ Χριστιανικοῦ Μυστηρίου, ἐὰν παραδεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχουν τοιαῦτα. Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία—ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἡ Καινὴ Διαθήκη - ἄλλης φύσεως μυστήρια παραδέχεται, ὡς λ. χ. τὸ πῶς τὰ ἔθνη εἰσῆλθον καὶ ἐκαρπώθησαν τὰς ἐπαγγελίας ἐκείνας, τὰς ὁποίας ὁ Θεὸς ἔδωκεν ἀρχικῶς εἰς τὸν Ἰσραὴλ (Ἐφεσ. γ´ 1 - 7). Ἔπειτα τὸ Χριστιανικὸν μυστήριον ὀφείλει νὰ εἶναι τελετὴ ἀποκλειστικῶς Χριστιανική, ἐνῷ ὁ γάμος ὑφίστατο ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου, ὄχι μόνον εἰς μὴ Χριστιανικὰς κοινωνίας, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ εἰς Ἰουδαϊκὰς τοιαύτας, δηλαδὴ πολὺ πρὸ τῆς συστάσεως τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐὰν ἡ θέσις τοῦ Χριστιανοῦ ἐν τῷ κόσμῳ ἐν γένει, εἶναι σπουδαία, ἡ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ θέσις του εἶναι ἔτι σπουδαιοτέρα, διότι ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ***σφυρηλατεῖται ὁ χαρακτὴρ*** ὅστις ἐκδηλοῦται κατόπιν εἰς τὸν ἔξω κόσμον. Ἡ ζωὴ ἐν τῷ κόσμῳ δύναται νὰ προσλάβῃ καὶ μορφήν τινα προσποιητὴν (πρᾶγμα ἄλλως τε πολὺ σύνηθες), ἀλλ᾽ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ τὸ τοιοῦτον εἶναι δύσκολον, ἂν μὴ ἀδύνατον. Ἐντὸς τῆς οἰκογενείας του ὁ ἄνθρωπος εἶναι πλέον ἀπέριττος, ὄχι μόνον εἰς τὴν περιβολὴν καὶ τὴν δίαιταν, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ τὸν ἐν γένει τρόπον τῆς ζωῆς του. Αἱ ἀδυναμίαι τοῦ χαρακτῆρος ἐκδηλοῦνται καὶ ἐξωτερικεύονται εὐκολώτερον, χωρὶς φόβον παρεξηγήσεως. Καὶ μόλις μετὰ ἱκανὴν πάροδον χρόνου ὑφίσταται τὰ πλήγματα τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας. Ἐντεῦθεν δὲ προκύπτουν τὰ συχνὰ οἰκογενειακὰ σκάνδαλα μετὰ τὰ πρῶτα βήματα τῶν νεοσυστάτων οἰκογενειῶν, ἀπολήγοντα πολλάκις εἰς διαστάσεις καὶ διαζύγια. Καὶ τοῦτο διότι πολλὰ σημεῖα τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνδρὸς ἢ τῆς γυναικὸς ἔμειναν πρὸ τοῦ γάμου ἐπιμελῶς κεκρυμμένα, ἐν ᾧ μετὰ τὸν γάμον ὄχι μόνον ἀπεκαλύφθησαν ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἐγέννησαν πλῆθος συγκρούσεων καὶ ἐρίδων.

Ὡς ἐκ τοῦ λόγου τούτου ἡ δρᾶσις τοῦ Χριστιανοῦ ἐντὸς τῆς οἰκογενείας του καθίσταται λίαν δυσχερής. Εὐκολώτερον δύναταί τις νὰ ὁμιλῇ πρὸς τοὺς ξένους οἵτινες ἀγνοοῦν τὰ ἰδιάζοντα ἐλαττώματά του παρὰ εἰς μέλη τῆς οἰκογενείας του, γνωρίζοντα πάντα τὰ τρωτὰ αὐτοῦ. Καὶ φρονῶ ὅτι, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος ἡμῶν ἀπέπεμψε πρὸς τὸν οἶκόν του καὶ τοὺς οἰκείους του τὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ θεραπευθέντα δαιμονιζόμενον, ἀρνηθεὶς νὰ τὸν παραλάβῃ μεθ᾽ Ἑαυτοῦ, διότι τὸν προώριζε καὶ τὸν διέταξε νὰ ἀναγγείλῃ πρὸς ἐκείνους «ὅσα ὁ Θεὸς ἔκαμεν εἰς αὐτὸν καὶ τὸν ἠλέησε» (Μάρκ. ε´ 19).

Ὅ,τι κυρίως καθιστᾷ δύσκολον τὴν Χριστιανικὴν δρᾶσιν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας εἶναι ***ἡ ποικιλία τῶν παρουσιαζομένων χαρακτήρων***. Οἱ σύζυγοι ἔχουν τοὺς μορφωθέντας ἤδη χαρακτῆράς των. Τὰ τέκνα των μετ᾽ ὀλίγον, ἓν ἕκαστον διὰ τοῦ νόμου τῆς κληρονομικότητος ἤτοι τοῦ ἀταβισμοῦ δεικνύουν τὰ ἰδιάζοντα

σημεῖα τοῦ χαρακτῆρός των. Ὅ,τι ἑλκύει ἓν μέλος, ἀποκρούεται ὑπὸ τοῦ ἑτέρου, καὶ ὅ,τι εὐχαριστεῖ τοῦτον, δυσαρεστεῖ ἐκεῖνον.

Ὅσον ὅμως ἂν παραδεχώμεθα τὴν ποικιλίαν τῶν χαρακτήρων ἐντὸς τῆς οἰκογενείας, τόσον παραδεχόμεθα ἀκόμη περισσότερον ***τὴν μορφωτικὴν καὶ μεταμορφωτικὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν κέκτηται ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ***, καὶ ἡ ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἀποκάλυψις τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ.

Μελετήσατε μετὰ προσοχῆς πῶς ὁ Ἰουδαῖος διατάσσεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ διαπλάττῃ τὸν χαρακτῆρα τῶν τέκνων του, (Δευτ. ς' 1-9) καὶ θὰ ἔχητε μίαν ἰδέαν τῆς σημασίας τὴν ὁποίαν ἀπέδιδον εἰς τὰς διατάξεις καὶ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἀτελὴς ὅμως καὶ στενὴ ἀντίληψις τῆς παραγγελίας τοῦ Θεοῦ ὡδήγησε τὸν Ἰουδαῖον εἰς τὸ ἑξῆς ἄτοπον: ἀντὶ νὰ ἔχῃ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ κεχαραγμένας εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν καθημερινὴν ζωήν του, ἀνήρτησεν αὐτὰς ὡς φυλακτὰ εἰς τοὺς παραστάτας τῆς οἰκίας του καὶ εἰς τὸν τράχηλον τῶν τέκνων του. Ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ (Ἐφεσ. ε' 22 - ς', 9, Κολοσ. γ' 18 - 22, Α', Τιμ. β' 9 - 11 καὶ ς' 1 - 2, Α' Πέτρ. β' 18 καὶ γ' 1 - 7), δίδονται ὁδηγίαι πρὸς πάντα τὰ μέλη μιᾶς οἰκογενείας, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ὑπηρεσίας, διαγράφουσαι πάντα τὰ πρὸς ἄλληλα καθήκοντα τῶν μελῶν.

Τὰ κυριώτερα ***χαρακτηριστικὰ τῆς Χριστιανικῆς οἰκογενείας*** εἶναι: ἁρμονία καὶ εἰρήνη, ἀμοιβαία πίστις καὶ ἀγάπη, εὐσέβεια καὶ ὑπομονή, πρᾳότης μετὰ συγχωρητικῆς αὐστηρότητος, ἁπλότητος καὶ γλυκύτητος, ἁγνότης μετ' ἐπιεικείας, θυσία καὶ αὐταπάρνησις, ἐγκράτεια μετὰ ταπεινοφροσύνης. Αἱ ἀρεταὶ αὗται, εἶναι χαρακτηριστικὰ τῆς Χριστιανικῆς οἰκογενείας. Ἐν τούτοις πᾶς τις θὰ κατανοήσῃ ὅτι ὅλον τὸ βάρος τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἀνωτέρω ἀρετῶν πίπτει ἐπὶ τῶν ὤμων ἐκείνου τοῦ μέλους, ὅπερ ὡμολόγησε καὶ ὑπεσχέθη ἀνεπιφύλακτον ὑποταγὴν εἰς τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ καὶ συμμόρφωσιν πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις Αὐτοῦ. Ὁ κανὼν τοῦ Χριστιανοῦ—«***θεωροῦντες ἀλλήλους ὑπερέχοντας ἑαυτῶν***»—εἶναι τῷ ὄντι χρυσοῦς, ἔν τε τῷ κόσμῳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ πρὸ παντὸς ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Ἡ ἐπικράτησις δὲ τοῦ κανόνος τούτου ἐπιτυγχάνεται μόνον διὰ τῆς τακτικῆς καὶ ἀνελλιποῦς ***οἰκογενειακῆς λατρείας*** ἤτοι τῆς ἀναγνώσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ προσευχῆς.

Ἡ σύστασις τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ εἶναι τοσοῦτο μᾶλλον ἐπιτακτική, καθόσον τὸ ὕψιστον καὶ τὸ ἄριστον μέσον δι' οὗ ἀνατρέφονται τὰ τέκνα ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ μορφώνονται καὶ σφυρηλατοῦνται οἱ σιδηροῖ Χριστιανικοὶ χαρακτῆρες εἶναι ***ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ***—ἡ Ἁγία Γραφή. Αὕτη δὲν μορφώνει μόνον τοὺς ἐντελῶς ἀμορφώτους χαρακτῆρας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τυχὸν κακῶς διαπλασθέντας ἐπανορθώνει, ἐνισχύει καὶ σταθεροποιεῖ, ἐξαλείφει δὲ ἢ καθιστᾷ ἐντελῶς ἀκινδύνους τὰς τυχὸν ἀδυναμίας καὶ τὰς ἀποκτηθείσας κακὰς ἕξεις. Ὡς παραδείγματα ἔστωσαν ὁ Χρυσόστομος μὲ τὴν εὐσεβῆ μητέρα του τὴν Ἀνθοῦσαν, ὁ Αὐγουστῖνος μὲ τὴν Μονίκην, ὁ Λίγκολν, ὁ Οὐάσιγκτον. Οἱ πατέρες ἔχουν εὐρὺ στάδιον δράσεως ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ὅπως καὶ αἱ μητέρες. Τὰ τέκνα θὰ μορφωθοῦν καὶ θὰ δράσουν πρῶτον ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ ἔπειτα θὰ ἐξέλθουν εἰς τὰς ἄλλας διακλαδώσεις τῆς ζωῆς, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν προσεχῶς.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι ὅτι **τὸν Χριστὸν καὶ τὸν Χριστιανισμόν μας πρέπει πρωτίστως νὰ δεικνύωμεν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας μας**, ἥτις εἶναι τὸ πρῶτον φυτώριον καὶ σχολεῖον καὶ τὸ μᾶλλον ἀνεπιτήδευτον στάδιον τῆς Χριστιανικῆς μας προσπαθείας καὶ δράσεως.

Μὲ τὸν Χριστὸν εἰς τὴν καρδίαν, μὲ τὴν Ἁγίαν Γραφὴν εἰς τὰς χεῖρας, καὶ μὲ τὴν π οσευχήν, ἂς προχωρῶμεν δεικνύοντες τὸν Χριστιανικόν μας χαρακτῆρα ἐν τῇ οἰκογενείᾳ διὰ νὰ μορφώσωμεν Χριστιανοπρεπῶς καὶ τὴν Κοινωνίαν.

Π. Γ. Λογγινίδης.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ
ΤΗΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΩΣ ΤΩΝ ΜΑΓΩΝ

Ὅπως ἐννοηθῇ δεόντως ἡ σημασία τῆς ἐπισκέψεως τῶν Μάγων, πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ κατάστασις τοῦ κόσμου, τόσον τοῦ Ἰουδαϊκοῦ, ὅσον καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ, κατὰ τοὺς προηγηθέντας τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος χρόνους.

Αἱ ἐθνικαὶ θρησκεῖαι εἶχον παρακμάσει, οἱ μῦθοι αὐτῶν δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἱκανοποιήσωσι τοὺς διανοουμένους, ὁ δὲ πολὺς κόσμος ἦτο παραδεδομένος εἰς τὴν δεισιδαιμονίαν. Ἡ Ἰουδαϊκὴ θρησκεία, ἡ τοῦ Ἑνὸς καὶ Μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, εἶχεν ἀποβάλει τὸν πνευματικόν της χαρακτῆρα, καί, περιορισθεῖσα εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐξωτερικῶν τύπων, ἐκινδύνευε νὰ καταστραφῇ. Μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν πολλοὶ ἐπόθουν θρησκείαν, ἥτις θὰ ἔθετε τέρμα εἰς τὰς ἀμφιβολίας ἐν αἷς ἐκυμαίνοντο, θὰ ἐνίσχυε τὴν ἠθικήν των καὶ θὰ τοῖς παρεῖχε πνευματικὴν βοήθειαν καὶ παρηγορίαν. Ἀλλὰ καὶ μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων δὲν ἦσαν ὀλίγοι, οἱ αἰσθανόμενοι τὸ κενὸν καὶ τὴν νεκρότητα τῆς τυπικῆς λατρείας, τοσοῦτο μᾶλλον, καθ' ὅσον αἱ προρρήσεις τῶν προφητῶν τοὺς ὡδήγουν εἰς τὸ νὰ ἀναμένωσι τὴν ἐμφάνισιν ἑνὸς λυτρωτοῦ—τοῦ Μεσσίου—ὅστις ἤθελε τοὺς ἐξαγάγει ἐκ τῆς δουλείας, καὶ ἱκανοποιήσει πάντας τοὺς πόθους των. Οὕτω βλέπομεν ὅτι οἱ πόθοι ὅλων, τῶν τε Ἰουδαίων καὶ τῶν Ἐθνικῶν, ἦσαν ἐστραμμένοι πρὸς κάποιον ἀναμενόμενον σωτῆρα, ὅστις ἤθελε τοὺς ῥύσει ἐκ τῆς ἀπέλπιδός των καταστάσεως.

*Ὅταν δὲ ἦλθε τὸ «**πλήρωμα τοῦ χρόνου**», εἰς τὸν ἠθικῶς ἐξηντλημένον κόσμον ἐπεφάνη ὁ πανταχόθεν προσδοκώμενος σωτήρ, ἐν τῷ προσώπῳ του ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καί, παραδόξως, οἱ Ἐθνικοὶ πρῶτοι ἔλαβον γνῶσιν τῆς ἀφίξεώς Του· ἐκεῖνοι πρῶτοι τὸν ἐφανέρωσαν εἰς τὸν ἔξω κόσμον, καὶ μάλιστα εἰς αὐτὸ τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων, «**Μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν**» ἦλθον εἰς Ἱεροσόλυμα ζητοῦντες νὰ μάθωσι ποῦ εὑρίσκετο ὁ γεννηθεὶς μέγας Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, διότι εἶδον τὸν Ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθον διὰ νὰ προσκυνήσωσιν αὐτόν.*

*Ἡ προσωνυμία **μάγος**, δὲν εἶχε τότε ἐκπέσει εἰς τὴν σημερινὴν σημασίαν*

τοῦ γόητος, τοῦ ἀγύρτου, τοῦ ἀπατεῶνος. Οἱ Μάγοι παρὰ τοῖς Πέρσαις καὶ Μήδοις, τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀπετέλουν ἱερατικὴν τάξιν ἐπιστημόνων ἀσχολουμένων εἰς τὴν φυσικὴν ἀπόκρυφον ἐπιστήμην, ἰδίως δὲ εἰς τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν ἀστρονομίαν, οἱ δὲ τρεῖς Μάγοι, οἱ ἀπὸ ἀνατολῶν ἐλθόντες πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Χριστοῦ, ἦσαν ἐπιστήμονες, καὶ ἐρευνηταὶ εἰλικρινεῖς τῆς ἀληθείας. Ἦσαν γνῶσται τῶν κινήσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων, καὶ ὑπελόγιζον ἐπακριβῶς τὴν ἑκάστοτε θέσιν τῶν πλανητῶν κατὰ τὴν πέριξ τοῦ Ἡλίου πορείαν των. Ὅτε δὲ παρετήρησαν ἐν τῇ ἀνατολῇ νέον ἀστέρα, ἐκτάκτου μεγέθους καὶ λαμπρότητος, ἐξέλαβον τοῦτο ὡς σημεῖον ὅτι ὁ ἀναμενόμενος ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ μέγας Βασιλεὺς καὶ Ἀπελευθερωτὴς εἶχεν ἐμφανισθῇ. Τὸν δὲ ἀστέρα τοῦτον, κινούμενον ἐξ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἀκολουθοῦντες, ἔφθασαν, ὡς μανθάνομεν ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ματθαίου, εἰς Βηθλεέμ, ὅπου εὗρον τὸ Θεῖον Βρέφος.

Θαῦμα, ναί, ἀλλ᾽ ἡ πνευματικὴ καθοδηγία αὐτῶν, ὄχι τὸ φυσικὸν φαινόμενον τοῦ Ἀστέρος, ὅπερ ὠφείλετο εἰς τοὺς νόμους, τοὺς ὑπὸ τοῦ Δημιουργοῦ θεσπισθέντας, ὅτε ἔθεσεν εἰς κίνησιν τὰ οὐράνια σώματα ἐν τῷ ἀχανεῖ. Ἦτο θαῦμα ὅτι εἰς τοὺς τρεῖς τούτους Μάγους καὶ μόνους ἐφανερώθη ἡ σημασία τοῦ φυσικοῦ φαινομένου, διότι οὐδεὶς ἄλλος τῶν σοφῶν τῆς Ἀνατολῆς συνεκινήθη ἐξ αὐτοῦ τόσον, ὥστε τὰ ἀπέλθῃ εἰς ξένην γῆν, ἀντιμετωπίζων τὰς δυσχερείας καὶ τοὺς κινδύνους τῆς μακρᾶς ἀπὸ Βαβυλῶνος ἕως Ἱεροσολύμων πορείας, ὅπως καταθέσωσι τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν λατρείαν των πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ Βασιλέως τῆς Δικαιοσύνης. Ἵνα ὅμως ἀποκαλυφθῇ εἰς τοὺς τρεῖς Μάγους ἡ πνευματικὴ σημασία τοῦ φαινομένου τοῦ Ἀστέρος, πρέπει νὰ ὑποτεθῇ ὅτι ἦσαν ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἀπέβλεπον ἐν πίστει εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Σωτῆρος, ὅστις ἤρχετο νὰ ἱδρύσῃ τὸ κράτος του ἐφ᾽ ὅλης τῆς Οἰκουμένης καὶ νὰ μετατρέψῃ τὴν κακοδαιμονίαν τῆς ἀνθρωπότητος εἰς χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν. Ἐν τούτῳ δὲ βλέπομεν τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τῶν Ἐθνικῶν τούτων σοφῶν, οἵτινες παρὰ τῶν ἐν Βαβυλωνίᾳ οἰκούντων Ἰουδαίων, ἀπογόνων τῶν τῆς αἰχμαλωσίας, θὰ εἶχον λάβει τὰς πρώτας περὶ τοῦ ἀναμενομένου Μεσσίου γνώσεις των.

Ἡ ἀξιοσημείωτος σύμπτωσις τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Ἀστέρος μετὰ τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ οὐ μόνον δὲν εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν Γραφικὴν ἀφήγησιν τοῦ γεγονότος, ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὴν ἀκρίβειαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὡς πρὸς τοῦτο. Τὸ φαινόμενον ἐξηγεῖται ἁπλούστατα. Ὡς γνωστόν, οἱ πλανῆται κινοῦνται πέριξ τοῦ ἡλίου, ἐκτελοῦντες ἐτησίαν κύκλωσιν αὐτοῦ, ἕκαστος ἀνάλογον πρὸς τὴν ἰδιαιτέραν τοῦ τροχιάν, ὡς δὲ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν τροχιῶν τούτων, συμβαίνει κατὰ καιροὺς νὰ συμπίπτουν ἐν τῇ πορείᾳ των τινὰ τῶν οὐρανίων τούτων σωμάτων εἰς τὸ αὐτὸ ὀπτικὸν πεδίον, ἤτοι ἐμφανίζονται εἰς τόσον μικρὰν ἀπ᾽ ἀλλήλων ἀπόστασιν, ὥστε νὰ παρέχουν τὴν ἐντύπωσιν ἑνὸς καὶ μόνου ἀστέρος, μεγίστου καὶ λαμπροτάτου. Ἡ τοιαύτη σχετικὴ αὐτῶν θέσις ὠνομάσθη **συζυγία**, *αἱ δὲ συζυγίαι αὗται τῶν διαφόρων πλανητῶν ὑπολογίζονται ἐκ τῶν προτέρων μετὰ μαθηματικῆς ἀκριβείας ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων.*

Μικρόν τι πρὸ τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ἤτοι κατὰ τὸ ἔτος 747 ἀπὸ κτίσεως Ρώμης, καὶ κατὰ τὴν 20ὴν τοῦ μηνὸς Μαΐου, συνέβη συζυγία τῶν πλανη-

τῶν Διὸς καὶ Κρόνου, ἥτις ἐνεφανίσθη εἰς τὸ σημεῖον ἐκεῖνο τοῦ στερεώματος, ὅπου φαίνεται ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Ἰχθύος, καὶ ἐν τῇ 20ῇ μοίρᾳ τοῦ ἀστερισμοῦ τούτου. Κατ' Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτος συνέβη δευτέρα συζυγία τῶν αὐτῶν πλανητῶν, ἐν τῇ 16ῃ μοίρᾳ τοῦ Ἰχθύος, καὶ πάλιν τὴν 12ην Νοεμβρίου, ἐν τῇ 15ῃ μοίρᾳ τοῦ αὐτοῦ ἀστερισμοῦ. Ἐὰν λοιπὸν ὑποτεθῇ ὅτι οἱ μάγοι παρετήρησαν τὴν πρώτην συζυγίαν, τὴν τοῦ Μαΐου, θὰ ἦτο ὁρατὴ εἰς αὐτοὺς 3 ½ ὥρας πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἑπομένως ἐφάνη εἰς αὐτοὺς τὸ πρῶτον **ἐν τῇ ἀνατολῇ**, ὡς ἐδήλωσαν οἱ ἴδιοι εἰς τὸν Ἡρώδην, **«εἴδομεν τὸν ἀστέρα Αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ»**. Ἐὰν δὲ παραδεχθῶμεν ὅτι ἐξεκίνησαν μετὰ τὴν συζυγίαν τοῦ Μαΐου διὰ τὴν Ἰουδαίαν, ἀκολουθοῦντες τὴν κανονικὴν πρὸς δυσμὰς πορείαν τοῦ Ἀστέρος, θὰ ἀφικνοῦντο εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ πέντε καὶ ἐπέκεινα μῆνας, λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως καὶ τῶν δυσχερειῶν τῆς ὁδοῦ. Δὲν πρέπει δὲ νὰ μᾶς ἐκπλήττῃ, ὅτι ἐχρειάσθη τόσον μακρὸς πρὸς τοῦτο χρόνος, διότι ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μανθάνομεν, ὅτι ὅταν ὁ ἐν Βαβυλῶνι αἰχμάλωτος Ἔσδρας ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ Βασιλέως Ναβουχοδονόσορος, ὅπως ἐπανακάμψῃ εἰς τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀνεγείρῃ τὸν καταστραφέντα Ναὸν τοῦ Σολωμῶντος, διήνυσε τὸ διάστημα τοῦτο εἰς πλέον τῶν τεσσάρων μηνῶν.

Οἱ τρεῖς Μάγοι κατηυθύνθησαν, ὡς εἰκός, πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, διότι ποῦ ἀλλοῦ τῆς Ἰουδαίας θὰ ἐγεννᾶτο ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Ἐκεῖ ὅμως μανθάνουν ὅτι γεννᾶται οὗτος ἐν Βηθλεέμ, τῇ πόλει τοῦ Δαβίδ. Ἀναχωρήσαντες λοιπὸν τὴν ἰδίαν ἑσπέραν, ὑπολογίζεται ὅτι ἔφθασαν εἰς Βηθλεὲμ τὸ μεσονύκτιον, ὁπότε ὁ Ἀστὴρ ὁ προπορευόμενος αὐτῶν πρὸς δυσμὰς πάντοτε, εἶχε φθάσει εἰς τὸ μεσουράνημα, ὅπου ἐν αἴγλῃ ἀπαστραπτούσῃ ἐφαίνετο ἀκινητῶν, ὡσεὶ δεικνύων τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο τὸ Θεῖον Βρέφος.

Ὅλως ἀσχέτως πρὸς τοὺς Μάγους, σημειοῦμεν ἐδῶ, τὴν κρατοῦσαν παρ' Ἑβραίοις δοξασίαν, ὅτι ὁ ἀστερισμὸς τοῦ Ἰχθύος (ἐν τῷ ὁποίῳ ἐφάνη ὁ ἐν τῷ προκειμένῳ Ἀστὴρ) ἦτο τὸ μέρος τοῦ στερεώματος ὅπου ἐφανερώνοντο ὅλα τὰ προσημαίνοντα σοβαρὰ καὶ μεγάλα γεγόνοτα διὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔθνος. Ἡ δοξασία αὕτη ἐπεκράτει καὶ κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ὁπότε Ἑβραῖός τις Ἀβαρναβέλ, ἀναφέρει τὴν ἐπικρατοῦσαν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις παράδοσιν, καθ' ἣν ἡ σπουδαιοτάτη ὅλων τῶν συζυγιῶν διὰ τὸ Ἰουδαϊκὸν Ἔθνος, ἦτο ἡ συζυγία τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Κρόνου, ἡ παρατηρηθεῖσα τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων τῶν πρὸ τοῦ Μωϋσέως χρόνων (ἐν ἔτει 2365 ἀπὸ κτίσεως κόσμου), ἐπειδὴ δὲ ἡ νέα συζυγία τῶν αὐτῶν πλανητῶν συνέβη ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ ἰδίου, συνεπέρανεν οὗτος, ὅτι τοῦτο προεσήμαινε τὴν ταχεῖαν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίου, μὴ παραδεχόμενος, ὡς Ἑβραῖος, ὅτι ὁ Μεσσίας ἤδη ἐπεφάνη ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ Μάγοι ἰδόντες τὸν Ἀστέρα ἀκινητοῦντα εἰς τὸ μεσουράνημα, ὑπεράνω τοῦ τόπου, ὅπου ἦτο τὸ Θεῖον Βρέφος, «**ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα, καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εὗρον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς Μητρὸς αὐτοῦ. Καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν**».

Βασιλικὰς τιμὰς καὶ δῶρα βασιλικὰ ἀπέδωκαν εἰς τὸ Θεῖον Βρέφος, προσ-

φέροντες, γονυπετεῖς, τὸν χρυσὸν τῆς γῆς Ἀβιλᾶ, τὴν σμύρναν καὶ τὸν λίβανον τῆς Ἀραβίας, ἐξ οὗ καὶ εἰκάζεται ὑπό τινων ὅτι οἱ Μάγοι ἦσαν Ἄραβες σοφοί, ἐξ Ἀραβίας «ἀπὸ ἀνατολῶν» πραγματικῶς ἐλθόντες, καθότι ἡ Παλαιστίνη κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀραβίας. Τὸν συμβολισμὸν τῶν δώρων τούτων ποικιλοτρόπως ἐννοοῦν διάφοροι συγγραφεῖς ἐκκλησιαστικοί,—ἄλλοι μὲν τὸν χρυσόν, ὡς δηλοῦντα τὸ Μεσσιανικὸν ἀξίωμα τοῦ Χριστοῦ ὡς Βασιλέως, τὸν δὲ λίβανον ὡς ὑποδεικνύοντα τὸν χαρακτῆρα τοῦ Χριστοῦ ὡς τοῦ Μεγάλου Ἀρχιέρεως, τὴν δὲ σμύρναν ὡς συμβολίζουσαν τὸν Προφητικόν Του χαρακτῆρα, ἢ κατ' ἄλλους, τὸν θάνατον Αὐτοῦ. Τινὲς ἐθεώρησαν τὰ δῶρα τῶν Μάγων ὡς προμήθειαν γενομένην ὑπὸ τῆς Θείας Προνοίας, διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἁγίας Οἰκογενείας, κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον φυγὴν καὶ διετῆ διαμονὴν αὐτῆς. Πάντως τὰ δῶρα ταῦτα ἐξέφραζον τὸν διακαῆ πόθον καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τῶν εὐγενῶν ξένων, οἵτινες εἶχον διανύσει ὁδὸν μακρὰν καὶ ἐπίπονον, ὅπως καταθέσωσι τὸν φόρον τοῦ σεβασμοῦ των πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ μέλλοντος νὰ ἱδρύσῃ παγκόσμιον βασιλείαν εἰρήνης καὶ δικαιοσύνης.

Διότι τὴν πίστιν τῶν Μάγων δὲν ἐκλόνισεν οὔτε ἡ ὄψις τοῦ πτωχικοῦ καταλύματος ὅπου εὗρον τὸ Θεῖον Βρέφος, οὔτε ἡ πτωχεία τοῦ ζεύγους τὸ ὁποῖον ἀπετέλει τὴν μόνην συνοδείαν τοῦ Βασιλέως τοῦ Κόσμου, οὐδὲ ἡ τελεία ἀνθρωπίνη ἀδυναμία τοῦ Νεογνοῦ. Τὸ θεῖον φῶς, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ὁποίου ἐγκατέλιπον οἱ Μάγοι τὴν μεμακρυσμένην των πατρίδα, ἐπεσφράγισε τὸ ἔργον τοῦ διαφωτισμοῦ τῆς διανοίας των, ὥστε ὑπὸ τὸ ταπεινὸν σχῆμα τοῦ Θείου Βρέφους νὰ διΐδωσι τὸν πραγματικὸν Βασιλέα τῆς δικαιόσυνης, τὸν ἀναμενόμενον Μεσσίαν, πρῶτοι δὲ αὐτοὶ ἐκ τῶν Ἐθνικῶν, νὰ πιστεύσωσιν εἰς Αὐτόν. Διὰ τοῦ αὐτοῦ φωτὸς διεσκεδάσθη τὸ νέφος τῆς ἀστρολογικῆς πλάνης, ἥτις ἀπέκρυπτε τὴν πνευματικὴν πραγματικότητα τῆς ἐμφανίσεως τοῦ Μεσσίου. Οὕτω δὲ ὁ ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐπιλάμψας Ἀστὴρ ὑπῆρξε δι' αὐτοὺς ὁ πρόδρομος τῆς ἐπιφανείας τοῦ πνευματικοῦ Ἡλίου τῆς Δικαιοσύνης.

Οἱ τρεῖς Μάγοι εἶναι μορφαὶ ἰδιαζόντως εὐγενεῖς καὶ ἱεραί, οὐδόλως δὲ παράδοξον ὅτι ἐν τῇ ἀντιλήψει τῶν Χριστιανῶν τῶν πρώτων αἰώνων περιεβλήθησαν μὲ τὴν αἴγλην θρυλλικῶν προσώπων. Ἐν τῇ Δύσει ἡ 6η Ἰανουαρίου, καθιερώθη εἰς τὴν μνήμην αὐτῶν, ὑπὸ τὴν λαϊκὴν προσωνυμίαν τῆς «Ἑορτῆς τῶν Βασιλέων», καθ' ἣν ἡ σημασία τῶν θεοφανείων περιορίζεται εἰς τὴν ἰδέαν τῆς σωματικῆς ἐπιφανείας τοῦ Χριστοῦ διὰ τῆς Γεννήσεως. Κατὰ τοὺς πρώτους μάλιστα τρεῖς αἰῶνας περιελαμβάνετο ὑπὸ τὸ ὄνομα «τὰ Ἐπιφάνεια καὶ ἡ ἰδέα τῶν διαφόρων ἄλλων ἐμφανίσεων τῆς θείας τοῦ Χριστοῦ φύσεως καὶ δυνάμεως— ἡ ἐν Ἰορδάνῃ Βάπτισις, ἡ σωματικὴ Γέννησις, τὸ πρῶτον πειστήριον τῆς θαυματουργοῦ αὐτοῦ δυνάμεως ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας. Ἡ σύγχυσις αὕτη ἐπεκράτησεν ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε καθιερωθῇ ἡ 25η Δεκεμβρίου ὡς ἡ Γενέθλιος Ἡμέρα τοῦ Σωτῆρος.

Ἡ Ὀρθοδοξία τῆς Ἀνατολῆς, καθόλου, περιορίζει τὴν ἔννοιαν τῶν Θεοφανείων εἰς τὴν ἐμφάνισιν τῆς Θεότητος τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν Βάπτισιν. Τὴν ἄποψιν ταύτην ἑρμηνεύει ὁ Χρυσόστομος : «παρ' ἡμῖν ἑορτὴ πρώτη τὰ ***Ἐπιφάνεια, ἐπειδὴ Θεὸς ἐπὶ γῆς ὤφθη, καὶ τοὺς ἀνθρώποις συνανεστράφη· ἐπειδὴ ὁ Θεός, ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ παῖς, μεθ' ἡμῶν ἐστί»*** *καὶ ἀλλαχοῦ*

τονίζει τὴν ἀλήθειαν ὅτι οὐχὶ κατὰ τὴν σωματικήν Του γέννησιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν βάπτισιν ἐφανερώθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὡς Θεός.

ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΣΤΕΝΟΧΩΡΙΑΣ-ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΧΑΡΑΣ

Ὁ χρόνος τοῦ διηγήματός μας εἶναι ἔτος τι μεταξὺ τοῦ 1562 καὶ 1572 ὁ τόπος τὸ μικρὸν ὀρεινὸν βασίλειον τῆς Βεάρνης, τὸ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας κείμενον, ἡ δὲ ἀφορμὴ ὁ ἄγριος διωγμὸς διὰ τοῦ ὁποίου ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους ἐζήτησεν ἡ Παπικὴ Ἐκκλησία νὰ καταπνίξῃ τὴν θρησκευτικὴν Μεταρρύθμισιν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς χώρας οἱ ἄνθρωποι ἐπόθουν τὴν ἐλευθερίαν τοῦ νὰ λατρεύουν τὸν Θεὸν συμφώνως πρὸς τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον διὰ πρώτην φορὰν ἐκυκλοφόρει μεταξὺ τοῦ λαοῦ, εἰς τὴν γλῶσσαν τὴν ὁποίαν ἐννόουν. Ὄχι δὲ ἐκ τῶν λαϊκῶν τάξεων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν διανοουμένων καὶ τῶν ἀριστοκρατῶν καὶ αὐτῶν τῶν μεγιστάνων τῆς Γαλλίας, ἦσαν πολλοὶ οἱ ζητοῦντες τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ἐξ ὅλων δὲ τούτων διακρίνεται θερμοτάτη καὶ σταθεροτάτη ἡ Βασίλισσα τῆς Ναβάρρας, Ἰωάννα ντ' Ἀλμπρέτ, περὶ τῆς ὁποίας ἐγράφη, ὅτι ἂν εἶχε πεδίον δράσεως εὐρύτερον, θὰ ἦτο ἡ ἐξοχωτάτη προσωπικότης τοῦ αἰῶνός της.

Εἰς μίαν αἴθουσαν τῶν ἀνακτόρων, ἐν Πῷ, πρωτευούσῃ τῆς Βεάρνης, ἐκάθητο περὶ τὸ τέλος μιᾶς χειμερινῆς ἡμέρας, ἡ Βασίλισσα Ἰωάννα, ἀπερροφημένη εἰς σκέψιν. Ἐκράτει ἐπιστολὴν ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο τόσον προσηλωμένα τὸ βλέμμα καὶ ὁ νοῦς της, ὥστε δὲν ἤκουε τὰ ψελλίσματα τοῦ μικροῦ της υἱοῦ, ὅστις ἔπαιζε παρὰ τοὺς πόδας της, οὔτε ἀντελήφθη ἑνὸς ἐλαφροῦ κρότου εἰς τὴν ἀπέναντι θύραν.

Ἀλλ' ὁ μικρὸς ἐπέμενε, σύρων τὸ φόρεμα τῆς μητρός του, τότε δὲ καὶ ἡ βασίλισσα ἀντελήφθη ὅτι κάποιος ζητεῖ τὴν ἄδειαν νὰ εἰσέλθῃ. Ὅταν δὲ παρεμερίσθη τὸ πρὸ τῆς θύρας βαρὺ παραπέτασμα, ἐφάνη μία ὡραία νεαρὰ γυνή, φέρουσα εἰς τὴν ἀγκάλην της παιδάκι, ὀλίγον τι μικρότερον ἀπὸ τὸν μικρὸν πρίγκηπα. Ἦτο ἡ νεωτάτη τῶν Κυριῶν ἐπὶ τῆς Τιμῆς, ἡ κόμισσα Κωνσταντία ντὲ Ἀδδίς.

—«Σὺ εἶσαι, ἀγαπητή μου κόμισσα; Λοιπὸν δὲν ἐννοεῖς νὰ ἐπωφεληθῇς τῆς ἐλευθερίας σου σήμερον;»

—«Ἡ πολυτιμοτέρα ἐλευθερία δι' ἐμέ, Μεγαλειοτάτη, εἶναι ἡ ἄδεια ποῦ μοῦ παρέχετε νὰ προσφεύγω εἰς τὴν συμπάθειάν Σας, ὁσάκις αἰσθάνωμαι ἀνάγκην παρηγορίας καὶ θάρρους.

Σήμερον μὲ πιέζει μία βαρυτάτη μελαγχολία, ἕνας φόβος ἀόριστος. Ὁ νοῦς μου δὲν εἶναι ἐδῶ· σκέπτομαι διαρκῶς τὸν σύζυγόν μου καὶ τοὺς πιστούς του συντρόφους ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὸ φρούριον τοῦ Παλάς ...»

—«Παράδοξον!... Λοιπὸν ἀγαπητή μου Κωνσταντία, ἐδῶ ἔχω εἰδήσεις περὶ τοῦ συζύγου σου... Μὴ τρομάξῃς. Εἶσαι κόρη καὶ σύζυγος στρατιωτῶν γενναίων

καὶ πρέπει νὰ φανῇς ἀνταξία αὐτῶν. Σφίξε τὴν καρδιάν σου καὶ ἂς σκεφθῶμεν μαζῇ τί εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ διὰ τὸν σύζυγόν σου καὶ τοὺς πιστούς του συντρόφους, εἰς τὴν κρίσιμον θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκονται. Τὸ γράμμα αὐτό, τὸ ὁποῖον ἔλαβα πρὸ ὀλίγου, τὸ ἔφερε εἰς τὸ παλάτι ἄγνωστός τις, ὁ ὁποῖος, χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν, ἔγεινε ἄφαντος. Μὲ πληροφορεῖ ἡ ἐπιστολή, ἡ ὁποία εἶναι ἀνώνυμος, ὅτι ἰσχυρὰ δύναμις τῶν Παπικῶν στρατευμάτων ἔχει κυκλώσει τὸ φρούριον τοῦ Παλάς, καὶ ὅτι εἶναι ἑπόμενον νὰ προτιμήσῃ ἡ φρουρὰ νὰ κάμῃ ἔξοδον ἀπονενοημένην· παρὰ νὰ παραδοθῇ, ἐκτὸς ἂν σταλῇ ἀμέσως ἐπικουρία».

Ἡ κόμισσα, ὠχρὰ καὶ μόλις συγκρατοῦσα τὴν συγκίνησίν της, ὑπέλαβε:

—«Στρατὸν δὲν ἔχομεν... ; Ὦ, πόσοι ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς στρατιώτας τοῦ πατρός μου καὶ ἀπὸ τοὺς συντρόφους τοῦ ἀνδρός μου δὲν θὰ ἔσπευδον νὰ λυτρώσουν τὴν γενναίαν φρουράν, ἡ ὁποία τόσους μῆνας τώρα κρατεῖ τὰ στενὰ τοῦ Πάλας καὶ ἐμποδίζει τοὺς ἐχθροὺς τῆς χώρας μας καὶ τῆς πίστεώς μας νὰ ἑνωθοῦν μὲ τοὺς Ἱσπανοὺς καὶ νὰ μᾶς κτυπήσουν ἐκ τῶν ὄπισθεν!»

Τότε ἡ Βασίλισσα Ἰωάννα, τῆς ὁποίας ἦτο μεγάλη ἡ στρατιωτικὴ ἰδιοφυΐα, ἀνέπτυξεν εἰς τὴν κόμισσαν, ὅτι θὰ ἀπῃτοῦντο ἀρκεταὶ ἡμέραι διὰ νὰ μεταφερθῇ ἐκ τοῦ μετώπου τοῦ πολέμου δύναμις ἀρκετὰ μεγάλη, ὥστε νὰ διασπάσῃ τὴν ζώνην τῆς πολιορκίας. Διότι ἦτο ἐκτὸς λόγου νὰ ἐλπίσῃ νὰ συγκεντρώσῃ τοιοῦτον σῶμα ἐντὸς τῆς πρωτευούσης καὶ τῶν περιχώρων.—«Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐπείγει,» εἶπε, «εἶναι νὰ εἰδοποιηθῇ κρυφίως ἡ φρουρά, ὅτι ἐπίκειται βοήθεια, ὥστε νὰ μὴ ἀποτολμήσουν καμμίαν ἀπονενοημένην ἔξοδον καὶ ἐκμηδενισθοῦν ὑπὸ τοῦ πολυαρίθμου ἐχθρικοῦ στρατοῦ». «Ἀλλά,» προσέθεσε, «δὲν βλέπω κανὲν πρόσωπον, ἀπολύτως κανένα, ἐδῶ πέριξ μου εἰς τὴν πρωτεύουσαν, εἰς τὸν ὁποῖον νὰ δυνηθῶ νὰ ἐμπιστευθῶ μίαν τόσον λεπτὴν καὶ ἐπικίνδυνον ἐπιχείρησιν».

Ἡ κόμισσα ἐσιώπα, διότι ἠσθάνετο ὅτι ἡ Βασίλισσα εἶχε δίκαιον· ἀπῃτεῖτο διὰ τὴν ἐπιχείρησιν αὐτὴν πρόσωπον μὲ ἰδιάζουσαν, μέχρις αὐτοθυσίας, προθυμίαν, μὲ γνῶσιν ἀκριβῆ τῶν κατατοπίων, καὶ μὲ ἀντοχὴν σωματικὴν εἰς τὰς κακουχίας. Ποῦ νὰ εὑρεθῇ τοιοῦτο πρόσωπον; Ἐβασάνιζε τὸν νοῦν της ζητοῦσα ἕνα τοιοῦτον ἄνδρα, καὶ δὲν τὸν εὕρισκεν, οὔτε μεταξὺ τῆς φρουρᾶς τῆς πρωτευούσης ἀλλ' οὔτε καὶ μεταξὺ τῶν τάξεων τῶν ἀστῶν. Ἔμεινε βυθισμένη εἰς τὰς σκέψεις της, ἕωσοῦ ἐζήτησε φῶς ἡ Βασίλισσα, διὰ νὰ συντάξῃ τὰς μυστικὰς πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς τοῦ στρατοῦ τοῦ μετώπου ὁδηγίας της. Ἔλαβε τὸ τέκνον της τότε, ἠσπάσθη τὴν χεῖρα τῆς Βασιλίσσης μὲ φίλημα ὑπερτάτου πάθους καὶ ἀφοσιώσεως καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἰδιαίτερόν της διαμέρισμα τῶν ἀνακτόρων, εἰς τὸ ὁποῖον διέμενεν ἀφ' ὅτου εὑρίσκετο ὁ σύζυγός της εἰς τὴν γραμμὴν τοῦ πολέμου. Παρέδωκε τὸ τέκνον της εἰς τὴν τροφόν του, ἀφοῦ τὸ ἠσπάσθη ἐπανειλημμένως, σφίγγουσα αὐτὸ ἐπὶ τοῦ στήθους της, καὶ μετέβη εἰς τὸν κοιτῶνά της, ὅπου γονατίσασα, μὲ χεῖρας ὑψωμένας πρὸς τὸν Θεόν, ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειάν Του καὶ παρέδωκε τὸν ἀγαπημένον σύμβιόν της εἰς τὴν προστασίαν Του.

*
* *

Τὸ μεσονύκτιον εἶχε σημάνει πρὸ ὥρας ἀπὸ τὸ κωδονοστάσιον τῆς Μητρο-

πόλεως, ὅτε γυναικεῖά τις μορφή, σκεπασμένη μὲ μανδύαν χονδρὸν καὶ ἔχουσα τὴν κεφαλὴν περιτυλιγμένην μὲ μάλλινον κεφαλόδεσμον, διῆλθε τὴν σιδηρὰν πύλην τοῦ περιβόλου τῶν Ἀνακτόρων, ἔφιππος. Ἔδωσε τὸ σύνθημα καὶ ὁ σκοπὸς τὴν ἀφῆκε νὰ ἐξέλθῃ· τὴν ἐξέλαβε ὡς μίαν ἀπὸ τὰς χωρικὰς αἱ ὁποῖαι ἔφερον προμηθείας λαχανικῶν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ εταξείδευον τὴν νύκτα διὰ νὰ ἦναι φερμέναι ἀπὸ τὸ κτῆμα των ὅταν θὰ ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος.

Αἱ ὁδοὶ τῆς πόλεως ἦσαν ἔρημοι, διότι ἀφ' ἑνὸς τὸ δριμὺ ψύχος ἀπέτρεπε κάθε ἕνα ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξέλθῃ νὰ ἀπολαύσῃ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς πανσελήνου, ἐξ ἄλλου δὲ διότι ἡ Βασίλισσα, αὐστηρὰ εἰς τὰ τῆς ἠθικῆς καὶ ἔχουσα ὑπ' ὄψιν της τὴν ἐμπόλεμον κατάστασιν τῆς χώρας, εἶχε διατάξει τὸ κλείσιμον τῶν μαγειρείων καὶ καπηλείων ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης ὥρας τῆς νυκτός. Ἠδυνήθη ὡς ἐκ τούτου ἡ κόμησσα (διότι ἡ ἔφιππος γυνὴ δὲν ἦτο ἄλλη), νὰ ἐξέλθῃ ἀπαρατήρητος ἐκ τῆς πόλεως καὶ νὰ λάβῃ τὴν δημοσίαν ὁδόν, τὴν φέρουσαν πρὸς τοὺς πρόποδας τῶν Πυρηναίων, καθότι ἡ μεγαλοπρεπὴς σειρὰ τῶν ὀρέων τούτων δὲν ἀπεῖχε πολὺ τῆς πρωτευούσης.

Τὸ πρῶτον μέρος τῆς ὁδοῦ τῆς ἦτο γνωστὸν εἰς ὅλας του τὰς λεπτομερείας, διότι εἰς τὰ περίχωρα αὐτῆς εὑρίσκετο ὁ πύργος τοῦ πατρός της, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχε διέλθει τὴν παιδικὴν καὶ τὴν νεανικήν της ἡλικίαν. Ἐνῷ ἐπροχώρει ἐπὶ τῆς καταλεύκου ὁδοῦ, ἡ πέριξ χώρα ἐξετείνετο ὡς μία λευκή, χιονισμένη μαγεῖα, ὑπὸ τὴν ἀπαστράπτουσαν λάμψιν τῆς πανσελήνου. Τὸ μεγαλεῖον τῆς φύσεως ἐξεδίωξε κάθε αἴσθημα φόβου ἢ ἀνησυχίας· ἡ ψυχὴ τῆς ἀνυψοῦτο εἰς ὕμνον δοξολογίας πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τὰ χείλη της ἐψέλλισαν λόγους πίστεως εἰς τὴν παντοδύναμον προστασίαν Αὐτοῦ, ἐπὶ τοῦ σχεδίου τὸ ὁποῖον εἶχε συλλάβει ἐνῷ ἀκόμη εὑρίσκετο μετὰ τῆς Βασιλίσσης, ἀλλ' εἶχεν ἀποφύγει νὰ ἀνακοινώσῃ εἰς αὐτήν, ἐκ φόβου μήπως τὴν ἐμποδίσῃ νὰ τὸ ἐκτελέσῃ. Εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων περίπου ὡρῶν ἀπὸ τῆς πρωτευούσης, ἐπὶ τῆς ἀγούσης πρὸς τὰ στενὰ τοῦ Παλὰς ὁδοῦ, κατῴκει ἡ τροφὸς τῆς κομήσσης μὲ τὸν υἱόν της, τὸν τελευταῖον ἐκ τεσσάρων, ὧν τρεῖς εἶχον ἤδη πέσει μαχόμενοι ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ὁ ἀπομείνας υἱὸς ἦτο ῥωμαλέος καὶ εὐφυής, ἀλλὰ κωφάλαλος ἐκ γενετῆς. Ἡ κόμησσα ἔτρεφε πολλὴν συμπάθειαν δι' αὐτόν, καὶ λόγῳ τῆς καταστάσεώς του ταύτης καὶ διότι ὡς νήπια θηλάζοντα μίαν καὶ τὴν αὐτὴν μητέρα, ἦσαν «ἀδελφοὶ ἐκ τοῦ γάλακτος». Εἰς τὴν καλήν της τροφὸν Ἄνναν καὶ τὸν ἀφωσιωμένον της παραδελφὸν Πέτρον ἀπέβλεπε τώρα διὰ βοήθειαν εἰς τὸ τόλμημά της. Καὶ ἡ βεβαιότης ὅτι αὐτοὶ θὰ ἠδύναντο νὰ εὕρουν τρόπον ὅπως ἐπικοινωνήσῃ ἡ ἰδία μὲ τὸν σύζυγόν της, ἀνεπτέρωνε τὴν ἐλπίδα της καὶ τὴν ἔκαμνε νὰ μὴ αἰσθάνεται τὸ ψῦχος, τὸ ὁποῖον ἐγίνετο δριμύτερον ἐφ' ὅσον ὁ δρόμος ἀνήρχετο πρὸς τὰς ὑπωρείας τῶν Πυρηναίων. Ἦτο ἐν τούτοις ἡμιπαγωμένη, ὅταν μὲ τὰ χαράγματα, ἐξάνοιξε τὸ ὀρεινὸν κτῆμα τῆς τροφοῦ της, ὀλίγον ὑπεράνω τῆς δημοσίας ὁδοῦ κείμενον. Θὰ κατώρθωνε ἄραγε νὰ κρατηθῇ ἐπὶ τοῦ ἵππου της μέχρι τῆς θύρας τῆς οἰκίας....;

Ἡ καλὴ χωρικὴ εἶχεν ἐξέλθει τῆς οἰκίας της, κατὰ τὴν συνήθειάν της φέρουσα ἀχνίζουσαν γαβάθαν πιτύρων διὰ τὰς ὄρνιθάς της.—«Βήματα ἀλόγου

ἀκούω. Περίεργον, τόσον πρωί», εἶπεν. «Ὁ δυστυχὴς αὐτὸς θὰ ἐταξείδευε ὅλην τὴν νύκτα· θὰ εἶναι κοκκαλιασμένος!

«Τρέξε Πέτρε, φέρε τον ἐπάνω, νὰ συνέλθῃ αὐτὸς καὶ τὸ ἄλογό του!»

Ὁ Πέτρος, ἐννοήσας περὶ τίνος ἐπρόκειτο, εὑρέθη ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ πρὸ τῆς κομήσσης, τὴν ὁποίαν παρ' ὅλον τὸ περιτύλιγμα καὶ τὸ μαύρισμα τῶν χειλέων, ἀνεγνώρισεν εὐθύς, καὶ μετὰ χειρονομιῶν χαρᾶς καὶ σεβασμοῦ ὡδήγησεν εὐθὺς πρὸς τὴν μητέρα του.

Ἡ χαρὰ τῆς καλῆς τροφοῦ, ὅταν εἶδε τὴν κόμησσαν ἦτο μεγάλη, ἀλλ' ἐπίσης μεγάλη ἦτο καὶ ἡ ἔκπληξίς της καὶ ἡ ἀνησυχία της νὰ μάθῃ πῶς «ἡ τρυφερά της κόμησσα» εὑρέθη τόσον μακρὰν τῶν ἀνακτόρων καὶ μόνη, εἰς τὸ μέσον τοῦ χειμῶνος. Ἀφοῦ λοιπὸν ἔτριψε τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας της καὶ τὴν ἐπότισε ποτήριον θερμοῦ γάλακτος, τὴν ἐκάθισε πρὸ τῆς μεγάλης ἑστίας, ὅπου νυχθημερὸν ἔκαιον κορμοὶ δένδρων, καὶ ἤρχισε νὰ τὴν ἐρωτᾷ περὶ ὅλων τούτων. Ἀλλὰ πρῶτον τῆς ἐξεμυστηρεύθη ὅτι ὁ Πέτρος ἦτον ὁ ἄγνωστος κομιστὴς τῆς ἀνωνύμου ἐπιστολῆς, καὶ ὅτι αἱ ἐν αὐτῇ πληροφορίαι ἦσαν ἐξ αὐτόπτου ἀντιλήψεως. Ἀφοῦ δὲ ἤκουσε μέχρι τέλους ὅσα εἶχε νὰ εἴπῃ ἡ κόμησσα περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων καὶ τῆς ἀνάγκης ἀμέσου εἰδοποιήσεως τῆς φρουρᾶς περὶ ἐπικουρίας, εἶπε:

—«Παιδί μου, ὁ Θεὸς σοῦ ἔβαλε τὴν ἰδέαν αὐτὴν εἰς τὸν νοῦν σου. Διὰ τοῦτο καὶ θὰ σὲ προστατεύσῃ μέχρι τέλους. Ἂς σκεφθοῦμε τώρα πῶς θὰ τὸ κάμωμεν».

Ἐφώναξε τότε τὸν Πέτρον, ὅστις ἐπανήρχετο ἀπὸ τὴν περιποίησιν τοῦ ἵππου. Διὰ σημείων ἀντήλλαξαν πολλὰς σκέψεις οἱ δύο των. Τέλος ἔφθασαν εἰς συμπέρασμα, καὶ ἡ Ἄννα ἐμβῆκε πάλιν εἰς τὸ δωμάτιον, ὅπου ἡ κόμησσα, ἐνδίδουσα εἰς τὴν ἀντίδρασιν τῶν νεύρων της, κατόπιν τόσων συγκινήσεων καὶ κόπων, ἔκλαιε σιγὰ πρὸ τοῦ πυρός, ἐνθυμουμένη τὸ τέκνον της, τὸ ὁποῖον ἦτο ἑπόμενον νὰ μὴ ἐπανίδῃ ποτέ.

—«Παραμάνα! θὰ μοῦ δώσῃς τὸν λόγον σου, ὅτι ἂν δὲν γυρίσω, θὰ πηγαίνῃς κάθε τόσο νὰ βλέπῃς τὸ παιδί μου· θὰ τοῦ ὁμιλῇς διὰ τὴν μητέρα του διὰ νὰ μάθῃ νὰ μὲ ἀγαπᾷ..;».

—«Μάρτυς μου ὁ Κύριος, θὰ τὸ κάμω, χρυσό μου τέκνον! Ἀλλὰ πῶς, ἐσὺ ἀπὸ γενεὰν γενναίων καὶ πιστῶν, ποῦ ἐθυσίασαν τὰ πάντα γιὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν πατρίδα, δειλιᾷς τώρα εἰς τὴν στιγμὴν ὅπου πρέπει ἡ ψυχή σου νὰ στηρίζεται ὁλόκληρη εἰς τὸν Παντοδύναμον, μὲ σταθερὰν πίστιν εἰς τὸν λόγον Του, τὸν ὁποῖον δὲν μπορεῖ νὰ παραβῇ. Ἅπαξ ἀπεφάσισες τὸ πρᾶγμα, δὲν κάνει νὰ δειλιάσῃς. Τὸ σχέδιον εἶναι καλόν, ἂν τὸ ἐκτελέσῃς χωρὶς νὰ δειλιάσῃς».

Οἱ λόγοι τῆς χωρικῆς ἐτόνωσαν τὴν ψυχὴν τῆς κομήσσης.

—«Ἔχεις δίκαιον, ἀγαπητὴ παραμάνα. Εἶχα λησμονήσει τὸ καθῆκόν μου... ξεύρεις εἶναι σήμερον παραμονὴ τῆς Γεννήσεως καὶ αὐτὴ ἡ ἡμέρα εἶναι ἡ ἑορτὴ τῶν μικρῶν»!

Ἡ Ἄννα ἐφίλησε τὰς χεῖρας τῆς κομήσσης:

—«Συγχώρησέ με παιδί μου, ἂν σοῦ ὡμίλησα σκληρά. Ἄκουσε τώρα τὸ σχέδιον.

«Πρέπει νὰ ξεύρῃς ὅτι ὅταν ζοῦσε ἀκόμη ὁ ἄνδρας μου, ἐδῶ καὶ δώδεκα χρόνια, ὑπηρετοῦσε εἰς τὴν φρουρὰν τοῦ Παλάς. Ὁ φρούραρχος, πολὺ ὀρθῶς, ἤθελε τοὺς ἄνδρας του ὁλοκλήρως στὸ καθῆκόν των. Ἀλλὰ πήγαινε σὺ νὰ ἐμποδίσῃς τὴν γυναῖκα, τὴν κόρη, τὴν ἀρραβωνιαστική, ὅταν τὸ βάλῃ μὲ τὸ νοῦ της της νὰ ἰδῇ ἐκεῖνον ποῦ ἀγαπᾷ. Ἔτσι λοιπὸν ἡμεῖς ποῦ εἴχαμε τοὺς δικούς μας ἐκεῖ πάνω ἀνακαλύψαμεν ἕναν ὑπόγειο διάδρομο, ποῦ συγκοινωνοῦσε ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὸ φρούριον μὲ τὰ ἔξω. Ἐκεῖ λοιπὸν ἐμβαίναμε καὶ ἐβλέπαμε τοὺς δικούς μας!»

Ἐδῶ τὴν διέκοψε ἡ κόμησσα, ἀναπηδήσασα ἀπὸ τὴν θέσιν της.—«Ἀπ᾽ ἐκεῖ λοιπὸν θὰ περάσω κ᾽ ἐγώ!» ἀνεφώνησε μὲ χαράν.

—«Σιγά, σιγά», εἶπεν ἡ Ἄννα:—«Ἀφοῦ ἐτραβήχθησαν ὅλα τὰ στρατεύματά μας εἰς τὰ σύνορα, ἔμεινε ἀδειανὸ τὸ φρούριον, καὶ ἦλθε καὶ τὸ κατέλαβε σπεῖρα ληστῶν, ποῦ ἐκάθησαν πολλοὺς μῆνας καὶ ἀπ᾽ ἐκεῖ ἐτρομοκρατοῦσαν ὅλη τὴ χώρα».

—«Ναί, ἀλλὰ συνελήφθησαν» εἶπεν ἡ κόμισσα. «Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐλέγετο πέρυσι».

—«Συνελήφθησαν αὐτοί, ἀλλ᾽ ἔκτοτε ὁ ὑπόγειος διάδρομος κατοικεῖται ἀπὸ ἕνα στοιχειό, καθὼς λέγουν, ἀπὸ τὴν ψυχὴν ἑνὸς ἁμαρτωλοῦ ἱερέως, τὸν ὁποῖον ἐκρεούργησαν οἱ λησταὶ ἐκεῖ μέσα. Ἐγὼ ὅμως δὲν πιστεύω ποτὲ νὰ ἀφίνῃ ὁ Θεὸς τὰ πνεύματα τῶν κακῶν ἀνθρώπων νὰ ἔρχωνται νὰ πειράζουν τοὺς ζωντανούς. Πουθενὰ ἡ Ἁγία Γραφὴ δὲν τὸ λέγει».

—«Καὶ στοιχειωμένος ἂν ἦναι αὐτὸς ὁ διάδρομος ἐγὼ ὅμως δὲν θὰ φοβηθῶ! Κύτταξε τί κρατῶ ἐπάνω μου», εἶπεν ἡ κόμησσα, καὶ ἐξέβαλεν ἀπὸ τὸ στῆθός της τὸ μικρόν της ἐγκόλπιον Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον εἶχε θέσει ἐκεῖ ὅταν ἡτοιμάζετο νὰ ἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὰ Ἀνάκτορα. «Μὲ τὸν θεῖον λόγον, τὸν ὁποῖον πιστεύω ἐξ ὅλης μου τῆς ψυχῆς, τολμῶ νὰ ἀντικρύσω κάθε πονηρὸν πνεῦμα»!

— «Τὰ λόγιά σου εἶναι ἅγια—γενναίας ψυχῆς λόγια. Ἀλλ᾽ εἶναι καὶ ἄλλο ἕνα ἐμπόδιο. Ἐμπρὸς ἀκριβῶς στὴν εἴσοδον τοῦ ὑπογείου διαδρόμου φυλάττει σκοπός, νύκτα καὶ ἡμέραν!» ἀπήντησεν ἡ γραία.

—«Ἆ! αὐτὸ τὸ ἐμπόδιον εἶναι σοβαρὸν — πολὺ σοβαρόν! Δὲν βλέπω τρόπον νὰ τὸ ὑπερπηδήσωμεν. Ὢ, τί νὰ κάμω; Πῶς θὰ κατορθώσω νὰ ἐμβῶ;».

Ἡ γραία ἐσκέφθη ἐπί τινας στιγμάς· τότε εἶπε:

—«Ὁ Πέτρος θὰ σὲ συνοδεύσῃ ἕως ἐκεῖ. Νὰ ἔμβῃ εἰς τὸν διάδρομον δὲν εἶναι δυνατόν, διότι πρέπει νὰ μείνῃ ἀπ᾽ ἔξω νὰ σκεπάσῃ πάλιν τὴν καταπακτὴν μὲ τὸ ἴδιόν της χῶμα. Ἐὰν ἀνακαλυφθῇ ἡ εἴσοδος θὰ ἀνέβουν ἐπάνω καὶ θὰ σφάξουν ὅλην τὴν φρουράν, ἐνῷ κοιμῶνται. Χίλιες φορὲς καλλίτερα νὰ φονευθοῦν μὲ τὰ ξίφη των εἰς τὰ χέρια, ἐὰν κάμουν τὴν ἔξοδον, ὅπως καὶ θὰ τὴν κάμουν, ἂν δὲν τοὺς προφθάσῃς. Λοιπὸν δὲν μένει ἄλλο παρὰ νὰ κατορθώσετε νὰ πλησιάσετε τὸν σκοπόν, χωρὶς νὰ σᾶς ἰδῇ, καὶ ὁ Πέτρος νὰ τὸν κτυπήσῃ καὶ νὰ τὸν ἀφήσῃ ἀναίσθητον. Τότε ἀνοίγει καὶ ἐμβαίνεις σύ, αὐτὸς δὲ κλείει πάλιν τὴν καταπακτὴν καὶ τὴν σκεπάζει νὰ μὴ φαίνεται καθόλου, ὅταν ἔλθῃ ὁ ἄλλος νὰ παραλάβῃ τὴν βάρδιαν».

Ἡ κόμησσα ὠχρίασε, ἀλλ᾽ εἶπε μὲ σταθερὰν φωνήν:

—Ἔτσι λοιπὸν ἂς γίνῃ, καὶ ὁ Θεός, ὅστις ἠξεύρει ὅτι πηγαίνω διὰ νὰ σώσω ὄχι μόνον τὸν σύζυγόν μου, ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα μου καὶ τὴν ἁγίαν μας πίστιν, ἐλπίζω νὰ μὲ διαφυλάξῃ καὶ νὰ μὲ φέρῃ ἀσφαλῶς εἰς τὸ ποθούμενον τέλος. Τώρα λοιπόν, Ἄννα μου, ἂς κάμωμεν μαζῇ μίαν προσευχήν, πρὸς παρηγορίαν μου καὶ ἐνίσχυσίν μου».

Ἐγονάτισαν καὶ ἐδεήθησαν, ὅπως ὁ Θεὸς εὐλογήσῃ τὸ ἐπικίνδυνον τόλμημα, ἀναθέτουσαι τὴν ζωὴν τῆς κομήσσης καὶ τοῦ Πέτρου εἰς τὴν Παντοδυναμίαν τοῦ Ἐπουρανίου Πατρός.

Μετὰ τοῦτο ἔκαμαν τὰς ἀναγκαίας προετοιμασίας διὰ τὴν ἀνάβασιν, διότι εἰς τὴν ὑψηλὴν ράχιν, ὅπου ἦτο τὸ φρούριον, τὸ ψῦχος θὰ ἦτο πολὺ δριμύτερον καὶ ἐχρειάζοντο θερμότερα σκεπάσματα.

Ὁ Πέτρος ἔφερε τὸ ἄλογον, ζωογονημένον ἐκ τῆς ἀναπαύσεως εἰς θερμὸν καταφύγιον καὶ ἐκ τῆς ἀφθόνου καλῆς τροφῆς.

Ἡ κόμησσα ἐνηγκαλίσθη τὴν γραίαν, ἥτις ἐδάκρυε, καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ ἄλλο εἰμὴ μόνον: «Ὁ Θεὸς νὰ σὲ συνοδεύσῃ καὶ νὰ σὲ φυλάττῃ!».

Κατόπιν τούτου ἀνέβη εἰς τὸ ἄλογον μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Πέτρου καὶ ἐξεκίνησαν διὰ τὸ φρούριον.

***

Ἄγριαι πνοαὶ ἀνέμου κατέβαινον ἀπὸ τὰ ὄρη. Αἱ ὑψηλαὶ κορυφαί, χιονοσκεπεῖς, ἐνεφανίζοντο ἐκ διαλειμμάτων ὡς ὑψηλὰ λευκὰ φαντάσματα, ὁσάκις τὰ σύννεφα παρεμέριζον ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς πανσελήνου. Ὑπὸ τὸ διαρκῶς μεταβαλλόμενον σκιόφως οἱ πλησιέστεροι βράχοι καὶ τὰ δένδρα ἐλάμβανον ἀλλοκότους μορφάς, ἡ δὲ βοὴ τοῦ ἀνέμου ἀνεμιγνύετο ἤδη μὲ νέον μυστηριώδη κρότον, τῶν χειμάρρων πηδώντων ἀπὸ τῶν κρημνῶν εἰς τὰς ἀβύσσους.

Ἐπροχώρουν βραδέως, διότι ὁ ἀνήφορος ἦτο ἀπότομος καὶ ὀλισθηρός. Εὑρίσκοντο ἤδη ἐντὸς τῶν στενῶν, ὅπου τὸ μονοπάτιον ἀνέβαινε λοξῶς ἐπὶ τῆς ἀποτόμου πλευρᾶς κρημνώδους ὄρους. Παρόμοιος κρημνὸς ἀπότομος ἔκλειε τὴν ἀπέναντι πλευρὰν τῶν στενῶν· ἦσαν περικυκλωμένοι πανταχόθεν ὑπὸ τῶν τοίχων μιᾶς κολοσσιαίας φυλακῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ ἄνεμος καὶ ὁ κρότος τῶν καταρρακτῶν ὡμοίαζον πρὸς ὁμοβροντίας τηλεβόλων.

Ἀλλ' ἡ κόμησσα δὲν ᾐσθάνετο φόβον, διότι ἡ στιβαρὰ χεὶρ τοῦ Πέτρου ὡδήγει τὸν ἵππον της ἀσφαλῶς ἐπὶ τῆς στενωποῦ, καὶ ἡ συναίσθησις τῆς Θείας Παντοδυναμίας συνεκράτει τὴν ψυχήν της. Ἀλλ' ὁ δρόμος ἦτο ἀτελεύτητος, τὸ ψῦχος ὁλοὲν δριμύτερον, καὶ ἡμιπαγωμένη, μόλις συνεκρατεῖτο νὰ μὴ πέσῃ, αἱ δὲ αἰσθήσεις της ἤρχισαν νὰ ἀποναρκοῦνται καὶ ἡ μνήμη τῶν τελευταίων ὁδηγιῶν τῆς γραίας νὰ γίνωνται ἀμυδραί. Προσεπάθησε νὰ συγκεντρώσῃ τὸν νοῦν της:— «Νὰ πάρῃ ἀριστερά, ὅταν θὰ ἔφθανεν ἐκεῖ ὅπου διακλαδοῦται ὁ ὑπόγειος διάδρομος. Νὰ μὴ στραφῇ πρὸς τὰ δεξιὰ—διότι θὰ ἐχάνετο μέσα εἰς λαβύρινθον ὑπονόμων καὶ ὑδραγωγείων. Ὅταν δὲ φθάσῃ εἰς τὸ τέλος τῆς πετρίνης κλίμακος, ἥτις φέρει πρὸς τὰ διαμερίσματα τοῦ φρουρίου, νὰ κυττάξῃ παντοῦ νὰ εὕρῃ τὴν κλεῖδα τῆς μεσαζούσης θύρας, ἐὰν δὲν εἶναι ἐντὸς τοῦ κλείθρου». Καὶ αὐτομάτως ἐπανε-

λάμβανε: «Ἀριστερά, ὄχι δεξιά! ἀριστερά, ὄχι δεξιά!» χωρὶς συναίσθησιν πλέον τοῦ δρόμου, οὔτε καὶ αὐτοῦ τοῦ ψύχους.

Ἀπὸ τὴν νάρκην ταύτην τὴν ἤγειρε ἡ χεὶρ τοῦ Πέτρου, ἐπὶ τοῦ βραχίονός της. Ὁ ἵππος ἐστάθη, καὶ διὰ νεύματος ὁ Πέτρος ἔδειξεν ὀλίγον τι ὑψηλότερον τὰς λευκαζούσας σκηνὰς τῶν πολιορκητῶν. Τὴν ἐβοήθησεν ὁ Πέτρος νὰ κατέβῃ καὶ ἀφοῦ ἐπροχώρησαν ὑπὸ τὴν σκιὰν ἀραιῶν τινων δένδρων, ἔδεσε τὸν ἵππον εἰς τὸ βαθύτερον μέρος τοῦ δρυμοῦ, ἥπλωσεν ἐπάνω του τὸ χονδρὸν σκέπασμα μὲ τὸ ὁποῖον εἶχε περιτυλίξει τὴν κόμησσαν, καὶ λαβὼν τὸν βραχίονά της ἤρχισε νὰ βαδίζῃ μὲ πολλὴν προσοχὴν πρὸς τὰ ἄνω. Μετὰ ἐπίπονον ἀνάβασιν εὑρέθησαν ἐπὶ τοῦ ἄκρου τοῦ μικροῦ ὀροπεδίου, τοῦ πλησιεστέρου πρὸς τὸ φρούριον καὶ μακρύτερον τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου. Ἐκεῖ ἐστάθησαν ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων, καὶ ὁ Πέτρος κατώπτευσε τὴν θέσιν. Ἐκεῖ παρὰ τὴν ρίζαν τοῦ κάστρου, ἐφαίνετο πηγαινοερχόμενος ὁ σκοπός. Διὰ τοῦ δακτύλου ὁ Πέτρος τὸν ὑπέδειξεν εἰς τὴν κόμησσαν. Τὸ φῶς τῆς σελήνης ἀντενακλᾶτο ἐπὶ τῆς στιλβούσης περικεφαλαίας του. Ἐβάδιζεν ἄνω καὶ κάτω, καθ' ὅλην τὴν πρόσοψιν τοῦ φρουρίου, μέρη τῆς ὁποίας εὑρίσκοντο εἰς σκιάν, ὡς ἐκ τῆς προεξοχῆς τῶν ἀντερεισμάτων. Θὰ ἦτο εὔκολον νὰ πηδήσῃ ἐπάνω του ὁ Πέτρος, ἐνῷ αὐτὸς εἶχε τὰ νῶτα ἐστραμμένα καὶ νὰ τὸν ρίψῃ ἀναίσθητον μὲ τὰς στιβαράς του χεῖρας, ἀλλ' ἐνῷ ὑπελόγιζε τὸ διάστημα τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ διανύσῃ, ἠκούσθη ἐκ τοῦ μέρους τοῦ στρατοπέδου φωνὴ βραχνή. «Ἔ! πατριώτη, ἔλα δῶ νὰ σοῦ πῶ.—Ἔχω πόντσι, ποῦ μᾶς μοίρασαν τώρα δά, γιὰ τὸ καλὸ τῆς χρονιᾶς! Χριστούγεννα! ἀδελφέ εἶναι! Ἔλα μιὰ στιγμὴ νὰ σοῦ φέρω τὸ ποτῆρι σου ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή μου, νὰ πιῇς νὰ ζεσταθοῦν τὰ μέσα σου. Μιᾶς στιγμῆς δουλειά».

Ὁ σκοπὸς ἐστάθη ἀμήχανος. Ἀλλ' ἡ φωνὴ τοῦ πειρασμοῦ ὑπερίσχυσε τῆς φωνῆς τοῦ καθήκοντος.—Ἐστράφη, ἐκύτταξεν ἐξ ὅλων τῶν μερῶν.—Εἶδε μόνον τὴν ἀτάραχον σεληνοφώτιστον ἔκτασιν τοῦ ὀροπεδίου, καὶ ἐβάδισε πρὸς τὸν σύντροφόν του.

Ὁ Πέτρος καὶ ἡ κόμησσα ἀντήλλαξαν βλέμμα εἰς τὸ ὁποῖον ἡ χαρὰ ἦτο ἀναμεμιγμένη μὲ ἀνέλπιστον ἀνακούφισιν. Χεὶρ Θεοῦ, τῷ ὄντι, κατηύθυνε τὸ τόλμημά των. Δύο λεπτὰ ἀργότερον εὑρίσκοντο εἰς τὴν σκιὰν τοῦ ἀντερείσματος παρὰ τὸν ὑπόγειον διάδρομον. Μὲ ἀστραπιαίαν ἐπιδεξιότητα ὁ Πέτρος ἐσήκωσε σχεδὸν μονοκόμματον τὸ παγωμένον τετράγωνον τὸ ὁποῖον ἐσκέπαζε τὴν εἴσοδον, καὶ πρῶτος κατῆλθε, λαβὼν τὴν κόμησσαν ἐπὶ τοῦ βραχίονός του. Εὑρεθεὶς ἐκτὸς παρατηρήσεως ἀπὸ τῶν ἔξω, ἤναψε δᾶδαν τὴν ὁποίαν ἔδωκε εἰς τὴν κόμησσαν μὲ τὸ ἀπαραίτητον ἔναυσμα, ἔσκυψε καὶ ἐφίλησε τὴν χεῖρά της καὶ ἀνῆλθε πάλιν, διὰ νὰ κλείσῃ τὴν εἴσοδον καὶ ἐξαλείψῃ κάθε ἴχνος τῆς διαταράξεως τοῦ χώματος.

Ἦτο μόνη ἡ κόμησσα εἰς τὸν ὑπόγειον διάδρομον. Τὸ πρῶτόν της αἴσθημα, ὅταν ἤκουσε τὸ κλείσιμον τῆς καταπακτῆς ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς της, ἦτο σύσφιγξις τῆς καρδίας, ἴλιγγος ἀπελπισίας. Ἀλλ' ἡ κρίσις αὕτη παρῆλθεν· ἡ συναίσθησις ὅτι ἐπλησίαζεν εἰς τὸ τέρμα τῆς ἐπιχειρήσεώς της, θαυματουργικῶς διαφυλαχθεῖσα ἀπὸ κινδύνους τρομερούς, ἐτόνωσε τὴν ψυχήν της, καὶ ἤρχισε νὰ βαδίζῃ ἐμπρός, κρατοῦσα τὴν δᾶδα ὑψηλά, ὥστε νὰ φωτίζῃ καλῶς τὸν διάδρομον. Ἦτο σήραγξ

ἀρκετὰ εὐρεῖα καὶ ὑψηλή, λιθόκτιστος μὲ προεξοχὰς καὶ εἰσοχάς, αἱ ὁποῖαι ἐδείκνυον σκιὰς ἀλλοκότους, καὶ πλέον ἢ ἅπαξ ἡ καρδία τῆς κομήσσης ἀνεπήδησεν ἀποτόμως ὁσάκις μιὰ τῶν ἀλλοκότων σκιῶν προσελάμβανε μορφὴν ἀνθρωπίνην, κρυπτομένην διὰ νὰ τὴν ἁρπάσῃ. Αἴφνης διέκρινεν εἰς τὸ πρὸ αὐτῆς σκοτεινὸν βάθος, μορφὴν διάφορον ἀπὸ τὰς ἄλλας, λευκάζουσαν εἰς τὸ τρέμον φῶς τῆς δαδός, καὶ μάλιστα κινουμένην. Νά ! ἐπλησίαζεν ! Ἐφαίνετο τώρα καθαρὰ—μορφὴ ἀνθρώπου ὑψηλοῦ, ἥτις ἐστάθη καὶ τὴν ἀνέμενεν. Ἡ κόμησσα ἐξέβαλε κραυγὴν φρίκης καὶ ἔπεσε λιπόθυμος.

* * *

Συνῆλθε μετὰ πολλὴν ὥραν. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνεθυμεῖτο τίποτε, καὶ σκοτισμένη ἀκόμη, ἠπόρει μόνον πῶς εὑρίσκετο κατὰ γῆς εἰς τὸ σκότος. Ἠθέλησε νὰ καθήσῃ καὶ ἡ μία της χεὶρ συνήντησε τὴν δᾷδα, ἡ δὲ ἄλλη τὸ μηχάνημα τοῦ ἐναύσματος. Τότε ἐνεθυμήθη, καὶ παρ' ὀλίγον νὰ λιποθυμήσῃ ἐκ νέου.

Ἀλλ' ἡ συναίσθησις ὅτι τὸ καθῆκόν της ἦτο νὰ μὴ χάσῃ στιγμήν, ὅπως ἀποπερατώσῃ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τῆς φρουρᾶς, καὶ ἡ ἐνθύμησις τῶν μαρτύρων, οἵτινες εἶχον προτιμήσει τοὺς τρομερωτέρους θανάτους, μᾶλλον παρὰ νὰ παρεκτραπῶσιν ἀπὸ τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος, τὴν ἐνεψύχωσεν. Ἤρχισε μάλιστα νὰ ἐλέγχῃ τὸν ἑαυτόν της, διότι εἶχε πτοηθῆ ἀπὸ τὴν ἐμφάνισιν ἑνὸς φαντάσματος· τίς οἶδε μάλιστα ἂν δὲν ἦτον ἁπλῶς δημιούργημα τῆς φαντασίας της ! Ἤναψε τὴν δᾷδα, ἐσηκώθη καὶ ἤρχισε νὰ προχωρῇ, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔφθασεν εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἐδιχάζετο ὁ διάδρομος. Ἀλλ' ἡ ταραχὴ εἶχεν ἐξαλείψει ἐκ τῆς μνήμης της τὰς ὁδηγίας τῆς γραίας, καὶ ἔλαβεν ἀντὶ τῆς πρὸς ἀριστερὰ ἀγούσης, τὴν δεξιάν, καὶ μετά τινα βήματα εὑρέθη πρὸ μικροῦ τετραγώνου θαλάμου, ὅστις ἐφαίνετο νὰ ἦναι ἀποθήκη, διότι ἦτο πλήρης κιβωτίων καὶ φιαλῶν, βαρελίων καὶ πηλίνων ἀγγείων. Ἐνῷ παρετήρει ὅλα αὐτὰ μὲ ἀπορίαν, ἤκουσε φωνὴν τραχεῖαν παρὰ τὸ πλευρόν της, καὶ στραφεῖσα εἶδε τὴν Μορφὴν τοῦ διαδρόμου, μορφὴν γέροντος ὑψηλοσώμου, κατίσχνου, μὲ μακρὰν λευκὴν γενειάδα καὶ μὲ ὀφθαλμοὺς σπινθηροβολοῦντας ἀγρίως ἐκ τοῦ βάθους τῶν βαθειῶν κογχῶν των.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ὅλον τὸ ἡρωϊκόν της αἷμα, τὸ ἀπὸ γενεῶν ἀνδρείων καὶ πιστῶν κληρονομηθέν, κατέλαβε τὴν κυριαρχίαν τῆς ψυχῆς της.

Ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ κόλπου της τὸ μικρόν της Εὐαγγέλιον καὶ προτείνουσα αὐτὸ πρὸς τὸ νομιζόμενον φάντασμα, ἐφώνησε σταθερῶς :

«Ταλαίπωρον πνεῦμα! Διὰ τῆς πίστεώς μου εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο Εὐαγγέλιον, σὲ διατάσσω νὰ ἀπέλθῃς εἰς τὸν τόπον σου !».

Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἔκπληξίς της, ὅταν ἤκουσε φωνὴν τραχεῖαν ἀνθρωπίνην νὰ ἀπαντᾷ :

— «Σὺ ποία εἶσαι, ἡ ὁποία ἐτόλμησες νὰ εἰσχωρήσῃς εἰς τὸ καταφύγιόν μου; Ἐὰν δὲν εἶσαι πνεῦμα, ὅπως σὲ ἐξέλαβα πρὸ ὀλίγου, τί ζητεῖς ἐδῶ ; Ἂν ἦλθες μὲ σκοπὸν νὰ μὲ προδώσῃς, ὀλίγαι στιγμαὶ ζωῆς σοῦ μένουν !»

—«Ἐγώ, εἶμαι ἡ σύζυγος τοῦ κόμητος Ἀδδίς, τὸν ὁποῖον ἔχει κυκλώσει στρατὸς ἐχθρικὸς καὶ σπεύδω νὰ ὑπάγω νὰ εἰδοποιήσω τὴν φρουράν, ὅτι ἡ Βασίλισσα

τῆς Ναβάρρας, ἡ καλή μας Ἰωάννα ντ' Ἀλπρέτ, στέλλει ἐπικουρίαν, ὅσον τάχιον. Ἐμάθαμεν ὅτι, μὴ ἐλπίζοντες βοήθειαν, εἶναι ἀποφασισμένοι νὰ κάμουν ἔξοδον καὶ νὰ πέσουν μὲ τὰ ξίφη των εἰς τὰς χεῖράς των, ἀντὶ νὰ κατακρεουργηθοῦν ἐντὸς τοῦ φρουρίου. Σύ, ποῖος εἶσαι; Ὡμίλησέ μου εἰλικρινῶς, διότι φαντάζομαι ὅτι θὰ κρύπτεσαι ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς σου, ἐδῶ εἰς αὐτὸν τὸν ζωντανὸν τάφον. Σοῦ ὀμνύω ἐπάνω εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην βίβλον, ὅτι δὲν θὰ σὲ προδώσω, ἴσως δὲ καὶ δυνηθῇς νὰ φανῇς χρήσιμος εἰς τὴν Βασίλισσάν μας ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ».

Ἡ σταθερὰ εἰλικρίνεια τῆς φωνῆς, ἡ ἐμπνευσμένη φυσιογνωμία τῆς κομήσσης, ἥτις ὑπὸ τὸ τρέμον φῶς τῆς δᾳδός, ὡμοίαζε πρὸς μορφὴν ἀγγέλου μᾶλλον ἢ ἐπιγείου πλάσματος, ὑπερίσχυσαν τῶν δισταγμῶν τοῦ ἀγριομόρφου ἀνθρώπου, καὶ οὗτος ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὴν ποῖος ἦτο, καθὼς καὶ ὅλα τὰ περιστατικά, τὰ ὁποῖα τὸν ἠνάγκασαν νὰ κρύπτεται εἰς τὸν ὑπόγειον διάδρομον.

Ἦτο ὁ ἀρχιληστής, ὅστις εἶχε κατορθώσει νὰ διαφύγῃ τὴν προσοχὴν τῶν στρατιωτῶν, ὅταν δι' ἐφόδου,εἶχον ἀποσπάσει τὸ φρούριον ἀπὸ τοὺς λῃστάς. Οἱ σύντροφοί του εἶχον συλληφθῆ, ἀλλ' αὐτὸς εἶχε κατέλθει διὰ τῆς κεκρυμμένης θύρας, καὶ ἔζη ἔκτοτε ὡς ζῶν νεκρὸς εἰς τὰ θεμέλια τοῦ φρουρίου. Εἰς τοιοῦτον δὲ βαθμὸν ἀπελπισίας εἶχε φθάσει, ὥστε ἦτο ἀποφασισμένος νὰ ἀποθάνῃ ἑκουσίως ἐκ τῆς ἀσιτίας.

Τὴν κόμησσαν ἐν τῇ συγχύσει τῆς διανοίας του εἶχεν ἐκλάβει τὸ πρῶτον ὡς φάντασμα, ἀλλ' ἤδη ἔβλεπεν ἐν αὐτῇ σωτῆρα, καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὴν ὅτι θὰ τὴν ὡδηγήσῃ εὐθὺς πρὸς τὰ ἄνω διαμερίσματα καὶ ἀνοίξει τὴν μεταξὺ θύραν τῆς ὁποίας αὐτὸς ἐκράτει τὴν κλεῖδα, κρεμαμένην ἀπὸ τοῦ τραχήλου του. Εἰς ἀντιστάθμισμα, ἡ κόμησσα τοῦ ὑπεσχέθη νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτὸν πλήρη συγγνώμην διὰ τὸ παρελθόν του, κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον. Θὰ τὸν ἀπέστελλε μὲ ἐπιστολήν της πρὸς τὴν Βασίλισσαν, ὅπως ἀναγγείλῃ εἰς αὐτὴν τὸ αἴσιον τέλος τοῦ τολμήματός της, καὶ θὰ ᾔτει εἰς ἀμοιβήν της, τὴν ἀμνηστείαν τοῦ ποτὲ λῃστοῦ, ὅστις ἐτίθετο πλέον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Βασιλίσσης διὰ τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς του, ἵνα ἐξαγοράσῃ εἰ δυνατὸν τὸν λῃστρικόν του βίον. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔγραψε διὰ τοῦ φωτὸς πολλῶν κηρίων, τὰ ὁποῖα ὁ λῃστὴς ἐξήγαγεν ἐκ τῆς πλουσίας προμηθείας τῶν τροφίμων τῆς ἀποθήκης.

Τούτου γενομένου, κατηυθύνθησαν πρὸς τὴν πετρίνην κλίμακα, ἥτις ἔφερε πρὸς τὰ ἄνω. Θύρα βαρεῖα, σιδηρόδετος, ἔφραζε τὴν εἴσοδον πρὸς τὴν μεγάλην αἴθουσαν, ἥτις ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς τραπεζαρία τῆς φρουρᾶς. Ἡ κλειδαρία ἦτο σκωριασμένη, καὶ μόνον μία ἀνδρικὴ χεὶρ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνοίξῃ. «Ἰδού, πάλιν», ἐσκέφθη ἡ κόμησσα, «πῶς μὲ παρακολουθεῖ ἡ θεία Πρόνοια, μέχρι τέλους!».

* * *

Εἰς τὴν αἴθουσαν αὐτήν, πρὸ τοῦ πυρός, ἐκάθητο ὁ κόμης ντὲ Ἀδδίς, μὲ τὸ μικρόν του ἐπιτελεῖον, ἐκ παλαιῶν συντρόφων πολλῶν μαχῶν, σιωπηλὸς τὸ πλεῖστον, βυθισμένων εἰς πικρὰς ἀναμνήσεις.

— «Λοιπόν, ἀγαπητοὶ φίλοι», εἶπε τέλος ὁ κόμης: «Ἂς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καλὸν θὰ ἦτο νὰ ἑωρτάζαμεν τὴν Γέννησιν εἰς τὸ μέσον τῆς οἰκογενείας μας ἕκαστος, ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἂς ἀποθάνωμεν ἐπαξίως τοῦ ἱεροῦ μας ἀγῶνος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου ἔπεσαν τόσοι ἄλλοι».

— «Ἐγώ», ὑπέλαβεν ὁ γηραιότερος τῶν ἀξιωματικῶν, «δὲν λυποῦμαι οὔτε σέ, οὔτε τινὰ ἄλλον ἀπὸ ἡμᾶς. Ὁ προορισμός μας εἶναι νὰ φονευθῶμεν. Ἀλλὰ μὲ καταβάλλει ἡ ἐνθύμησις τῆς ἀνεψιᾶς μου καὶ συζύγου σου — καὶ τοῦ βρέφους της... !».

— «Παῦσε, θεῖε! Μή με κάμῃς νὰ δειλιάσω! Θὰ μοῦ χρειασθῇ ὅλη μου ἡ ψυχραιμία ἀπὸ τοῦδε!»

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἠκούσθη τὸ τρίξιμον τῆς ἐσκωριασμένης κλειδαριᾶς· οἱ ἀξιωματικοὶ ἀνεπήδησαν, σύροντες τὰ ξίφη των, διότι ἐφαντάσθησαν αἰφνιδιασμόν. Ἀλλ' ὅτε ἀπεσύρθη τὸ πρὸ τῆς θύρας βαρὺ δερμάτινον παραπέτασμα καὶ ἡ κόμησσα ἐπρόβαλε, διστακτικὴ ὤ! τότε ἐπὶ τῆς ζοφερᾶς νυκτὸς τῆς ἀγωνίας, ἀνέτειλε φαιδρὰ καὶ ὡραία ἡ ἡμέρα τῆς Γεννήσεως τοῦ Λυτρωτοῦ τοῦ κόσμου!

Σημ. Συντ. Ἀστέρος.—Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ τῆς τετρακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τῆς γεννήσεως τῆς Ἰωάννας ντ' Ἀλμπρέτ, Βασιλίσσης τῆς Ναβάρρας, τῆς σταθεροτάτης τῶν προμάχων τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐν Γαλλίᾳ, δημοσιεύομεν τὸ ὡς ἄνω διασκευασθὲν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ, σχετικὸν διήγημα.

ΚΥΡΙΑΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1929

ΠΡΩΤΗ ΤΡΙΜΗΝΙΑ

Μεγάλαι τινὲς Χριστιανικαὶ διδασκαλίαι.

Ἰανουαρίου 6. —Ὁ Πατὴρ ἡμῶν ὁ Οὐράνιος.—Ματθ. ϛ' 24-34—Χρυσοῦν ρητόν.—Ψαλμ. ργ'. 13.

Ἰανουαρίου 13. — Ἁμαρτία. —Α'. Ἰωάν. α'. 5 — β'. 6.—Χρυσοῦν ρητόν.—Α'. Ἰωάν. α'. 8, 9.

Ἰανουαρίου 20. — Χριστὸς Σωτήρ. — Λουκ. ιε'. 3-7. — Χρυσοῦν ρητόν. — Ματθ. α', 21.

Ἰανουαρίου 27. — Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα.—Ἰωάν. ιϛ', 7-11, Ρωμ. η', 12-17, 26, 27. — Χρυσοῦν ρητόν. — Ρωμ. η', 14.

Φεβρουαρίου 3. — Ἡ Ἁγία Γραφή. — Ψαλμ. ιθ', 7 14, Β', Τιμ. γ', 14-17— Χρυσοῦν ρητόν. — Ψαλμ. ριθ', 18.

Φεβρουαρίου 10. — Μετάνοια καὶ Πίστι. — Πράξ. Β', 32-39 Λουκ. ιε', 11-24. — Χρυσοῦν ρητόν — Μάρκ. α', 15.

Φεβρουαρίου 17. — Προσευχή. — Ματθ. ϛ' 5-13, Λουκ. ιη', 9-14, Α', Ἰωάν. ε', 14, 15. — Χρυσοῦν ρητόν. — Ἰωάν. ιε'. 7.

Φεβρουαρίου 24. — Χριστιανικὴ αὔξησις.—Ἰωάν. α', 40 42. Ματθ. ιϛ' 15-18, —Ἰωάν. κα', 15-19, Β', Πέτρ. γ', 18. — Χρυσοῦν ρητόν.—Β', Πετρ. γ'. 18.

Μαρτίου 3. — Ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία. — Μάρκ. δ', 26-32, Ἐφεσ. α', 22, 23, δ', 4-6, 11-16.—Χρυσοῦν ρητόν.—Ρωμ. ιβ', 5.

Μαρτίου 10.—Βάπτισμα καὶ Δεῖπνος τοῦ Κυρίου.—Ματθ. κη', 19, 20, Α', Κορ. ιά, 23-29.—Χρυσοῦν ρητόν. Α'. Κορ. ιά, 24.

Μαρτίου 17.—Τὸ Χριστιανικὸν Σάββατον.—Ἔξοδ. κ', 8-11 Ματθ. ιβ', 1-8.— Ἰωάν. κ', 19, Ἀποκ. α', 10.—Χρυσοῦν ρητόν.—Ματθ. ιβ', 8.

Μαρτίου 24.—Οἰκονομία καὶ ἱεραποστολαί.—Πράξ. α', 6-8 Β' Κορ. η', 1-9 —Χρυσοῦν ρητόν.—Α'. Κορ. δ', 2.
Μαρτίου 31.—Ἡ μέλλουσα ζωή.—(Πασχαλινὸν μάθημα).—Λουκ. κδ', 1-12. Ἰωάν, ιδ', 1-6.—Χρυσοῦν ρητόν.—Ἀποκ. Β', 10.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΤΡΙΜΗΝΙΑ

Προφητικαὶ διδασκαλίαι καὶ ἀρχηγία τοῦ Ἰούδα ἀπὸ τοῦ Ἡσαΐου μέχρι τῆς αἰχμαλωσίας.

Ἀπριλίου 7.—Ἡ διακονία τοῦ Ἡσαΐου.—Ἡσ. ς', 1-8 καὶ 1, 2, λη', 1-5.— Χρυσοῦν ρητόν.—Ἡσ. ς', 8.
Ἀπριλίου 14.—Ὁ Ἐζεκίας ὁδηγεῖ τὸν λαόν του ὀπίσω πρὸς τὸν Θεόν.—Β'. Χρον. λ', 1-9, 25-27.—Χρυσοῦν ρητόν.—Β'. Χρον. λ', 9.
Ἀπριλίου 21.—Παρηγορία διὰ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ.—Ἡσ. μ', 1-11.—Χρυσοῦν ρητόν —Ἡσ. ξς' 13.
Ἀπριλίου 28.—Ὁ πάσχων δοῦλος τοῦ Ἰεχωβᾶ.—Ἡσ. νγ', 1-12. — Χρυσοῦν ρητόν.—Ἡσ. νγ', 5.
Μαΐου 5.—Τί εὗρεν ὁ Χελκίας ἐν τῷ Ναῷ.—Β', Χρον. λδ', 14-16, 29-33.— Χρυσοῦν ρητόν.—Ψαλμ. ριθ', 105.
Μαΐου 12.—Ἡ πρώτη διακονία τοῦ Ἱερεμίου.—Ἱερ. α', 6-10 κς' 8-15.— Χρυσοῦν ρητόν.—Πράξ. ε', 29.
Μαΐου 19.—Ὁ Ἱερεμίας καλεῖ εἰς ὑπακοήν.—Ἱερ. ζ', 1-11, 21-23.—Χρυσοῦν ῥητόν.—Ἱερ. ζ' : 23
Μαΐου 26.—Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ.—Ἱερ. λ', 29-34,—Ἰωάν. α', 17.—Χρυσοῦν ρητόν.—Ψαλμ. ριθ', 11.
Ἰουνίου 2.—Μεταγενεστέρα πεῖρα τοῦ Ἱερεμίου.—Ἱερ. λη', 4-13.—Χρυσοῦν ρητόν.—Ματθ. ε', 11.
Ἰουνίου 9.—Ἡ ἱστορία τῶν Ρηχαβιτῶν.—Ἱερ. λε', 5-11.—Χρυσοῦν ρητόν.— Ἱερ. λε', 6.
Ἰουνίου 16.—Ὁ Ἰούδας ἐξοριζόμενος.—Β', Βασιλ. κε', 1-12.—Χρυσοῦν ρητόν.—Παροιμ. ιδ', 34.
Ἰουνίου 23.—Ψαλμὸς αἴνου.—Ψαλ. ργ', 1-13.—Χρυσοῦν ρητόν.—Ψαλ. ργ' 1.
Ἰουνίου 30.—Ἀναθεώρησις.—Προφῆται καὶ Βασιλεῖς τῆς παρακμῆς τοῦ Ἰούδα.—Χρυσοῦν ρητόν.—Ἱερ. λα'. 3.

ΤΡΙΤΗ ΤΡΙΜΗΝΙΑ

Ἡ αἰχμαλωσία καὶ ἡ ἀποκατάστασις

Ἰουλίου 7.—Ἡ ἱστορία τοῦ Ἰεζεκίλ. — Ἰζ. γ'. 4-11 κδ', 15-18. — Χρυσοῦν ῥητόν. Ἰεζ. λγ'. 11.
Ἰουλίου 14.—Ὁ Ἰεζεκιὴλ διδάσκει τὴν ἀτομικὴν εὐθύνην.—Ἰεζ. λγ', 7-16. Χρυσοῦν ῥητόν.—Ρωμ. ιδ'. 12.
Ἰουλίου 21.—Τὸ εὐοίωνον ὅραμα τοῦ Ἰεζεκιήλ.—Ἰεζ. μζ'. 1-9.— Χρυσοῦν ῥητόν.—Ἡσ. θ', 7.
Ἰουλίου 28.—Ἡ ἱστορία τοῦ Δανιήλ.—Δαν. α', 1-4, 19, 20, β', 17-24. Χρυσοῦν ῥητόν.—Δανιὴλ ιβ', 3.
Αὐγούστου 4.—Τὸ συμπόσιον τοῦ Βαλτάσαρ.—Δαν. ε', 17-28. Χρυσοῦν ῥητόν. Ἐφεσ. ε'. 18.

Αὐγούστου 11.—Ὁ Δανιὴλ ἐν τῷ μέσῳ τῶν λεόντων.—Δαν. ς', 10, 11, 16-23. Χρυσοῦν ῥητόν.—Ψαλμ. λδ'. 7.

Αὐγούστου 18.—Ἡ ἐπιστροφὴ ἐκ τῆς ἐξορίας Ἔσδρας α', 1-6.—Ψαλμ. ρκς', 1-6. Χρυσοῦν ῥητόν.—Ψαλμ. ρκς', 3.

Αὐγούστου 25.—Ἀνοικοδόμησις τοῦ Ναοῦ Ἔσδρας γ', 10-13, ς', 14-16.—Ψαλμ. πδ', 1-4. Χρυσοῦν ῥητόν.—Ψαλμ. ρκβ', 1.

Σεπτεμβρίου 1.—Ἡ ἐπιστροφὴ τοῦ Ἔσδρα εἰς Ἱερουσαλήμ.—Ἔσδρα ζ', 6-10, η', 21-23, 31, 32. Χρυσοῦν ῥητόν.—Ἔσδρα η', 22.

Σεπτεμβρίου 8.—Ὁ Νεεμίας ἀνοικοδομεῖ τὰ τείχη τῆς Ιερουσαλήμ.—Νεεμ. δ', 6, 15-21. Χρυσοῦν ῥητόν.—Νεεμ. δ', 6.

Σεπτεμβρίου 15.—Ὁ Νεεμίας διδάσκει τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ.—Νεεμ. η', 1-3, 5, 6, 8-12. Χρυσοῦν ῥητόν.—Ψαλμ. ριθ', 130.

Σεπτεμβρίου 22.—Ὁ Μαλαχίας προλέγει Νέαν Ἡμέραν.—Μαλ. γ', 1-12. Χρυσοῦν ῥητόν.—Μαλαχ. γ'. 1.

Σεπτεμβρίου 29.—Ἀναθεώρησις:—Ἡ σημασία τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς Ἀποκαταστάσεως.—Χρυσοῦν ῥητόν. Ψαλμ. ργ', 17.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΡΙΜΗΝΙΑ

Κοινωνικαί τινες διδασκαλίαι τῆς Ἁγίας Γραφῆς

Ὀκτωβρίου 6.—Ἡ ἀναγνώρισις τῆς πρὸς τοὺς ἄλλους ὀφειλῆς ἡμῶν.—Μαρκ. ιβ', 28-34. Ἰάκωβ. β', 14-17. Χρυσοῦν ῥητόν.—Φιλιπ. β'. 4.

Ὀκτωβρίου 13.—Τὸ καθῆκον τοῦ διατηρεῖν σῶας τὰς δυνάμεις ἡμῶν χάριν τῶν ἄλλων.—Δαν. α', 8-20. Χρυσοῦν ῥητόν. - Α'. Κορ. ς', 19-20.

Ὀκτωβρίου 20.—Ἡ ὠφέλιμος ἐργασία εἶναι χριστιανικὸν καθῆκον.—Γεν. β', 15. Ἔξοδ. η', 9. Νεεμ. ς', 3. Ἰωάν. ε', 17, θ', 4. Πράξ. κ', 33-35. Β', Θεσ. γ', 6-12. Ἐφεσ. δ', 28. Χρυσοῦν ῥητόν.—Β', Θεσ. γ', 10.

Ὀκτωβρίου 27.—Ἡ χριστιανικὴ ἄποψις τῶν ψυχαγωγιῶν.—Μάρκ. β', 18-28. Χρυσοῦν ῥητόν.—Ἰωάν. ι', 10.

Νοεμβρίου 3.—Τὸ σέβας πρὸς τὴν νόμιμον ἐξουσίαν.—Μάρκ. ιβ', 13-17.—Ρωμ. ιγ', 1-7.—Α'. Πέτρ. β', 13-16. Χρυσοῦν ῥητόν.—Ρωμ. ιγ', 1.

Νοεμβρίου 10.—Ἡ Παγκόσμιος Εἰρήνη δι' ἀμοιβαίας συννενοήσεως.—Ἡσ. β', 2-4.—Πράξ. ιζ', 22-28.—Ἰωάν. δ', 20, 21. Χρυσοῦν ῥητόν. Ἡσ. ια', 9.

Νοεμβρίου 17.—Ἡ μετ' ἄλλων φυλῶν συμβίωσις. Πράξ. ι', 9-15, 30-35.—Γαλ. γ', 28, 29. Χρυσοῦν ρητόν.—Πράξ. ι', 34, β', 35.

Νοεμβρίου 24.—Ὁ ὕψιστος πατριωτισμός. Ἰωνᾶς α', 1-3, γ', 1-5, δ', 5-11. Χρυσοῦν ρητόν. Πράξ. ιζ', 26.

Δεκεμβρίου 4.—Ἡ χριστιανικὴ οἰκογένεια εἰς τὸν νεώτερον κόσμον. Λουκ. β', 40-52. Χρυσοῦν ρητόν. Ἐφεσ. ς', 2.

Δεκεμβρίου 8.—Βοηθεῖν τοὺς γείτονας ἐν τῇ ἀνάγκῃ των. Ματθ. κε', 31-46. Χρυσοῦν ρητόν.—Λευϊτ ιθ', 18.

Δεκεμβρίου 15.—Τὸ Χριστιανικὸν πνεῦμα ἐν τῇ βιομηχανίᾳ. Δευτερ. ηδ', 14, 15. Ἐφεσ. ς' 5-9. Α'. Τιμ. ς' 16-19. Χρυσοῦν ρητόν. Λουκ. ς' 31.

Δεκεμβρίου 22.—Τὸ παιδίον ἐν τῷ Χριστιανικῷ κόσμῳ. — Λουκ. β' 8-20.—Χρυσοῦν ρητόν.—Ματθ. ιθ' 14.

Δεκεμβρίου 29.—Κοινωνία διὰ τῆς Λατρείας. — Ψαλμ. ρηβ', Ἑβρ. ι', 22-25. Χρυσοῦν ρητόν.—Λουκ. δ', 16.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΤΟΥ "ΑΣΤΕΡΟΣ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ„ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1928

[Οἱ ἀριθμοὶ ἀναφέρονται εἰς τὰς σελίδας]

ἐκ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου, ἀλλ᾽ ὡς φαίνεται, δὲν ἐχόρταινεν. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἠνωχλεῖτο καὶ ἀπὸ τοὺς κύνας, οἵτινες ἐρχόμενοι ἔλειχον τὰς πληγάς του.

Εἰς τὰ ὄμματα τοῦ κόσμου ὁ πλούσιος πολὺ πιθανὸν ἐθεωρεῖτο εὐτυχὴς καὶ ἐπίζηλος καὶ εὐνοούμενος τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ τῷ εἶχεν ἐπιδαψιλεύσει τοσαῦτα ἀγαθά· ἐμακαρίζετο πιθανὸν ὑπὸ πάντων, ἐνῷ ὁ πτωχὸς Λάζαρος ἐκίνει τὴν ἀηδίαν καὶ ἀποστροφὴν τοῦ κόσμου καὶ ἴσως ἐθεωρεῖτο ὡς μέγας ἁμαρτωλός, ἄξιος τῆς τύχης καὶ τῶν παθημάτων του. Ἀλλ᾽ εἰς τὰ ὄμματα τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ, ὅστις δὲν βλέπει τὸ ἐξωτερικὸν ἀλλὰ τὴν καρδίαν, τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἄλλως· ὅπως δ᾽ ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, ὁ Λάζαρος ἦτο ἄνθρωπος εὐσεβής.

Πόσον καιρὸν διήρκεσεν ἡ κατάστασις αὕτη δὲν γνωρίζομεν· ἡ Γραφὴ μᾶς λέγει μόνον ὅτι ***ἀπέθανον ἀμφότεροι.*** Ναί, κατὰ τὴν κοινὴν πᾶσιν ἀνθρώποις μοῖραν, ἀπέθανον καὶ αὐτοί. Ἀπέθανον! πόσον σημαντικὴ ἡ τετρασύλλαβος αὕτη λέξις! Ὁπόσα καὶ ὁποῖα σπουδαῖα διὰ τὸν ἄνθρωπον ζητήματα δὲν περικλείει! ***Ἀποθνήσκω*** σημαίνει ἀποχωρίζομαι ἀπὸ παντὸς ὅπερ μοὶ εἶναι προσφιλὲς καὶ πολύτιμον ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ—ἀπὸ οἰκείων, συγγενῶν καὶ φίλων· ***ἀποχαιρετῶ*** διὰ παντὸς πάντα τὰ ἐγκόσμια, ἀποχωρίζομαι τοῦ σώματος, ὅπερ τοσοῦτον περιποιοῦμαι καὶ πρὸς συντήρησιν τοῦ ὁποίου καθυποβάλλω ἐμαυτὸν εἰς κόπους καὶ μόχθους, εἰς κινδύνους καὶ πειρασμούς, καὶ καταφεύγω πολλάκις εἰς μέτρα μὴ ἐντελῶς ὀρθά· σημαίνει ***ἐγκαταλείπω*** διὰ παντὸς ἀνεκπληρώτους πάντας τοὺς σκοπούς, τὰ σχέδια καὶ τοὺς πόθους μου, στεροῦμαι τῶν τιμῶν, τῆς δόξης καὶ τοῦ πλούτου, ἐὰν τυχὸν ἦμαι κάτοχος αὐτῶν· πρὸ πάντων ὅμως ***χάνω διὰ παντὸς πᾶσαν εὐκαιρίαν, ἥτις μοὶ δίδεται πρὸς μετάνοιαν, ἐπιστροφὴν καὶ σωτηρίαν·*** διότι «ἅπαξ ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις». Τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα ζητήματα ἐμπερικλείει ὁ θάνατος· καὶ ὅμως οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ζῶσιν ὡς νὰ μὴ ὑπῆρχε δι᾽ αὐτοὺς τοιοῦτό τι, τρώγοντες, πίνοντες καὶ εὐφραινόμενοι, ὥσπερ ὁ πλούσιος τῆς παραβολῆς.

Ἀπέθανον, λοιπόν, ἀμφότεροι, ὅτε Λάζαρος καὶ ὁ πλούσιος. Καὶ περὶ μὲν τοῦ Λαζάρου ἁπλῶς λέγεται ὅτι ἀπέθανε. Πιθάνον ὁ νεκρός του νὰ μετηνέχθη εἰς τὸ νεκροταφεῖον ὑπό τινων ἀχθοφόρων καὶ νὰ παρεχώσθη ἐκεῖ, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀκολουθίας. Ἀλλ᾽ οἱ ἄγγελοι μετήνεγκον τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραὰμ—εἰς τὸν Οὐρανόν, ἔνθα ὑπεδέξατο αὐτὸν αὐτὸς ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, καὶ τῷ ἔδωκε θέσιν ἔντιμον πλησίον αὐτοῦ.—Περὶ δὲ τοῦ πλουσίου λέγεται ὅτι «ἀπέθανε καὶ ἐτάφη». Ἐκ τούτου, ὡς καὶ ἐκ τῆς κοινωνικῆς του θέσεως, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι τὴν ταφήν του βεβαίως θὰ ἐτέλεσαν μεγαλοπρεπῶς οἱ συγγενεῖς του. Φέρετρον πολυτελὲς—μουσικοὶ ἐκ τῶν ἀρίστων—ἱερεῖς, πιθανὸν αὐτὸς ὁ ἀρχιερεύς, θὰ προεπορεύοντο τοῦ νεκροῦ, πλῆθος δὲ συγγενῶν φίλων καὶ συμπολιτῶν θὰ παρηκολούθησε μέχρι τοῦ τάφου, ἔνθα ἴσως λόγοι ἐπικήδειοι ἐξεφωνήθησαν, οἱ πάντες δ᾽ ἐπανέκαμψαν οἴκαδε ἐξυμνοῦντες τὰς ἀρετὰς τοῦ μεταστάντος.

Ἀλλ᾽ ἐνῷ ταῦτα συνέβαινον περὶ τὸ νεκρὸν σῶμά του, ἡ ψυχή του ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμούς της καί, πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν καὶ τρόμον της, εὑρέθη ***ἐν βασάνοις!***

Ὁποία τρομερὰ στιγμὴ διὰ τὸν ταλαίπωρον ἐκεῖνον ἄνθρωπον! Ὁ εἰθισμένος νὰ ἐνδύηται βύσσον καὶ πορφύραν καὶ ν' ἀναπαύηται ἐπὶ πολυτελῶν καὶ μαλακῶν ἀνακλίντρων, αἴφνης εὑρίσκει ἑαυτὸν ἐν τῇ φλογὶ τῆς γεέννης. Ὁ τρώγων καὶ πίνων καὶ ἐντρυφῶν ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ, ἤδη βασανίζεται, ποθῶν νὰ λάβῃ μίαν τοὐλάχιστον σταγόνα ὕδατος ἵνα δροσίσῃ δι' αὐτῆς τὴν φλεγομένην γλῶσσάν του. Ὁ δὲ χείριστον, ὑψώσας τοὺς ὀφθάλμούς του βλέπει τὸν Λάζαρον εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραὰμ εὐδαίμονα καὶ εὐτυχῆ—τὸν ἐλεεινὸν ἐκεῖνον καὶ καταπληγωμένον Λάζαρον, τὸν τέως κατακείμενον ἔξωθεν τῆς πύλης τοῦ μεγάρου αὐτοῦ, νῦν εὑρισκόμενον ἐν τῷ φωτί, ἑαυτὸν δὲ εἰς τὴν σκοτίαν καὶ τὰς φλόγας τῆς κολάσεως κατακαιόμενον!

Ἤδη ἠνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί του καὶ ἠννόησε τὴν πλάνην του. Ἤδη βλέπει ὅτι οὔτε ἡ συγγένεια πρὸς τὸν Ἀβραάμ, ἐφ' ᾗ πιθανὸν ἐνεκαυχᾶτο καὶ ἤλπιζεν, οὔτε ἡ περιτομή, οὔτε ἡ ἐκ συνηθείας συμμόρφωσις πρὸς τοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους τῆς θρησκείας τῶν πατέρων του τὸν ὠφέλησαν ποσῶς.

Ἤδη ἐννοεῖ τὴν ἀπάτην του, ἀλλ' εἶναι πολὺ ἀργά. ***Ἡ τύχη του ἔχει ἐπισφραγισθῆ διὰ τοῦ θανάτου ὁριστικῶς.*** Ὅτι δὲ τοῦτο ἀνεγνώρισεν ὁ ἴδιος, καταφαίνεται ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν Ἀβραὰμ νὰ τὸν ἐξαγάγῃ ἀπὸ τὴν κόλασιν, ἀλλ' ἁπλῶς ἐξελιπάρησε στιγμιαίαν τινὰ καὶ μικρὰν ἀνακούφισιν τῶν βασάνων του—μίαν καὶ μόνην σταγόνα ὕδατος πρὸς δροσισμὸν τῆς γλώσσης του! Ἐζήτησε δὲ νὰ τῷ σταλῇ ἡ μικρὰ αὕτη ἀνακούφισις δι' αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ ἀνθρώπου, ὃν ἔβλεπε κατὰ τὴν ἐπὶ γῆς ζωήν του καθ' ἑκάστην κείμενον ἔξωθεν τῆς πύλης του καὶ πρὸς ὃν οὐδέποτε ἔδειξεν οἶκτον! Ὁποία φοβερὰ μεταβολὴ περιστάσεων! Ὁποία ἀνέλπιστος μεταλλαγὴ θέσεων! Ὁ πάντων ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ στερούμενος, ἤδη ἀναπαύεται ἀπὸ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν μακάρων, ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ· ὁ δὲ ἀπολαύσας πάντα τὰ ἀγαθὰ τοῦ κόσμου τούτου, ἤδη βασανίζεται!. Ταλαίπωρος πλούσιος! οὐδὲ μία σταγὼν ὕδατος τῷ δίδεται! Αὐτὸς ὁ πατριάρχης Ἀβραάμ, καίπερ συμπαθῶν αὐτὸν διὰ τὴν κατάστασίν του, καίπερ συγκινηθεὶς ὑπὸ τῆς ἀγωνίας του, ἐν τούτοις τὸν πληροφορεῖ μετὰ πατρικῆς στοργῆς, ὅτι τῷ ἦτο ἐντελῶς ἀδύνατον οὐδ' αὐτὴν τὴν ἐλαχίστην χάριν νὰ τῷ παράσχῃ, «*διότι,* λέγει, ***χάσμα μέγα ἐστήρικται μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν, ὥστε οἱ θέλοντες νὰ διαβῶσιν ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς νὰ μὴ δύνανται μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς*»**. Ὁποία σαφὴς πλὴν τρομερὰ διακήρυξις!

Τί λέγουσιν οἱ δογματίζοντες, ὅτι δι' ὀλίγων κερματίων ***ἐλεημοσύνης*** δύναται νὰ ἀνακουφισθῇ ἡ θέσις τῶν ἐν τῇ γεέννῃ ψυχῶν;

Τί λέγουσιν οἱ διδάσκοντες καὶ κηρύττοντες εἰς τὰ πλήθη, ὅτι ἐν τῇ ἄλλῃ ζωῇ ὑπάρχει ***καθαρτήριόν τι πῦρ***, δι' οὗ αἱ ψυχαὶ δύνανται νὰ καθαρισθῶσιν ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ νὰ μετατεθῶσιν ἔπειτα εἰς τὸν οὐρανόν;

Τί λέγουσιν οἱ ὑποσχόμενοι εἰς τὰ πλήθη ὅτι διὰ τῶν δεήσεων τῆς ἐκκλησίας, διὰ ***μνημοσύνων***, ἢ δι' ἐκδόσεως ***συγχωροχαρτίων*** δύνανται νὰ ἀπαλλαγῶσιν αἱ ψυχαὶ τῶν κεκοιμημένων ἀπὸ τῶν βασάνων τῆς κολάσεως;

Σεῖς οἱ ἐμπιστευόμενοι ἀνεξετάστως εἰς τοιαύτας ἀπατηλὰς διακηρύξεις καὶ

διαβεβαιώσεις καὶ ἀφίνοντες τὸν πολύτιμον τῆς παρούσης ζωῆς χρόνον νὰ παρέλθῃ ἀνωφελῶς διὰ τὰς ψυχάς σας, ἀκούσατε ἐκ στόματος τοῦ μεγίστου τῶν ἁγίων τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας Ἀβραάμ, τοῦ «πατρὸς τῶν πιστευόντων», ναί, ἀπὸ στόματος αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις εἶπε τὴν παραβολὴν ταύτην, καὶ ὅστις μέλλει ποτὲ νὰ κρίνῃ ζῶντας καὶ νεκροὺς—ὅτι «*Χάσμα μέγα ἐστήρικται*» μεταξὺ τοῦ Παραδείσου καὶ τῆς Κολάσεως καὶ ὅτι ματαίως φρεναπατᾶσθε διὰ τοιούτων ἀνθρωπίνων ἐνταλμάτων, διότι ἅπαξ εὑρεθέντες ἐν τῇ γεέννῃ (καὶ θὰ εὑρεθῆτε ἐξάπαντος, ἐὰν δὲν μετανοήσητε πρὶν ἀποθάνητε), ἀδύνατον νὰ ἐξέλθητε ἐκεῖθεν. Οὔτε ἅγιος, οὔτε ἄγγελος, ***οὐδ᾽ αὐτὸς ὁ Θεὸς*** δύναται νὰ σᾶς ἐκβάλῃ ἐκεῖθεν χωρὶς νὰ καταπατήσῃ μίαν τῶν θείων τελειοτήτων Του—τὴν δικαιοσύνην—καὶ νὰ προσκρούσῃ κατὰ τοῦ ἰδίου Αὐτοῦ ὁρισμοῦ τοῦ στηρίξαντος τὸ μέγα ἐκεῖνο χάσμα.

Ἀπελπισθεὶς πλέον περὶ ἑαυτοῦ, ὁ ταλαίπωρος τέως πλούσιος στρέφει τὸ ὄμμα τῆς διανοίας αὐτοῦ πρὸς τὰ ὄπισθεν, πρὸς τὸν κόσμον, ἀφ᾽ οὗ πρὸ μικροῦ ἀπῆλθε, καὶ ἐνθυμούμενος ***τοὺς ἐκεῖ μένοντας συγγενεῖς του,*** παρακαλεῖ τὸν πατριάρχην Ἀβραάμ, λέγων: «Πάτερ Ἀβραάμ, ἀφοῦ ἀδύνατον εἶναι νὰ δοθῇ εἰς ἐμὲ καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀνακούφισις, πέμψον τοὐλάχιστον τὸν Λάζαρον εἰς τὸν κόσμον —εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, διότι ἔχω πέντε ἀδελφούς—διὰ νὰ μαρτυρήσῃ καὶ εἰς αὐτούς, ὥστε νὰ μὴ ἔλθωσι καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῶν βασάνων! Πέμψον αὐτὸν νὰ τοῖς ἐκθέσῃ τὴν ταλαιπωρίαν μου καὶ νὰ τοὺς παροτρύνῃ ὅπως μετανοήσωσι καὶ ἐπιστραφῶσιν ἀπὸ τῶν πονηρῶν αὐτῶν ὁδῶν, ἵνα μὴ ταὐτὰ πάθωσι καὶ αὐτοί, οἷα ἐγὼ πάσχω!» Ταλαίπωρος ἄνθρωπος! τοσαῦτα ἔτη ἔζησεν ἐπὶ τῆς γῆς, ἔχων ἅπαντα τὰ μέσα τὰ ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν οἰκείων του, καὶ ὅμως διῆλθε τὸν βίον του ἐν ἁμαρτίαις, ὁδηγῶν διὰ τοῦ παραδείγματός του καὶ τοὺς ἀδελφούς του εἰς ἀπώλειαν, ἀφοῦ δὲ τώρα ἐρρίφθη εἰς τὴν γέενναν, ἐνθυμεῖται αὐτοὺς καὶ θέλει νὰ σωθῶσιν! Ὁπόσοι ἐξ ἡμῶν, ἀποθανόντες ἀμετανόητοι, θὰ ἐνθυμηθῶμεν τοὺς οἰκείους ἡμῶν, ζῶντας ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν ἰδίων μας ἁμαρτημάτων, καὶ θὰ ποθῶμεν, εἰ δυνατόν, νὰ τοὺς εἰδοποιήσωμεν περὶ τῆς ἡμετέρας καταστάσεως καὶ τῆς ἐπικειμένης εἰς αὐτοὺς ἀπωλείας, ἀλλὰ δὲν θὰ δυνάμεθα!

Εὐτυχῶς διὰ τοὺς ταλαιπώρους ἁμαρτωλούς, ἐκεῖνο ὅπερ δὲν θέλουν ἢ δὲν ἐνδιαφέρονται ἢ δὲν δύνανται νὰ πράξουν ὑπὲρ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων των οἱ ἄνθρωποι, ἔπραξε καὶ πράττει αὐτὸς ὁ Θεός, ***προμηθεύων αὐτοῖς τὴν Γραφήν,*** τὴν μόνην δυναμένην νὰ σοφίσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Καὶ τοῦτο ὑπενθυμίζει καὶ ὁ Ἀβραὰμ εἰς τὸν βασανιζόμενον πλούσιον, λέγων: «Ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς Προφήτας (τὸν Λόγον δηλ. τοῦ Θεοῦ, τὸ Εὐαγγέλιον) ἂς ὑπακούσωσιν εἰς αὐτό». Ἀλλ᾽ ἡ ἀπάντησις αὕτη δὲν ἱκανοποίησεν, ὡς φαίνεται, τὸν αἰτοῦντα· θὰ ἦτο ἐξ ἐκείνων, οἵτινες δὲν ἔχουσι πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὰς Γραφάς, καὶ διὰ τοῦτο ἐζήτει τὴν ἐνέργειαν ἐξαιρετικοῦ τινος θαύματος ἵνα πεισθῶσιν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. Ὅθεν λέγει πρὸς τὸν Ἀβραάμ: «Οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ, ἀλλ᾽ ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν».

Ὁ Ἀβραὰμ ὅμως, ὅστις ἐγνώριζε κάλλιον αὐτοῦ τὸ ἐπαρκὲς καὶ τὴν δύναμιν

τῶν Γραφῶν, ἀπεκρίθη: «Ἐὰν τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς Προφήτας δὲν ἀκούσωσιν, οὐδ' ἐάν τις ἀναστηθῇ ἐκ νεκρῶν θέλουσι πιστεύσει».

Διὰ τῶν λόγων τούτων, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κλείει τὴν παραβολήν, ἀφήσας τὸν μὲν Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ, τὸν δὲ πλούσιον ἐν τοῖς βασάνοις, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐλπίδος μεταβολῆς τῆς θέσεως καὶ καταστάσεως αὐτοῦ.

Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς παραβολῆς ταύτης ἐξάγομεν τὰ ἑξῆς σπουδαῖα καὶ ἀναγκαιότατα δι' ἡμᾶς αὐτοὺς μαθήματα:

1) Ὅτι ἡ ***παροῦσα ζωή***, ὁ κόσμος οὗτος, εἰς ὃν γεννώμεθα καὶ ζῶμεν, εἶναι ὁ ***μόνος χρόνος*** καὶ ὁ ***μόνος τόπος πρὸς προετοιμασίαν*** διὰ τὸν ἕτερον.

2) Ὅτι ***εὐθὺς μετὰ θάνατον σφραγίζεται ἡ τύχη*** ἑκάστου ἀνθρώπου ***αἰωνίως*** καὶ ***οὐδείς,*** οὔτε ἅγιος, οὔτε ἄγγελος, οὔτε ἐκκλησία, οὐδ' αὐτὸς ὁ Θεός, συνεπὴς πρὸς Ἑαυτόν, ***δύναται νὰ μεταβάλῃ τὴν θέσιν καὶ κατάστασιν οἱουδήποτε.***

3) Ὅτι τὸ ***μόνον μέσον πρὸς φωτισμόν,*** ὁδηγίαν καὶ σωτηρίαν τῶν ψυχῶν, εἶναι οὐχὶ αἱ φυλλάδες, αἱ πίπτουσαι δῆθεν ἐξ οὐρανοῦ ἐντὸς πετρῶν — οὐχὶ τὸ «Ἁμαρτωλῶν Σωτηρία», ὅπως βλασφήμως ἀποκαλεῖται βιβλίον τι γέμον τερατολογιῶν καὶ αἰσχροτήτων — οὐχὶ τὰ εὐχολόγια καὶ τὰ συναξάρια, ἀλλ' ἡ ***Ἁγία Γραφή***, ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ. «Πᾶσα γὰρ Γραφὴ θεόπνευστος καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἐκπαίδευσιν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ, ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτισμένος».

Ἰδού, ἀδελφοί μου, ἔχετε ἐνώπιον ὑμῶν τὴν διαβεβαίωσιν οὐχὶ ἀνθρώπου τινός, ἀλλ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, περὶ τοῦ πῶς ὀφείλετε νὰ διάγητε τὴν παροῦσαν ζωήν, καὶ τί ἀναμένει ὑμᾶς ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ, ἂν μὴ συμμορφωθῆτε πρὸς τὸ Εὐαγγέλιόν του. Ἀπερχόμενοι εἰς τὰς οἰκίας σας, ὡς φρόνιμοι ἄνθρωποι, δέομαι ὑμῶν νὰ σκεφθῆτε σοβαρῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Εἴθε δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον νὰ σᾶς βοηθήσῃ νὰ πράξητε ἐγκαίρως πᾶν τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ ἀφ' ὑμῶν ἐξαρτώμενον πρὸς ἀπόκτησιν τῆς σωτηρίας τῶν ψυχῶν ὑμῶν! Ἀμήν.

(Ἐκ τῶν τοῦ Μιχαὴλ Καλοποθάκη)

ΑΙ ΠΑΡΑΒΟΛΑΙ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΗΜΩΝ

Ὑπὸ Ριχάρδου Τρὲντς (Richard Trench)
(Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ)

(Συνέχεια)

ΚΕ'.

Ἡ Παραβολὴ τοῦ Ἀδίκου Κριτοῦ.

(Λουκ. ιη'. 1–8.)

«Ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, περὶ τοῦ ὅτι πρέπει πάντοτε νὰ προσεύχωνται καὶ νὰ μὴ ἀποκάμνωσι».

Τὴν παραβολὴν ταύτην ἀπηύθυνεν ὁ Κύριος εἰς τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ· συνδέεται δὲ αὕτη στενῶς πρὸς τὰ ἀμέσως προηγηθέντα, ἤτοι, τὴν περιγραφὴν τῆς μεγάλης θλίψεως τῶν ἐσχάτων καιρῶν, τῆς τόσον τρομερᾶς, ὥστε θὰ ἐπεθύμουν καὶ αὐτοὶ οἱ μαθηταὶ νὰ ἴδωσι μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ δὲν θὰ ἠδύναντο (κεφ. ιζ'. 22). Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τῆς θλίψεως, κατὰ τὴν ὁποίαν ***«πᾶσα ἡ κτίσις θὰ συστενάζῃ καὶ συνωδίνῃ»***, ἐπιποθοῦσα τὴν ἑαυτῆς ἀπελευθέρωσιν. Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἀποβλέπων ὁ Κύριος, συνιστᾷ εἰς τοὺς μαθητάς Του τὴν ἐπίμονον καὶ ἀδιάλειπτον προσευχήν, ὅπως δυνηθῶσι νὰ ἀποφύγωσι τὰ κακά, τὰ μέλλοντα νὰ ἐπέλθωσιν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐπὶ τούτῳ δὲ διαφωτίζει αὐτοὺς περὶ τῆς φύσεως τῆς προσευχῆς.

Τὸ ***ἀδιαλείπτως προσεύχεσθαι*** (Ἐφεσ. ς'. 18, Α'. Θεσσ. ε'. 17) δὲν ἀποτελεῖ ὑπερβολήν· δὲν ἐπιβάλλει εἰς τὸν ἄνθρωπον κάτι μὴ δυνάμενον νὰ πραγματοποιηθῇ. Διότι τὴν ***ἀδιάλειπτον*** προσευχὴν πρέπει νὰ νοήσωμεν ὡς ***μίαν διαρκῆ ἔφεσιν ἢ διάθεσιν τῆς ψυχῆς***, ἥτις ποθεῖ τὸν Θεὸν—ὡς ἕνα προσανατολισμόν, ἔχοντα καὶ τὰς στιγμὰς τῆς τελείας συγκεντρώσεως τῆς πνευματικῆς ζωῆς, οὐχὶ ὅμως καὶ περιοριζόμενον εἰς ταύτας. Κατὰ τὴν τόσον ἐπιτυχῆ ἔκφρασιν τοῦ Ὠριγένους, πρέπει ὁλόκληρος ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ νὰ ἀποτελῇ ***μίαν μεγάλην συνεχομένην προσευχήν***. Κατὰ δὲ τὸν Μ. Βασίλειον πρέπει ἡ προσευχὴ νὰ ἦναι τὸ ἅλας, τὸ ἀρτύον ἅπασαν τὴν ζωήν. Ὁ δὲ Χρυσόστομος, μεταξὺ ἄλλων, ὀνομάζει ζωήν, ὑγείαν, πλοῦτον καὶ πέρας ἀγαθῶν τὴν προσευχήν(1). Καὶ ὁ Αὐγουστῖνος, ἐκ τῆς ἰδίας του πνευματικῆς πείρας λαλῶν, λέγει ὅτι ἡ ἀδιάλειπτος προσευχὴ εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ διαρκὴς ἔφεσις τῆς ποθούσης τὸν Θεὸν ψυχῆς. Αὕτη, λέγει, δὲν παύει προσευχομένη, ἀδιάφορον εἰς τί ἄλλο καὶ ἂν ἀπασχολῆται, καθότι

(1) Χρυσόστομος, Περὶ Προσευχῆς Λόγος Α': «Ὥσπερ γὰρ τῷ σώματι φῶς ὁ ἥλιος, οὕτω τῇ ψυχῇ ἡ προσευχή. Εἰ οὖν τυφλῷ ζημία τὸ μὴ ὁρᾷν τὸν ἥλιον, πόση ζημία Χριστιανῷ τὸ μὴ προσεύχεσθαι συνεχῶς καὶ διὰ τῆς εὐχῆς τὸ τοῦ Χριστοῦ φῶς εἰς τὴν ψυχὴν εἰσάγειν; Θεῷ γὰρ ἀληθῶς λαλοῦμεν τῷ καιρῷ τῆς προσευχῆς». Λόγος Β'. «Τί γαρ ὁσιώτερον γένοιτο τῶν ὁμιλούντων Θεῷ; Τί καὶ δικαιότερον; Εἰ γὰρ οἱ σοφοῖς ἀνδρᾶσι λαλοῦντες, ὑπὸ τῆς συνεχοῦς ὁμιλίας εἰς ὁμοιότητα τῆς ἐκείνων φρονήσεως καθίστανται ταχέως, τί προσήκει λέγειν περὶ τῶν λαλούντων τῷ Θεῷ καὶ προσευχομένων;»

προσευχὴν ἀποτελεῖ καὶ αὐτὴ ἡ διαρκὴς ἐπιθυμία τῆς προσευχῆς. Προσεύχεται δ' ἐνίοτε καὶ χωρὶς νὰ τὸ ἀντιληφθῇ ἡ ψυχή, ἥτις ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ καὶ περιστάσει εὑρίσκεται προσηνατολισμένη πρὸς τὸν Θεόν. Σιγᾷ δὲ ἡ προσευχή, ὅταν παύσῃ ἡ ψυχὴ νὰ ἀγαπᾷ, διότι ἡ ψύξις τῆς ἀγάπης ἐπιφέρει τὴν σιγὴν τῆς καρδίας, ἐνῷ τὴν κραυγὴν τῆς καρδίας ὑποθάλπει ἡ ἔνθερμος ἀγάπη.

Ὑπὸ δὲ τοῦ Παύλου παραινούμεθα, ὅπως *«μὴ ἀποκάμνωμεν προσευχόμενοι»*· ἤτοι, μὴ χαλαρούμεθα ἐν τῇ προσευχῇ δι' ἕνα ἢ δι' ἄλλον λόγον καὶ μάλιστα ὅταν βραδύνῃ ἡ πραγματοποίησις τῶν ὅσα αἰτούμεθα. Καὶ τέλος, ἰδοὺ ὁ Κύριος, ὁ παγγνώστης, γινώσκων τὰ ἀποκαρδιώνοντα τοὺς προσευχομένους, λέγει, χάριν τῶν τοιούτων καὶ πάντων, τὴν προκειμένην παραβολὴν τοῦ Ἀδίκου Κριτοῦ.

«Κριτής τις ἦτο ἔν τινι πόλει, ὅστις τὸν Θεὸν δὲν ἐφοβεῖτο καὶ ἄνθρωπον δὲν ἐντρέπετο».

Μόνος ὁ Κύριος, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἠδύνατο ἄνευ ἀσεβείας νὰ παρομοιώσῃ τὸν Θεὸν πρὸς τὸν Ἄδικον Κριτήν, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς διδασκαλίας Του, ὡς καὶ ἄλλοτε ἔπραξε, παρομοιώσας τὸν Θεὸν πρὸς τὸν δύστροπον φίλον (Λουκ. ια'. 5-9). Εἰς ἀμφοτέρας ταύτας τὰς παρομοιώσεις σκοπεῖ νὰ τονίσῃ τὴν παρήγορον ἀλήθειαν, ὅτι ἡ ἔντονος αἴτησις καὶ ἡ ἐπιμονὴ ἐν τῇ αἰτήσει ὑπερνικᾷ τὰ μᾶλλον ἀνυπέρβλητα ἐμπόδια.

«Ἦτο δὲ καὶ χήρα ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν λέγουσα, Ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου!»

Πόσον παραστατικῶς ζωγραφίζει τὴν εἰκόνα τοῦ πονηροῦ ἐκείνου κριτοῦ, τοῦ περιφρονοῦντος τὴν ἱερὰν παρακαταθήκην τῆς δικαιοσύνης, ἣν καθώρισεν αὐτὸς ὁ Θεὸς νὰ φυλάττωσιν οἱ κριταί (Ἐξόδ. κγ' 6—9, Λευϊτ. ιθ' 15, Δευτ. α' 16, 17, Β'. Χρον. ιθ' 6, 7)· ἀλλὰ καὶ τῆς παρ' ἀνθρώποις καλῆς φήμης καὶ ὑπολήψεως ἀψηφοῦντος, τὸ δὲ χείριστον, ἀναιδῶς τοῦτο πρὸς ἑαυτὸν ὁμολογοῦντος!

Ὄντως δεινὴ ἦτο ἡ θέσις τῆς πτωχῆς χήρας, τῆς ἀδικουμένης καὶ ἀπροστατεύτου, ἀπέναντι τῆς ἀσυνειδησίας καὶ τοῦ κυνισμοῦ τοιούτου κριτοῦ! Διότι τὴν ἀπέλπιδα κατάστασιν τῆς χηρείας ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ὡς καὶ τὰ ποικίλας πιέσεις, εἰς τὰς ὁποίας ὑπόκεινται ἐκεῖ αἱ χῆραι, περιέγραψαν πλειστάκις οἱ περιηγηταί. Ἐξ ἄλλου δὲ καταφαίνονται αὗται ἐκ τῶν παρὰ Θεοῦ σχετικῶν διατάξεων, διὰ τῶν ὁποίων προβλέπεται ἡ περιφρούρησις τῶν δικαιωμάτων αὐτῶν (ὅρα Ἔξοδ. κβ'. 22, Δευτερ. ιδ'. 17, κζ'. 19, Μαλαχ. γ'. 5 κτλ.).

Τὴν προκειμένην παραβολὴν ἑρμηνεύοντες συμφώνως πρὸς τοὺς πλείστους τῶν θεολόγων, δυνάμεθα ἀναλόγως νὰ ἐκλάβωμεν, ὑπὸ τὸ πρόσωπον τῆς χήρας, ***τὴν Ἐκκλησίαν,*** ἥτις διαρκῶς ὑφίσταται τὰς ἐπιθέσεις τοῦ Ἀντιδίκου καὶ διαρκῶς ζῇ εἰς περιβάλλον ἐχθρικόν. Οὐχὶ δὲ τὴν Ἐκκλησίαν μόνην, ἀλλὰ καὶ ἓν ἕκαστον μέλος ταύτης, ἢ καὶ πᾶσαν οἱανδήποτε ψυχήν, ἥτις εὑρίσκεται εἰς διάστασιν πρὸς τὰς σκοτίας δυνάμεις τοῦ κόσμου τούτου. Ἀντίδικος καὶ μέγας ἐχθρὸς τῶν τοιούτων εἶναι ὁ Διάβολος (Α'. Πέτρ. ε' 8), ὁ Ἄρχων τοῦ σκότους καὶ τοῦ κόσμου τούτου, ὁ καταδυνάστης τῆς ψυχῆς, ὁ πνευματικὸς Ἡρώδης, ὁ παραμονεύων διαρκῶς, ὅπως ἐξοντώσῃ τὸ οὐρανογέννητον βρέφος τῆς πίστεως. Συναισθανόμενοι ὅτι δὲν εἶναι ἱκανοὶ ν' ἀντιμετωπίσωσι καὶ καταβάλωσι τὸν

Ἀντίδικον τοῦτον, οἱ πιστοὶ βοῶσιν εἰς τὸν Κύριον, ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειάν Του, ἀλλὰ κυρίως αἰτούμενοι τὴν τελεσφόρον βοήθειαν, τὴν τελικὴν ἀπελευθέρωσιν ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν περιστοιχούντων αὐτὴν κινδύνων, καὶ τὴν ὁριστικὴν αὐτῆς ἀποκατάστασιν ἐν ἀπροσβλήτῳ εἰρήνῃ. «Εἴθε νὰ ἔσχιζες τοὺς οὐρανοὺς νὰ κατήρχεσο, νὰ διαλύοντο τὰ ὄρη ἐν τῇ παρουσίᾳ Σου!» (Ἡσα. ξδ΄ 1). Τοῦτο δὲ δικαιούμεθα νὰ συμπεράνωμεν, θὰ ἦναι τὸ ποθούμενον τέλος, διότι δὲν θὰ ἦτο εὔλογον νὰ ἐκλάβωμεν τὰς τὰς τόσας ἐν τοῖς ψαλμοῖς καὶ τοὺς προφήτας ἐπικλήσεις τῆς θείας ἀρωγῆς ὑπὲρ τῶν μερικῶν καὶ παροδικῶν ἀντιδράσεων, ἃς ὑφίσταται ἡ Ἐκκλησία ἢ τὰ μέλη αὐτῆς κατ' ἰδίαν. Ἡ Ἐκκλησία διαρκῶς δέχεται τὰς ἀντιδράσεις τοῦ κόσμου, εἴτε ἐνσυνειδήτως εἴτε μή, ἄλλοτε μὲν ὑπὸ μορφὴν θωπειῶν καὶ κολακειῶν, ἄλλοτε δὲ ὑπὸ μορφὴν διωγμῶν· ὁ δὲ Ἄρχων τοῦ Κόσμου, ὁ μέγας Ἀντίδικος, ἀδιαλείπτως παρεμβάλλει προσκώμματα εἰς τὴν ἐν τῇ ψυχῇ ἑκάστου Χριστιανοῦ ἀνάπτυξιν τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ἡ κραυγὴ τῶν πιστῶν, «Ἐκδίκησόν με, Κύριε, ἀπὸ τοῦ Ἀντιδίκου μου!» εἶναι ἡ ***ἐκ βαθέων κραυγὴ*** τῶν βλεπόντων ἐπικείμενον τὸν ἔσχατον κίνδυνον.

Ἡ κραυγὴ αὕτη τῶν οὕτω δεινῶς δοκιμαζομένων σημαίνει, ὅτι ὁ κίνδυνος προέρχεται ἔξωθεν, ἀπὸ ξένης δυνάμεως, ἔστω καὶ ἐν τῇ ψυχῇ ἐγκατεστημένης. Τοῦτο σαφῶς διευκρινίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (Ρωμ. ϛ΄ 23) λέγων: «Βλέπω ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου, ἀντιστρατευόμενον εἰς τὸν νόμον τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με εἰς τὸν νόμον τῆς ἁμαρτίας.... Ταλαίπωρος ἄνθρωπος ἐγώ! Τίς θέλει μὲ ἐλευθερώσει ἀπὸ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» Τὸ δὲ μέγα ἔργον τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο συνίσταται, ὅτι φανερώνει τὴν διάκρισιν μεταξὺ τῆς ἐν ἡμῖν ἐνοικούσης ἁμαρτίας καὶ ἡμῶν αὐτῶν, ἐξ οὗ καὶ ἐξηγεῖται ἡ ἀνεγνωρισμένη, ἐνσυνείδητος πάλη, ἥτις διαδραματίζεται εἰς τὴν ψυχήν, καὶ παρέχεται ἡ βεβαία ἐλπὶς ὅτι, ἀνθιστάμενοι πρὸς τὸν Ἀντίδικον τοῦτον, θέλομεν τρέψει αὐτὸν εἰς φυγήν. Πρὸς τοῦτο δὲ διατασσόμεθα νὰ λέγωμεν προσευχόμενοι: «***Ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ Πονηροῦ***», τοῦ κέντρου καὶ τῆς πηγῆς παντὸς κακοῦ.

«***Καὶ μέχρι τινὸς δὲν ἠθέλησε· μετὰ δὲ ταῦτα εἶπε καθ' ἑαυτόν: Ἂν καὶ Θεὸν δὲν φοβοῦμαι καὶ ἄνθρωπον δὲν ἐντρέπομαι, ἀλλὰ τοὐλάχιστον διότι μὲ ἐνοχλεῖ ἡ χήρα αὕτη, θέλω ἐκδικήσει αὐτήν, ἵνα μὴ ἔρχηται καὶ μὲ βασανίζῃ***». Ἐπί τινα χρόνον ὁ Ἄδικος Κριτὴς ἐκώφευε πρὸς τὰς ἱκεσίας τῆς χήρας, ἀσπλάγχνως ἀδιαφορῶν πρὸς τὴν οἰκτρὰν αὐτῆς θέσιν. Συνεχίζοντες ἐνταῦθα τὴν ἀνωτέρω γενομένην προσομοίωσιν, βλέπομεν ὅτι καὶ ὁ Θεὸς ἐνίοτε φαίνεται κωφεύων πρὸς τὰς ἱκεσίας τῶν δοκιμαζομένων τέκνων του. Ἀλλ' ἐνταῦθα πάλιν συνεχίζεται καὶ ἡ ἀντίθεσις, διότι ὁ μὲν Ἄδικος Κριτὴς ἐξ ἀσπλαγχνίας καὶ ἰδιοτελείας πράττει τοῦτο, ὁ δὲ δίκαιος Θεὸς διὰ τὴν τελειοτέραν διαπαιδαγώγησιν τῶν τέκνων Αὐτοῦ, ἵνα πλουσιώτερον ἀμείψῃ αὐτὰ ἐν καιρῷ τῷ δέοντι.

Ἡ ἀδιασάλευτος αὕτη βεβαιότης ὅτι τελικῶς θέλουσιν εἰσακουσθῆ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ οἱ ἐκλεκτοὶ δὲν στηρίζεται μόνον εἰς τὰς ἀδιαλείπτους αὐτῶν ἱκεσίας, ἀλλ' οὐσιωδῶς εἰς τὸ ὅτι ***εἶναι ἐκλεκτοὶ*** καὶ πολύτιμοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Τὴν διαβε-

βαίωσιν περὶ τούτου ἔχομεν καὶ ἐν Δανιὴλ ιβ΄. 1: «Ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ θέλει εἶσθαι καιρὸς θλίψεως, ὁποία δὲν ἔγεινεν ἀφ' ὅτου ὑπῆρξεν ἔθνος.... καὶ ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ θέλει διασωθῇ ὁ λαός σου, πᾶς ὅστις εὑρεθῇ γεγραμμένος ἐν τῷ βιβλίῳ». Ἐκ παραλλήλου πρὸς ταῦτα ἔχομεν και τὴν ἐν Ματθαίῳ κδ΄. 22 διαβεβαίωσιν τοῦ Κυρίου, ὅτι αἱ ἡμέραι τῆς Μεγάλης Θλίψεως τῶν ἐσχάτων καιρῶν, ὁμοίαν τῆς ὁποίας δὲν εἶδέ ποτε ὁ κόσμος, θέλουσι συντομευθῇ χάριν τῶν ἐκλεκτῶν. ***«Καὶ ἂν δὲν συνετέμνοντο αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, δὲν ἤθελε σωθῇ οὐδεμία σάρξ. Διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς ὅμως θέλουσι συντμηθῇ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι».***

Περατώνει ὁ Κύριος τὴν παραβολήν, καὶ στρέφων τὸν λόγον λέγει: ***«Ἀκούσατε τί λέγει ὁ ἄδικος κριτής. Ὁ δὲ Θεὸς δὲν θέλει ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν Αὐτοῦ, τῶν βοώντων πρὸς Αὐτὸν ἡμέραν καὶ νύκτα, καὶ μακροθυμῶν δι' αὐτούς; Λέγω ὑμῖν ὅτι θέλει ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ταχέως»*** (¹). Δὲν θὰ ἐγκαταλείψῃ αὐτοὺς εἰς τὸ πῦρ τῆς θλίψεως οὐδὲ στιγμὴν πέραν τῆς ἀναγκαίας πρὸς τελειοποίησιν αὐτῶν δοκιμασίας. Θέλει λυτρώσει αὐτοὺς εὐθὺς ὡς συντελεσθῇ τὸ τέλειον ἔργον τῆς ὑπομονῆς. Ἡ ἀνακούφισις θέλει ἀφεύκτως ἐπέλθει, ἂν καὶ φαίνεται βραδύνουσα πέραν τῶν ὁρίων τῆς ἀνθρωπίνης ἀντοχῆς, ἀλλ' ἐν τῇ πανσόφῳ καὶ πανευσπλάχνῳ προβλέψει τοῦ Θεοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ οὐδὲ κατὰ μίαν στιγμὴν ἐνωρίτερον. Τοῦτο ἠθέλησε νὰ διδάξῃ ὁ Κύριος καὶ διὰ τῆς βραδύτητος, μεθ' ἧς μετέβη ὅτε προσεκλήθη εἰς Βηθανίαν, φθάσας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Λαζάρου, ἵνα φανερωθῇ κάλλιον ἡ δύναμις Αὐτοῦ καὶ πεισθῶσιν οἱ ἀπιστοῦντες Ἰουδαῖοι, στηριχθῇ δὲ ἀσαλεύτως πλέον ἡ εἰς Αὐτὸν πίστις τῶν ὀπαδῶν Αὐτοῦ. Τοῦτ' αὐτὸ δέ, ἐν σμικροτέρῳ βαθμῷ, ἐπεδίωξεν, ὅτε ἀφῆκε τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ μέχρι τετάρτης φυλακῆς τῆς νυκτὸς κλυδωνιζομένους ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ὅτε δὲ εἶχον ἀποβάλει πλέον πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας, δι' ἑνὸς λόγου διέταξε σιγὴν εἰς τὴν τρικυμίαν καὶ γαλήνην εἰς τὰ κύματα (Ματθ. ιδ΄. 24, 25).

Ὁ ἐπίλογος τῆς παραβολῆς ἐκ πρώτης ὄψεως θέτει ἐν ἀμφιβολίᾳ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ὅλου μεσιτικοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. ***«Πλὴν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὅταν ἔλθῃ, ἆρά γε θέλει εὑρεῖ τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;»*** Ἀλλ' αἱ λέξεις αὗται, ἐξεταζόμεναι ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀνωτέρω ῥήσεις τοῦ Κυρίου περὶ τῆς μεγάλης θλίψεως τῶν ἐσχάτων καιρῶν, φαίνονται ἀναφερόμεναι οὐχὶ εἰς τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πιστῶν, ἀλλ' εἰς τὴν τρομερὰν δοκιμασίαν, τὴν ὁποίαν θὰ ὑποστῶσι τότε οἱ ἄνθρωποι, οὕτως ὥστε καὶ αὐτῶν τῶν ἐκλεκτῶν αἱ καρδίαι θὰ δειλιάσωσι πρὸ τοῦ ζοφεροῦ χάους, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀναμένουσι τὴν ἀπολύτρωσίν των διὰ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου. Ὅταν δὲ ἐμφα-

---

(¹) Αἱ λέξεις ***καὶ μακροθυμῶν ἐπ' αὐτοῖς*** κατὰ διαφόρους τρόπους ἡρμηνεύθησαν, καὶ πολλὰς προεκάλεσαν συζητήσεις μεταξὺ τῶν ἑρμηνευτῶν. Ἡ ἑρμηνεία: ***«Ἀνέχεται μακροθύμως τὴν ἀνυπομονησίαν τῶν βοώντων εἰς αὐτόν»***, συμφωνεῖ μὲ τὴν ἰδέαν τῆς ***ἀντιθέσεως*** τῆς μακροθυμίας τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν διαγωγὴν τοῦ ἀδίκου κριτοῦ, ὅστις ἐνέδωκεν εἰς τὰς ἱκεσίας τῆς χήρας ὅπως ἀπαλλαγῇ τῆς ἐνοχλήσεώς της. Πρὸς τὴν ἑρμηνείαν ταύτην ἀποκλίνουν ὁ Χόμβερ, ὁ Βόλφ, ὁ Χάσλερ, ὁ Λούθηρος καὶ αὐτὴ ἡ Λατινικὴ μετάφρασις τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἡ Βουλγάτα. Ὁ Αὐγουστῖνος σχολιάζει θαυμασίως τὸ χωρίον τοῦτο, παραβάλλων τὴν ἀνυπομονησίαν τῶν ἀνθρώπων πρὸς τὴν φαινομενικὴν βραδύτητα τοῦ Θεοῦ.

νισθῇ Αὐτός, ἐπειδὴ πᾶσα ἐλπὶς βοηθείας θὰ ἔχῃ ἐκλείψει, δὲν θὰ εὕρῃ τὴν πίστιν ἐκείνην τὴν ἀκλόνητον, ἥτις ἐλπίζει παρ' ἐλπίδα, προσδοκᾷ τὸ φῶς, ὅταν τὸ σκότος εἶναι ζοφερώτατον, καὶ πιστεύουσα ἐξακολουθεῖ νὰ προσεύχηται. Διότι, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Θεοφύλακτος, «*πάσης προσευχῆς βάθρον καὶ κρηπὶς ἡ πίστις!*»

Ο ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΙΣΠΑΝΙΑ

(Συνέχεια)

Τὰ ἔτη 1855 καὶ 1856 ὑπῆρξαν ἔτη πραγματικῆς ἐλευθερίας ὑπὸ τὴν Ἀντιβασιλείαν τοῦ στρατηγοῦ Ἐσπαρτέρο. Ἔμφοβος ὁ κλῆρος ἤρχισε τότε κατὰ τούτου ἀντιδράσεις, ἀλλὰ δι' ἀποκρύφων καὶ πλαγίων μεθόδων, τόσον δὲ εἰργάσθη ἀποτελεσματικῶς, ὥστε προεκάλεσε τὴν πτῶσιν τοῦ φιλελευθέρου ἀνδρὸς καὶ τὸν σχηματισμὸν νέου ὑπουργείου ὑπὸ τὸν τυραννικὸν Ὀδόνελλ, ὅστις ἄνευ χρονοτριβῆς ἐπανέφερεν εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τὸν διωγμὸν τῶν Προτεσταντῶν, ἰδίως εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἀνδαλουσίας, ὅπου ἐσημειώθησαν πολλὰ θύματα, πληρώσαντα διὰ τῆς ζωῆς των τὸ Εὐαγγελικόν των φρόνημα. Μεταξὺ τῶν διασημοτέρων Προτεσταντῶν τῆς Ἱσπανίας κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ἦτο ὁ συνταγματάρχης τῆς Βασιλικῆς Φρουρᾶς ***Σέρρα***, διακεκριμμένος στρατιωτικὸς καὶ φιλελεύθερος, ὅστις παραιτηθεὶς τοῦ στρατοῦ ἐξέδιδε περιοδικὸν πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἀνελευθερίας τοῦ κλήρου. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ ἀσκηθεῖσα ὑπὸ τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἐπιρροή, ὥστε ἐντὸς ὀλιγομήνου διαστήματος πλέον τῶν 2,000 ἀτόμων ἀπεκήρυξαν πᾶσάν των σχέσιν μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας πολλοὶ δὲ ἐδήλωσαν ἑαυτοὺς Προτεστάντας. Ἀλλ' ὁ ἀντίκτυπος δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐμφανισθῇ. Ὁ Σέρρας ἀδίκως ἐνοχοποιηθεὶς ὡς προταίτιος τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τοῦ 1857 ἐρρίφθη μετὰ τριάκοντα ἄλλων Εὐαγγελικῶν εἰς τὰς εἱρκτάς, ὁπόθεν ἐξῆλθον ὅπως τουφεκισθῶσι, κατόπιν μιᾶς παρῳδίας δίκης, διαρκείας δύο ὡρῶν. Καὶ σήμερον καὶ ἀείποτε, ὡς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τῶν Καισάρων, «τὸ αἷμα τῶν μαρτύρων ὑπῆρξεν ἡ σπορὰ τῆς Ἐκκλησίας», ὅπως δὲ ἐκ τοῦ μέσου τῶν Πραιτωριανῶν ἐξῆλθον πρόμαχοι τῆς πίστεως τοῦ ἀρίστου, οὕτω καὶ ἐκ τῶν τάξεων τῶν ἐχθρικῶν πρὸς τὸ Προτεσταντικὸν στρατόπεδον προῆλθεν ὁ μέλλον νὰ κρατήσῃ ὑψηλὰ τὴν σημαίαν τοῦ Εὐαγγελίου, νεαρὸς ἀξιωματικὸς ***Ἐμμανουὴλ Ματαμόρος***, ὅστις διὰ τὰς πεποιθήσεις του καὶ τὸν ζῆλόν του ὑπέστη τριετῆ κάθειρξιν μετ' ἄλλων πρωτεργατῶν τοῦ Εὐαγγελικοῦ ἔργου, ἐκεῖθεν δὲ ἐστάλη εἰς τὰ κάτεργα μετὰ τῶν συντρόφων του. Ἡ βάρβαρος ὅσον καὶ ἀδικαιολόγητος αὕτη καταδίκη ἤγειρε θύελλαν ἀγανακτήσεως μεταξὺ τῶν φιλελευθέρων λαῶν τῆς Εὐρώπης, ἡ δὲ Παγκόσμιος Ἕνωσις τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν ἀπέστειλεν ἀντιπροσωπείαν εἰς τὴν Μαδρίτην, ὅπως διαμαρτυρηθῇ πρὸς τὴν Βασίλισσαν Ἰσαβέλλαν τὴν Β'. καὶ ζητήσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου. Ἀλλ' οἱ πονηροὶ σύμβουλοι τῆς Βασιλίσσης, κατανοήσαντες ὅτι θὰ ἀναγκάζετο αὕτη νὰ

ἐνδώση πρὸ τοῦ παγκοσμίου στιγματισμοῦ τῆς βασιλείας της, ἔσπευσαν νὰ μετατρέψωσι τὴν ποινὴν τῶν καταναγκαστικῶν ἔργων εἰς ἰσόβιον ἐξορίαν, καθιστῶντες οὕτω περιττὴν πᾶσαν ἐπέμβασιν. Ὁ Ματαμόρος τότε, μετὰ τῶν συντρόφων του κορυφαίων Εὐαγγελικῶν, Ἀλχάμα, Τρίγου, Παλόμου, Κονράδι καὶ ἄλλων, διῆλθον τὰ σύνορα τῆς πατρίδος των, διασπαρέντες ἄλλοι μὲν εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικήν, ἄλλοι εἰς Ἀγγλικὰς ἐπικρατείας εἰς τὸ Γιβραλτάρ, ἄλλοι εἰς τὴν Γαλλίαν. Μεταξὺ τῶν τελευταίων τούτων ἦτο καὶ ὁ Ματαμόρος, ἐγκατασταθεὶς εἰς τὴν Βαϋώννην, ὅπου ὑπῆρχεν ἤδη ἀρκετὰ μεγάλη παροικία Ἱσπανική. Ἐκεῖ ἵδρυσε Κολλέγιον, τοῦ ὁποίου οἱ ἀπόφοιτοι, Εὐαγγελικοὶ νέοι, καθιερώθη νὰ μεταβαίνωσιν εἰς Λωζάννην, ὅπως τελειοποιηθῶσιν εἰς τὰς ἀνωτέρας θεολογικὰς σπουδάς. Τὸ σχέδιον τοῦτο συνέλαβε ὁ Ματαμόρος, προβλέπων τὴν μοιραίαν ἀνάπτυξιν τοῦ Εὐαγγελικοῦ ἔργου ἐν τῇ πατρίδι του, ἀπὸ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ Ἱσπανία θὰ ἤνοιγεν ἐπισήμως τὰς θύρας της εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου.

Δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ ἀνατείλῃ ἡ ἡμέρα ἐκείνη. Ἡ ἔνδοξος νίκη τῆς Ἀλκολέας, ὑπὸ τὴν στρατηγίαν τοῦ ***Ἰωάννου Πρίμ***, ὑπῆρξε καὶ ὁ ἐπινίκειος τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν σύσσωμος ὁ Ἱσπανικὸς λαὸς ἀπήτησε, καὶ τὴν ὁποίαν ἀπέσπασε δι' ἑαυτὸν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ κλήρου διὰ μιᾶς γενικῆς ἐκδηλώσεως τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως — τῆς «Ἐνδόξου» (la gloriosa) ὀνομασθείσης — ἥτις προεκάλεσε τὴν φυγὴν τῆς βασιλίσσης Ἰσαβέλλας καὶ τὴν ἔναρξιν τοῦ συνταγματικοῦ καθεστῶτος, ἐν Ἱσπανίᾳ.

Οἱ μέλλοντες νὰ γράψουν μίαν ἡμέραν τὴν ἱστορίαν τοῦ Προτεσταντισμοῦ τῆς Ἱσπανίας ὀφείλουν νὰ μελετήσουν προσεκτικῶς τὰς γενομένας τότε εἰς τὰς δύο Ἱσπανικὰς Βουλὰς συζητήσεις ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας, μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Παπικῆς ἐξουσίας καὶ τῶν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως. Εἰς τὰς συζητήσεις ταύτας τὸ φιλελεύθερον φρόνημα εἶχεν ἐξελιχθῆ εἰς ἱερὸν δόγμα. Ἐθεσπίσθη καὶ ἐπεκυρώθη ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία ὑπὸ τῶν δύο Βουλῶν κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1869, ἀμέσως δὲ ἤρχισαν νὰ ἐπιστρέφουν πρὸς τὴν ἀγαπητήν των πατρίδα οἱ διὰ τὴν πίστιν των ἐξόριστοι Ἱσπανοί, ὅπως χρησιμοποιήσουν ὑπὲρ αὐτῆς τὰς γνώσεις καὶ τὴν Εὐαγγελικήν των πεῖραν. Τὸ πρῶτον δημόσιον κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου ἐγένετο ἐν Μαδρίτῃ κατ' Ἰανουάριον τοῦ 1869, τὸ δὲ περιοδικὸν «Φῶς» εἰς τὸ φύλλον τοῦ Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, περιεῖχε τὴν ἑξῆς ἐνδιαφέρουσαν εἴδησιν: «Σήμερον τὸ Εὐαγγέλιον κηρύττεται δημοσίᾳ ἐν Μαδρίτῃ, Σεβίλλῃ, Μαλάγᾳ, Γρενάδᾳ, Κορδούῃ, Κωνσταντίνῃ, Καρθαγένῃ, Θιουδὰδ Ρεάλῃ, Χουέλβᾳ, Βαρκελώνῃ, Βαλλαδολίδῃ, Καδὶθ καὶ Λα Κορώνᾳ. Κυκλοφοροῦν δὲ καθ' ὅλην τὴν Ἱσπανικὴν Χερσόννησον 42,000 ἀντιτύπων ὁλοκλήρου τῆς Ἁγίας Γραφῆς, 35,000 ἀντιτύπων τῆς Κ. Διαθήκης, $1/_2$ ἑκατομμύρια τευχῶν τῶν Ἱερῶν Γραμμάτων καὶ 1,300,000 φυλλαδίων θρησκευτικῶν, πάντα ἐξελθόντα ἀπὸ τὰ ἐν Μαδρίτῃ τυπογραφεῖα».

Ἂς μὴ ὑποτεθῇ ὅμως, ὅτι ἡ ἐπίσημος ἀναγνώρισις τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως ἀπήλλαξε τοὺς Ἱσπανοὺς τοῦ Εὐαγγελικοῦ φρονήματος ἀπὸ τὰς ἐνοχλήσεις τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ κλήρου. Οὗτος κατέφυγε τότε εἰς ὅλα τὰ κρύφια καὶ πλάγια μέσα διωγμοῦ, τὴν δυσφήμισιν καὶ τὴν συκοφαντίαν, τὴν ἐπὶ ψευδεῖ

κατηγορίᾳ καταγγελίαν, διὰ τῆς ὁποίας μάλιστα, ὡς φερούσης χαρακτῆρα πολιτικόν, ἠνάγκαζον ἐντέχνως τὰς ἀρχὰς νὰ συλλαμβάνουν καὶ προφυλακίζουν τοὺς ὑποδεικνυομένους ὡς συνωμότας κατὰ τοῦ καθεστῶτος Εὐαγγελικούς. Ἀλλ' οὔτε ταῦτα, οὔτε οἱ λίβελλοι, οἱ ἐμπαιγμοὶ καὶ τὰ σκώμματα ἠδυνήθησαν νὰ κλονίσουν τοὺς πιστούς. Ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους παρίστανον οἱ ἐχθροί των ὡς «σατανικούς», ἐπέδειξαν τότε ὅλας τὰς Χριστιανικὰς ἀρετάς, οἱ δὲ πρότερον ἀδιάφοροι πρὸς τὴν θρησκείαν, βλέποντες τὴν πρᾳότητα καὶ ἀμνησικακίαν τῶν οὕτω καρτερικῶς ὑπομενόντων τὰς ἀκαταπαύστους ταύτας παρενοχλήσεις, ἐστράφησαν μετ' ἀπορίας καὶ ἐνδιαφέροντος πρὸς τὴν πηγὴν τῆς τόσης μετριοπαθείας καὶ ὑπομονῆς, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν καὶ ἠσπάθησαν τὰς ἀρχὰς ταύτας. Ἐν Μαδρίτῃ προσετέθησαν 2,000 μελῶν εἰς τὴν ὑπὸ τὸν ποιμένα Καρράσκο Ἐκκλησίαν· ἐν Σεβίλλῃ καὶ Καμπέρρᾳ ηὐξήθησαν κατ' ἀνάλογον τρόπον αἱ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι, καὶ καθ' ὅλην δὲ τὴν χώραν ηὔξανεν ὁσημέραι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπολακτισάντων τὴν Ρώμην.

Ἀλλ' ἡ ἀθρόα αὕτη προσχώρησις τόσων ἀτόμων εἰς τὰς Εὐαγγελικὰς Ἐκκλησίας ἀπετέλει κίνδυνον διὰ τὰς Ἐκκλησίας ταύτας ἀπὸ ἀπόψεως πνευματικῆς ζωτικότητος, ἥτις δὲν ἔγκειται εἰς τὸν ἀριθμόν, ἀλλ' εἰς τὸ ποιὸν τῶν μελῶν αὐτῆς. Τότε καὶ ἐν Ἱσπανίᾳ ἐφηρμόσθη τὸ ἰσχύον εἰς ὅλας τὰς ἀλλαχοῦ Εὐαγγελικὰς Ἐκκλησίας μέτρον τῆς ἐπιλογῆς τῶν μελῶν, ἐπὶ τῇ βάσει δοκιμῆς τῶν γνώσεων αὐτῶν περὶ τοῦ θεμελιώδους δόγματος τῆς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ μόνον σωτηρίας καὶ τῆς ἀτομικῆς πείρας ἑκάστου, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν ***ἀναγέννησιν.*** Παρ' ὅλας δὲ τὰς δυσαρεσκείας, τὰς ὁποίας ἐγέννησεν εἴς τινας ἡ τοιαύτη ἐπιλογή, τὸ ἀποτέλεσμα ἀπεδείχθη εὐεργετικόν, καὶ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἤρχισε νὰ προχωρῇ σταθερῶς τὸ Εὐαγγελικὸν ἔργον, παρακωλυόμενον μόνον ὑπὸ τῆς οἰκονομικῆς ἀνεπαρκείας τῶν ἐκκλησιῶν, ἥτις ἦτο φυσικὴ συνέπεια τοῦ μακροχρονίου διωγμοῦ τῶν Εὐαγγελικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ἀναστατώσεων τῆς χώρας. Αἱ πλεῖσται τῶν Εὐαγγελικῶν κοινοτήτων δὲν ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἀντεπεξέλθουν εἰς τὰς ποικίλας ἀνάγκας τοῦ ἔργου τοῦ Εὐαγγελίου, ἤτοι κήρυγμα, συντήρησιν ποιμένων καὶ διδασκάλων, ἀνέγερσιν ναῶν καὶ σχολείων, κτλ. Εἴς τινας δὲ τούτων ἦλθον τότε ἀρωγοὶ διάφοροι φίλοι εὐσεβεῖς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, ἀλλ' ἐν συνόλῳ ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία τῆς Ἱσπανίας παραμένει μέχρι σήμερον πτωχή, στηριζομένη διὰ τὴν οἰκονομικήν της ὕπαρξιν ἐπὶ τῶν μελῶν της.

Ἐκ τῆς ὅλης ὡς ἄνω συντόμου ἐπισκοπήσεως τῶν τυχῶν τοῦ Προτεσταντισμοῦ ἐν Ἱσπανίᾳ προκύπτουν δύο πορίσματα: Πρῶτον, *ὅτι τὸ* ***Ἱσπανικὸν Εὐαγγελικὸν ἔργον*** προῆλθεν ἐκ τῆς ἐθνικῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, καὶ ὄχι ἐκ ξένης προπαγάνδας, ὡς προσπαθοῦν νὰ παραστήσουν οἱ ἐχθροί του. Καὶ δεύτερον, ὅτι τὸ σταθερὸν ***πρόσκομμα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν*** τοῦ ἔργου τούτου ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ***ὁ προαιώνιος ἐχθρὸς τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ ἐξουσία,*** ἥτις μέχρι τῆς χθὲς ἐδέσποζε τῶν συνειδήσεων τῶν ἀνθρώπων ἐν Ἱσπανίᾳ, ἐναντιουμένη εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν Γραφῶν καὶ εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀτομικῆς συνειδήσεως εἰς τὰ τῆς θρησκείας.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ πρῶτον, ἐδείξαμεν ἐν τοῖς προηγουμένοις, ὅτι ἡ πνευματικὴ μεταρρύθμισις ἐν Ἱσπανίᾳ ἤρχισε κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, μὲ τὴν μετά-

φρασιν τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἰς τὴν Ἱσπανικήν, ἔργον Ἱσπανῶν λογίων, ὑπὸ τὴν ζωογόνον ἔμπνευσιν τῆς Ἀναγεννήσεως τῶν Γραμμάτων ἐν Εὐρώπῃ. Καὶ ναὶ μὲν κατεστάλη τότε ὑπὸ τῆς τυραννικῆς καὶ αἱμοβόρου πολιτικῆς τοῦ Φερδινάνδου Β', ἣν διηύθυνε καὶ ἐξώθει ἐκ Ρώμης ἡ Παπικὴ ἕδρα καὶ ἐφήρμοζεν ἐν Ἱσπανίᾳ ἡ Ἱερὰ Ἐξέτασις, ἀλλ' ἐπέζησε κρυφίως καὶ πάλιν ἀνέζησεν, ὅταν ἡ κοσμικὴ ἐξουσία ἀφῃρέθη ἀπὸ τὴν Παπικὴν ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ καὶ τότε ἀκόμη ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔπαυσε νὰ παρενοχλῇ τοὺς ἑτεροφρονοῦντας καὶ μετέφερε τὰς ἐπιθέσεις του ἀπὸ τοῦ δογματικοῦ εἰς τὸ πολιτικὸν πεδίον, ἀγωνιζόμενος νὰ παραστήσῃ τοὺς Εὐαγγελικοὺς ὡς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος καὶ ἐπικινδύνους συνομώτας κατὰ τοῦ Κράτους.

Τὸ τελευταῖον ὅπλον, τὸ ὁποῖον ἀπέμεινεν εἰς τὸν Παπισμόν, ὅστις καίπερ νικηθεὶς δὲν ἔπαυεν ὅμως νὰ κτυπᾷ, ὑπῆρξεν ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ὁ Ἱσπανικὸς Προτεσταντισμὸς εἶναι προϊὸν ξένης προπαγάνδας, οἱ δὲ «ὀλίγοι διεσπαρμένοι» Ἱσπανοὶ Διαμαρτυρόμενοι «μίσθαρνοι». Εὐτυχῶς τὰς διαβολὰς ταύτας διαψεύδουν αὐτὰ τὰ πράγματα.

Αἱ κυριώτεραι ἐκδηλώσεις τῆς συγχρόνου Εὐαγγελικῆς ζωῆς ἐν Ἱσπανίᾳ εἶναι:

α) ***Ὁ τύπος.*** Ἄνευ τούτου ἡ ἀνάμνησις τοῦ Ἱσπανικοῦ Προτεσταντισμοῦ τοῦ 16ου αἰῶνος θὰ εἶχεν ἐξαφανισθῆ ὁλοτελῶς, κατόπιν τῆς βιαίας καταπνίξεως αὐτοῦ ἐπὶ Φιλίππου τοῦ Β'. Καὶ θὰ ἐδικαιολογεῖτο τότε ὁ ἰσχυρισμὸς ἐκείνων, οἵτινες διατείνονται ὅτι ὁ Ἱσπανικὸς Προτεσταντισμὸς ἐξέπνευσε τότε. Ἀλλ' οἱ κατὰ τὴν ἀπαισίας μνήμης βασιλείαν ἐκείνην διαφυγόντες εἰς ξένας χώρας λόγιοι, οἱ ἀδελφοὶ Βαλδέζ, ὁ Ἰωάννης Πέρεθ, ὁ Ἐνθύνας, ὁ Τεξέδας, ὁ Ἀλβαράδο καὶ ἄλλοι, ἔγραψαν εἰς τὰ ἀπομνημονεύματά των τὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων ἐκείνων, μὴ παραλείψαντες νὰ ἐκθέσουν τὸ μέρος, τὸ ὁποῖον ἔπαιξεν εἰς τὴν Ἱσπανικὴν Μεταρρύθμησιν ἡ Ἁγία Γραφή, ἐμφανισθεῖσα τότε εἰς Ἱσπανικὴν μετάφρασιν, ἔξοχον γλωσσικῶς καὶ φιλολογικῶς. Τὰ ἔργα τῶν πρώτων ἐκείνων Ἀναμορφωτῶν διεσώθησαν εἰς τὰς βιβλιοθήκας διαφόρων χωρῶν, ἐκεῖ δὲ τὰ ἀνεζήτησε καὶ ἀνεδίφησεν ὁ σοφὸς καὶ πλούσιος Λουὶς Οὐσόθ, χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸν κίνδυνον τῆς φυλακίσεως, ἥτις ἀσφαλῶς θὰ τὸν ἀνέμενεν ἂν ἐγίνετο γνωστὴ ἡ προσπάθειά του. Εἴκοσι δὲ τῶν πολυτίμων ἐκείνων ἔργων ἐξέδωκεν ἰδίαις δαπάναις ὁ ἀκραιφνὴς Χριστιανὸς πατριώτης εἰς «Συλλογὴν τῶν Παλαιῶν Ἀναμορφωτῶν», ἥτις ἀποτελεῖ τὴν κλασικὴν φιλολογίαν τοῦ Ἱσπανικοῦ Προτεσταντισμοῦ. Ἔργον τῆς νεωτέρας Εὐαγγελικῆς προσπαθείας εἶναι πολλὰ βιβλία ἠθικο-θρησκευτικά, καί τινα καθαρῶς θεολογικὰ συγγράμματα. Πολυάριθμα λαϊκὰ ἀναγνώσματα, ὑπὸ τύπον φυλλαδίων θρησκευτικῶν, ἐκδίδονται ἀνελλιπῶς. Πλέον τῶν 16 θρησκευτικῶν περιοδικῶν ἐνεφανίσθησαν καὶ ἐβίωσαν ἐπί τινα χρόνον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον μακρόν. Τὸ ἀρχαιότερον ὅλων «***Ὁ Καθαρὸς Καθολικισμὸς***» τοῦ Ἰωάννου Καλδερόν, ἐκδοθὲν κατὰ τὸ 1849, συνεχίσθη ἀπὸ τοῦ 1851 ὑπὸ τὸν τίτλον ***Ἡ «Ἐλευθέρα Ἔρευνα»***, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ ἱδρυτοῦ του τῷ 1854, συνεχίσθη κατὰ τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς πρόγραμμα, ὑπὸ τὸν τίτλον ***«Ἡ Αὐγή»***. ***«Τὸ Φῶς»***, ἐξεδόθη εὐθὺς μετὰ τὴν ἐπίσημον ἀναγνώρισιν τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας κατὰ τὸ 1869. Κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ἐξεδόθη

ἐν Σεβίλλῃ «*Ὁ Χριστιανισμὸς*» καὶ ἐν Μαδρίτῃ Ὁ «***Χριστιανός***», τῷ δὲ 1880 «ἡ *Χριστιανικὴ Ἐπιθεώρησις*». Τὰ τέσσαρα ταῦτα κυριώτερα περιοδικὰ συνεχωνεύθησαν κατὰ τὸ 1920 εἰς ἓν δημοσίευμα, τὴν «***Εὐαγγελικὴν Ἱσπανίαν***», ἥτις ἀποτελεῖ σήμερον τὸ κοινὸν θρησκευτικὸν φύλλον τῶν Ἱσπανῶν Εὐαγγελικῶν.

β) ***Ἡ ἐκπαίδευσις*** Ἡ Ἀναμόρφωσις ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ τοῦ σχολείου· τὸ ἔργον αὐτῆς χαρακτηρίζει παντοῦ καὶ πάντοτε ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀντιθέτως πρὸς τὸν Παπισμόν, ὅστις μέχρι προχθὲς ἀκόμη ἔβλεπε δυσμενῶς πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν λαϊκῶν τάξεων καὶ τοῦτο ὅπως κάλλιον ἐξασφαλίσῃ διὰ τῆς ἀμαθείας καὶ συνεπῶς τῆς δεισιδαιμονίας τοῦ λαοῦ τὴν ἐπ' αὐτοῦ κυριαρχίαν του. Ἡ πρώτη φροντὶς τοῦ ἐν ἐξορίᾳ Μοταμόρος, ὡς εἴδομεν, ὑπῆρξεν ἡ προλείανσις τῆς ὁδοῦ διὰ τὴν ἵδρυσιν σχολείων διὰ τὴν Ἱσπανικὴν νεολαίαν ἀμφοτέρων τῶν φύλων. Δὲν διέθετεν οὐδὲν μέσον πρὸς πραγματοποίησιν τοῦ ὀνείρου του, ἀλλ' ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τῶν προσευχῶν του καὶ φίλοι ἦλθον ἀρωγοί, ὥστε ἠδυνήθη νὰ συστήσῃ τὸ πρῶτον Ἱσπανικὸν λύκειον ἐν Πῷ τῆς Γαλλίας εἰς τὸ ὁποῖον ἐξεπαιδεύθησαν εἴκοσι τέσσαρες νέοι δαπάναις τῆς Σκωτίδος κ. Μακ. Γιοῦεν. Ἀπὸ τῆς θεσπίσεως δὲ τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκείας, πλησίον εἰς ἑκάστην εὐαγγελικὴν ἐκκλησίαν ἠνοίχθησαν καθ' ὅλην τὴν Ἱσπανίαν καὶ δύο σχολεῖα τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἓν διὰ τοὺς παῖδας καὶ ἓν διὰ τὰ κοράσια. Εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, τὰ μόνα ἄλλως τε ὑπάρχοντα τοῦ βαθμοῦ τούτου, ἐφοίτησαν μυριάδες παιδίων, ἀνηκόντων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς Παπικὰς οἰκογενείας. Ἐλάχιστος ἀριθμὸς τούτων προσῆλθεν ἀργότερον εἰς τὸ Εὐαγγελικὸν δόγμα, ἀλλ' ὅλοι ἀνεξαιρέτως διετήρησαν ζωηρὰν ἀνάμνησιν τῆς εὐεργετικῆς ἐπιδράσεως τῶν εὐσεβῶν των διδασκάλων εἰς τὸν μετέπειτα αὐτῶν βίον. Ὡς πρὸς τὴν ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν τρία ἱδρύματα ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἔργον τῶν Εὐαγγελικῶν—ἡ ἐν Μαδρίτῃ Σχολὴ τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως «Τὸ Μέλλον» καὶ δύο λύκεια θηλέων, μετὰ διδασκαλείου. Τὴν θεολογικὴν ἐκπαίδευσιν παρεῖχον ἄλλοτε δύο θεολογικαὶ σχολαί, ἡ μὲν ἐν Σεβίλλῃ, ἡ δὲ ἐν Μαδρίτῃ. Αὗται συνεχωνεύθησαν ἀπὸ τοῦ 1927 εἰς μίαν τὸ «Εὐαγγελικὸν Σεμινάριον» τῆς Εὐαγγελικῆς Ἑνώσεως τῆς Ἱσπανίας. Δύο ὀρφανοτροφεῖα διὰ παῖδας καὶ κοράσια, ἓν γηροκομεῖον καὶ ἓν νοσοκομεῖον, συμπληρώνουν τὸν κατάλογον τῆς ὁμαδικῆς προσπαθείας τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἱσπανίας.

Παρ' ὅλας τὰς ἐκ μέρους τοῦ κλήρου ἀντιδράσεις, αἵτινες σήμερον περιορίζονται εἰς πιέσεις κοινωνικῆς φύσεως καὶ εἰς ἐντατικὴν κατασυκοφάντησιν τῶν Εὐαγγελικῶν ἐνεργειῶν, οἱ Ἱσπανοὶ Εὐαγγελικοὶ προσβλέπουν τὸ μέλλον σταθερῶς καὶ θαρραλέως, ἐν πνεύματι Χριστιανικῆς ἀνοχῆς πρὸς τοὺς ὑπεναντίους. Χαίρουν μάλιστα διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Παπικοῦ κλήρου σήμερον ἀποδιδομένην εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ σημασίαν, καὶ ἀποβλέπουν εἰς τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν κλῆρος εὐπαίδευτος καὶ φιλελεύθερος θὰ ἦναι ἀντίπαλός των, ἀλλ' οὐχὶ ἐχθρός των. Ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία κατακτᾷ ὁσημέραι ἔδαφος ἐν Ἱσπανίᾳ διὰ τῆς Χριστιανικῆς της πρᾳότητος καὶ ἀμνησικακίας. Τὸ θρησκευτικὸν ζήτημα ἀπασχολεῖ σήμερον μέγα τμῆμα τῆς κοινῆς γνώμης ἐν Ἱσπανίᾳ. Ἐνῷ εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, ὅπου κρατεῖ ἀκόμη ἡ ἀμάθεια, ἐγεννήθη ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὴν θρησκείαν

ἀφυπνίζονται τὰ Χριστιανικὰ αἰσθήματα τῶν διανοουμένων, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ μέχρι χθὲς ἐπιδεικτικῶς διαφημίζοντες ἑαυτοὺς ὡς σκεπτικιστὰς ἢ ἀθέους, δίδουν σημεῖα σοβαροῦ ἐνδιαφέροντος πνευματικοῦ.

Εἴθε ἡ ἐν Χριστῷ ἀλήθεια νὰ ἐπιλάμψῃ ἐνδόξως εἰς τὰς συνειδήσεις ὅλων, ἀνεξαρτήτως τῶν κομμάτων καὶ τῶν θρησκευτικῶν διαιρέσεων.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ Περιοδικοῦ «La Cause» Κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τῆς ἐπισήμου ἐκθέσεως τοῦ Καθ. Γκονθάλεθ ντὲλ Ρίο, Διευθυντοῦ τοῦ Εὐαγγελικοῦ Σεμιναρίου τῆς Μαδρίτης).

Η ΚΟΣΜΙΚΗ ΕΞΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΠΑΠΑ

Τὰς τελευταίας ταύτας ἡμέρας ἀνηγγέλθη ἐκ Ρώμης ὅτι ἐπῆλθεν ἐπὶ τέλους ἡ ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ συζητουμένη συμφωνία μεταξὺ τῆς Παπικῆς Ἕδρας καὶ τοῦ κ. Μουσσολίνι περὶ ἀμοιβαίας ἀναγνωρίσεως τοῦ Βασιλείου τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας τοῦ Πάπα.

Ὡς γνωστόν, ὁ Πάπας ἄλλοτε ἤσκει κοσμικὴν ἐξουσίαν ἐφ' ὅλης τῆς κεντρικῆς Ἰταλίας, ἦτο δηλ. ὁ πολιτικὸς ἡγεμὼν ὄχι μόνον τῆς πόλεως Ρώμης, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπαρχιῶν Βολωνίας, Φερράρας, Φόρλι, Ραβέννας, Πεζάρου, Ἀγκῶνος, Περουγίας, Μπενεβέντου, Ἄσκολι καὶ Ματσεράτας. Κατὰ τὸν Μεσαίωνα, ἡ πολιτικὴ ἐξουσία τοῦ Πάπα ἐξετείνετο εἰς πολὺ μεγαλειτέραν ἐδαφικὴν ἔκτασιν ἐν Ἰταλίᾳ, ἀλλὰ δι' ἐπανειλημμένων πολέμων διάφοροι ἐπαρχίαι εἶχον ἀποσπασθῆ ἀπὸ τῆς Παπικῆς κυριαρχίας, τὸ δὲ Παπικὸν κράτος ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν εἶχε περιορισθῆ εἰς τὰ ὡς ἄνω ὅρια. Ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις καὶ ὁ Ναπολέων ἀφήρεσαν ἀπὸ τὸ Παπικὸν Κράτος τὰς ἐπαρχίας Βολωνίας, Φερράρας καὶ Ρωμάνιας. Κατόπιν διὰ μὲν τοῦ Κογκορδάτου τοῦ ἔτους 1801 ὁ Ναπολέων ἀνεγνώρισε τὸ Παπικὸν Κράτος, τῷ δὲ 1809 τὸ κατήργησεν ἐντελῶς καὶ προσήρτισεν εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὰς ὑπολοίπους αὐτοῦ ἐπαρχίας, μετέφερε δὲ τὸν Πάπαν Πῖον τὸν Ζ'. αἰχμάλωτον εἰς Γαλλίαν. Μετὰ τὴν πτῶσιν ὅμως τοῦ Ναπολέοντος, τὸ Συνέδριον τῆς Βιέννης τῷ 1814 ἀποκατέστησε τὸ Παπικὸν Κράτος ὡς ἦτο πρὸ τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως καὶ ἀνεγνώρισε τὸν Πάπαν ὡς νόμιμον κοσμικὸν ἡγεμόνα. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1830 ἤρχισεν ἡ φιλελευθέρα ἐπαναστατικὴ καὶ ἐθνικιστικὴ ζύμωσις εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἰταλικὴν χερσόνησον, ἥτις ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ βασιλείου τῆς Σαβοΐας-Πεδεμοντίου βαθμηδὸν ἀπέσπασεν ἀπὸ τὴν Παπικὴν κυριαρχίαν πάσας τὰς Ἰταλικὰς ἐπαρχίας καὶ τῷ 1870 καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν Ρώμην. Ἔκτοτε ὁ ἑκάστοτε Πάπας, εἰς ἔνδειξιν διαμαρτυρίας διὰ τὴν ἀπογύμνωσιν τῆς κοσμικῆς του ἐξουσίας, οὐδέποτε ἐξῆλθε τοῦ Παλατίου τοῦ Βατικανοῦ, ἵνα μὴ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν μὲ τὸ νέον Ἰταλικὸν κράτος, ὅπερ ἐπιμόνως ἠρνεῖτο νὰ ἀναγνωρίσῃ. Διὰ τοῦτο καὶ ἠρέσκετο νὰ καλῆται «ὁ δεσμώτης τοῦ Βατικανοῦ».

Κατὰ τὴν διαρρεύσασαν ἔκτοτε 60ετίαν εἰς πᾶσαν ἀπόπειραν ἐκ μέρους τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως πρὸς συμβιβασμὸν καὶ συμφιλίωσιν, ἡ Παπικὴ Ἕδρα ἀπήντα στερεοτύπως μὲ τὴν ἀδιάλλακτον ἀξίωσιν τῆς ἀποδόσεως αὐτῇ τῆς πόλεως Ρώμης καὶ μέρους τοὐλάχιστον τῶν ἄλλοτε Παπικῶν ἐπαρχιῶν. Ἐννοεῖται ὅτι τοιαύτη ἀξίωσις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ συζητηθῇ κἂν ὑπὸ τῆς ἡνωμένης Ἰταλίας, καὶ οὕτως ἐξηκολούθει ὁ Πάπας νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ληστευθέντα «δεσμώτην».

Ἐπὶ τέλους, ἡ Φασιστικὴ δικτατορία, ἥτις καὶ τὸ κοινοβουλευτικὸν πολίτευμα καὶ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου παρεμέρισεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ πάσας τὰς ἐξουσίας συνεκέντρωσεν ἀπολύτως εἰς χεῖρας τοῦ κ. Μουσσολίνι, ἀπεφάσισε νὰ προέλθῃ εἰς συνεννόησιν μετὰ τοῦ Παπισμοῦ, ὃν ἤθελε νὰ ἔχῃ σύμμαχον εἰς τὸν ἀγῶνα, ὃν ἀγωνίζεται ἀπὸ ἑξαετίας ἤδη ὁ Φασισμὸς κατὰ τῶν φιλελευθέρων στοιχείων ἐν τῷ Ἰταλικῷ Κράτει. Αἱ διαπραγματεύσεις ὑπῆρξαν μακραὶ καὶ ἐπίπονοι καὶ ἐπανειλημμένως ἀνηγγέλθη τὸ ναυάγιον αὐτῶν. Ἐν τούτοις, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τοῦ τρέχ. μηνὸς ἀνηγγέλθη ὅλως ἀπροόπτως ὅτι ἐπῆλθεν ὁριστικὴ συμφωνία, τὴν δὲ 10 Φεβρουαρίου ὑπεγράφη εἰς τὸ Παπικὸν ἀνάκτορον τοῦ Λατερανοῦ μεταξὺ τοῦ κ. Μουσσολίνι καὶ τοῦ Καρδιναλίου Γάσπαρρι, ὡς ἐντολοδόχου τοῦ Πάπα, σύμβασις, καθ' ἣν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τοῦ Πάπα τὸ Βασίλειον τῆς Ἰταλίας μὲ πρωτεύουσαν τὴν Ρώμην, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως ἡ κοσμικὴ ἐξουσία τοῦ Πάπα εἰς κράτος ἀνεξάρτητον, μὲ τὸν τίτλον «Πόλις τοῦ Βατικανοῦ» καὶ μὲ κυρίαρχίαν ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Πέτρου μετὰ τῆς πρὸ αὐτοῦ μεγάλης πλατείας, καὶ ἐπὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Βατικανοῦ καὶ δύο ἢ τριῶν παρακειμένων ἰδιωτικῶν κτημάτων, ὁμοῦ μὲ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν τοῦ Ἁγ. Πέτρου, οὕτως ὥστε νὰ ἔχῃ τὸ νέον Παπικὸν Κράτος ἰδίαν συγκοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Συνάμα δὲ καταβάλλεται ὑπὸ τοῦ Ἰταλικοῦ Δημοσίου εἰς τὸν Πάπαν τὸ ποσὸν 2 δισεκατομμυρίων λιρεττῶν, ὡς ἀποζημίωσις διὰ τὰς ἄλλοτε Παπικὰς κτήσεις ἐν Ἰταλίᾳ, αἵτινες σήμερον ἀποτελοῦσι μέρος ἀναπόσπαστον τοῦ Ἰταλικοῦ Βασιλείου. Ἡ ὡς ἄνω συμφωνία κατανέμει τὴν κυριαρχίαν τῆς Ἁγίας Ἕδρας εἰς τρεῖς κατηγορίας: 1) Εἰς ἐδάφη τῆς «Πόλεως τοῦ Βατικανοῦ», μὲ πλήρη κυριαρχίαν. Ταῦτα εἶναι ἐκτάσεως ὡς ἔγγιστα 4 περίπου τετραγωνικῶν χιλιομέτρων. 2) Εἰς κτίρια ἐντὸς τῆς πόλεως τῆς Ρώμης, ἀνήκοντα ἀνέκαθεν εἰς τὴν Ἁγ. Ἕδραν. Ἐντὸς τῶν περιοχῶν τῶν κτιρίων τούτων θὰ ἰσχύῃ διπλωματικὴ ἀσυλία. 3) Εἰς κτίρια ἀνήκοντα ἀνέκαθεν εἰς τὸν Πάπαν εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἰταλίας. Ταῦτα θὰ ἦναι ἀπηλλαγμένα παντὸς φόρου, κατασχέσεως ἢ δημεύσεως.

Τὸ Παπικὸν Κράτος θὰ ἦναι ἀνεξάρτητον τοῦ Βασιλείου τῆς Ἰταλίας.

Ἡ λύσις αὕτη τῆς προαιωνίου διαφορᾶς μεταξὺ τοῦ Παπισμοῦ καὶ τοῦ Ἰταλικοῦ βασιλείου ἐχαιρετίσθη μετὰ ἐνθουσιασμοῦ ὑπὸ τῶν εὐσεβῶν Ἰταλῶν (ἰδίως τῆς Ρωμαϊκῆς ἀριστοκρατίας), ὧν τὰ αἰσθήματα ἐδιχάζοντο μεταξὺ τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν Ἰταλικὴν πατρίδα καὶ τῆς ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν Παπισμόν. Κατὰ τὰ ἐκ Ρώμης τηλεγραφήματα, χιλιάδες λαοῦ συναθροισθεῖσαι εἰς τὴν πλατεῖαν Ἁγ. Πέτρου ἐπευφήμησαν ἐνθουσιωδῶς τὸν Πάπαν, ὅστις ἐξελθὼν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου τοῦ ναοῦ ηὐλόγησε τὸ πλῆθος. Εἰς δὲ πολυπληθῆ ἀντιπροσωπείαν, ἥτις παρου-

σιάσθη ἐνώπιόν του εἰς τὸ Βατικανόν, ὅπως ὑποβάλῃ τὰ συγχαρητήρια τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν τῆς Ρώμης, ἐξεφώνησε σύντομον λόγον, εἰπὼν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὸ ἑξῆς ἀμίμητον: «Ἡ ἐδαφικὴ κυριαρχία ἦτο ἀναγκαία, διότι ὁ ἐπὶ γῆς ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἦναι ὑπήκοος κράτους ἐπιγείου!».

Καὶ εἰς τὸν ἔξω κόσμον βεβαίως οἱ ἁπανταχοῦ Ρωμαιοκαθολικοὶ πιστοὶ θὰ εὐχαριστηθῶσι γενικῶς ἐκ τῆς τοιαύτης τυπικῆς ἱκανοποιήσεως μιᾶς ἐμμόνου ἀξιώσεως τῆς κεφαλῆς τοῦ θρησκεύματός των, ἂν καὶ οἱ ἐν Γαλλίᾳ ἐκφράζουσιν ἀπὸ τοῦδε τὸν φόβον ὅτι ἡ προστασία τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ρωμαιοκαθολικῶν συμφερόντων, ἥτις μέχρι τοῦδε ἠσκεῖτο ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τοῦ λοιποῦ θὰ ἀσκῆται ὑπὸ τῆς Ἰταλίας καὶ οὕτω θὰ μειωθῇ τὸ γόητρον καὶ ἡ διεθνὴς ἐπιρροὴ τῆς Γαλλίας.

Διὰ τὸν λοιπὸν κόσμον, τὸν μὴ προσκείμενον εἰς τὸν Παπισμόν, ἡ ἐπελθοῦσα ἀναγνώρισις τῆς Παπικῆς κοσμικῆς ἐξουσίας εἶναι ζήτημα ἄνευ μεγάλης σημασίας, καὶ παρουσιάζεται μᾶλλον ὡς ὑπόθεσις ὀπερέττας. Ἐκφράζονται τῷ ὄντι φόβοι τινές, ὅτι ἡ ἀρκετὰ σεβαστὴ χρηματικὴ ἀποζημίωσις, ἥτις θὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ Παπικὸν ταμεῖον, θὰ παράσχῃ εἰς τὸν «Ἅγιον Πατέρα» τὰ ὑλικὰ μέσα πρὸς ἐντατικωτέραν Παπικὴν προπαγάνδαν μεταξὺ τῶν ἑτεροδόξων Χριστιανῶν ἀνὰ τὴν οἰκουμένην. Ἀλλὰ ὑλικῶν μέσων δὲν ἐστερεῖτο καὶ μέχρι τοῦδε ἡ Λατινικὴ προπαγάνδα (ὅρα καὶ τοὺς παρ' ἡμῖν Οὐνίτας) καὶ διὰ χρημάτων μόνον δὲν διαδίδονται σοβαρῶς ἀρχαὶ καὶ φρονήματα θρησκευτικά, μὴ στηριζόμενα εἰς λογικὰς καὶ ἠθικὰς βάσεις καὶ ἀντιβαίνοντα μάλιστα εἰς τὰ στοιχειώδη δικαιώματα τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἵνα μὴ εἴπωμεν εἰς τὰς στοιχειώδεις διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Καθ' ἡμᾶς εἶναι ἐξόχως λυπηρὸν ἀλλὰ καὶ κωμικὸν τὸ θέαμα τῆς ἀναγορεύσεως εἰς κοσμικὸν ἡγεμόνα τοῦ ἀξιοῦντος, ὅτι εἶναι ὁ μόνος ἐπίγειος ἀντιπρόσωπος Ἐκείνου, ὅστις ἐπέπληξε τοὺς μαθητὰς Αὐτοῦ, ὅταν ἐζήτουν πρωτοκαθεδρίας καὶ κοσμικὰ ἀξιώματα, εἰπών: «Οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε!» εἰς δὲ τὸν Πιλᾶτον ἐδήλωσεν: «Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου».

Ο ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Ἀπάντησις εἰς τὴν «Ἀνάπλασιν».

Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου δημοσιευομένη σειρὰ ἄρθρων εἰς τὴν συνάδελφον «Ἀνάπλασις», ἐξ ἀφορμῆς ἄρθρου τινὸς τοῦ κ. Δ. Καλοποθάκη, δημοσιευθέντος πρὸ δύο ἐτῶν εἰς τὴν «Reformierte Zeitung», ὄργανον τῆς Ἀναμεμορφωμένης Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας. Εἰς τὰ δημοσιεύματα ταῦτα τῆς «Ἀναπλάσεως» δὲν ἀπηντήσαμεν ἕως τώρα, ἀναμένοντες νὰ τελειώσῃ ἡ σειρὰ τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων, διὰ νὰ ἦναι πληρεστέρα ἡ ἀπάντησις ἡμῶν.

Χωρὶς νὰ διαμφισβητήσωμεν ποσῶς τὸ δικαίωμα τῆς συναδέλφου τοῦ νὰ

δημοσιεύση ὅ,τι δήποτε θέλει, ὁμολογοῦμεν ὅτι μᾶς ἐξένισε κἄπως ἡ δημοσίευσις τῶν ὡς ἄνω ἄρθρων ὑπ' αὐτῆς, τὸ μὲν διότι αὕτη γνωρίζει τὰ ἀφορῶντα τοὺς Εὐαγγελικοὺς Ἕλληνας κάλλιον τοῦ συγγράψαντος τὰ ἐν λόγῳ ἄρθρα, τὸ δὲ διότι ἐνομίζομεν ὅτι παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτεὶ πλέον ἡ πρὸ 50 ετίας μισαλλοδοξία καὶ ὅτι (ἀκριβῶς ὅπως τονίζεται εἰς τὸ εἰρημένον ἄρθρον τοῦ κ. Καλοποθάκη) ἐπικρατεῖ ἤδη εἴς τε τὸν Ἑλλ. λαὸν καὶ εἰς τοὺς ἰθύνοντας κύκλους τῆς ἐν Ἑλλάδι Ὀρθοδοξίας καλλιτέρα καὶ ὑγιεστέρα ἀντίληψις περὶ τῶν Ἑλλήνων Εὐαγγελικῶν. Καὶ ἐκ τρίτου, ἠλπίζομεν ὅτι ἡ στάσις τῆς Χριστιανικῆς ἀλληλεγγύης, ἣν ἀπὸ πολλοῦ ἐτήρησεν ὁ «Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς», ὡς δημοσιογραφικὸν ὄργανον τῶν Ἑλλήνων Εὐαγγελικῶν, ἀπέναντι τῆς συναδέλφου «Ἀνάπλασις», ἰδίως κατὰ τὴν ἐναντίον τοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς κ. Ἰω. Παπαδοπούλου συκοφαντικὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου, εἶχον δημιουργήσει μεταξὺ ἐκείνης καὶ ἡμῶν σχέσεις ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως καὶ σεβασμοῦ, ὥστε νὰ ἀποκλείωνται ἑκατέρωθεν αἱ ἄνευ σοβαροῦ λόγου ἐπιθετικαὶ ἀρθρογραφίαι. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τελευταίαν ταύτην σκέψιν ἡμῶν, δὲν γνωρίζομεν ἂν ἦναι ἁπλῆ καὶ τυχαία σύμπτωσις τὸ ὅτι ἡ δημοσίευσις τῶν εἰρημένων κατὰ τῶν Ἑλλήνων Εὐαγγελικῶν ἄρθρων ἤρχισεν εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεως τοῦ κ. Ἰω. Παπαδοπούλου ἀπὸ τῆς διευθύνσεως τῆς «Ἀναπλάσεως». Ἀλλὰ καὶ δοθείσης τῆς συμπτώσεως ταύτης, πάλιν ἀποροῦμεν ἐπὶ τῇ δημοσιεύσει τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων.

Ἐὰν δὲ σήμερον ἀπαντῶμεν, τὸ πράττομεν παρὰ τὴν θέλησίν μας καὶ μόνον διότι ἡ σιωπή μας θὰ παρεξηγεῖτο. Ἡ δὲ ἀπάντησις δίδεται εἰς τὴν συνάδελφον «Ἀνάπλασιν» καὶ οὐχὶ εἰς τὸν συγγράψαντα τὰ ἐν λόγῳ ἄρθρα, καθότι οὗτος φωρᾶται τελείως ἀγνοῶν καὶ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Εὐαγγελικοῦ κινήματος καὶ οἰκτρῶς καθυστερημένος εἰς οἱανδήποτε Χριστιανικὴν ἀντίληψιν. Ζητήσαντες μάλιστα πληροφορίας περὶ αὐτοῦ, καθότι μᾶς ἦτο ἄγνωστον τὸ ὄνομά του, καὶ μαθόντες ὅτι εἶναι ἀνὴρ ὄχι πολὺ μεγάλης ἡλικίας, ἐξηγοῦμεν ἐν μέρει τὴν ἄγνοιαν, ἣν προδίδει, τῶν ὅσα συνέβησαν πολὺ πρὸ τῆς γεννήσεώς του, χωρὶς ὅμως νὰ δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν καὶ τὴν ἐμπάθειαν, ἥτις διαπνέει τὰ γραφόμενά του.

Εἴπομεν ὅτι ἀπαντῶμεν παρὰ τὴν θέλησίν μας, διότι δὲν ἠθέλομεν νὰ ἀναξέσωμεν παλαιὰς πληγάς, αἵτινες πρὸ πολλοῦ ἐπουλώθησαν καὶ ἐλησμονήθησαν. Ἐπειδὴ ὅμως προκαλούμεθα, καὶ μάλιστα κατηγορούμεθα ὅτι παρερμηνεύομεν τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀμυνθῶμεν καὶ παρακαλοῦμεν τοὺς Ὀρθοδόξους ἀναγνώστας ἡμῶν νὰ μὴ δυσφορήσουν δι' ὅσας θὰ γράψωμεν πικρὰς ἀληθείας.

Α'.

Ὁ συγγραφεὺς τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων τῆς «Ἀναπλάσεως», ἀφοῦ ἐπανειλημμένως διαστρεβλώνει (ἐντὸς εἰσαγωγικῶν, μάλιστα) τὰς φράσεις τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Δ. Καλοποθάκη, κατόπιν κατηγορεῖ τοῦτον ὡς παρερμηνεύσαντα τὰ ἱστορικὰ γεγονότα, τὰ ἀφορῶντα τὴν πρώτην 50-ετίαν τοῦ ἐν Ἑλλάδι Προτεσταντισμοῦ. Ἐπὶ παραδείγματι, παραθέτει ὡς περικοπὴν τοῦ κ. Καλοποθάκη τὴν ἑξῆς φρᾶσιν

ἐντὸς εἰσαγωγικῶν: «Ἐγνώρισαν πάσας τὰς ***διαβολικὰς*** ἐφευρέσεις τοῦ μίσους καὶ τοῦ φανατισμοῦ». Τοιαύτη ὅμως περικοπὴ δὲν ὑπάρχει εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Καλοποθάκη (¹).

Μένει δὲ νὰ ἐξετάσωμεν, ἐὰν ὁ κ. Δ. Καλοποθάκης «παρηρμήνευσε» τὰ γεγονότα, περὶ ὧν πρόκειται, καὶ ἐὰν μετεχειρίσθη ***γλῶσσαν*** «ἥκιστα σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνός μας».

Κυρίως πρόκειται περὶ τοῦ Ἰωνᾶ Κίγγ καὶ τῆς περιβοήτου δίκης του. Ἐὰν ὁ ἀρθρογράφος εἶχε τὴν ὑπομονὴν νὰ ἀναδιφήσῃ τὰς Ἀθηναϊκὰς ἐφημερίδας τοῦ 1845—1852, θὰ ἔβλεπεν ἐκεῖ μίαν ἀδιάκοπον ὑβριστικὴν καὶ λυσσαλέαν ἀρθρογραφίαν κατὰ τοῦ Κίγγ, ἥτις κατὰ τὴν βιαιότητα μόνον μὲ τὴν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας ἀρθρογραφίαν τοῦ ἀντιβενιζελικοῦ τύπου κατὰ τοῦ Βενιζέλου δύναται νὰ παραβληθῇ. Ἐὰν δὲ οἱ λαϊκοὶ ἐξεφράζοντο οὕτως, ἐννοεῖται ὅτι καὶ οἱ κληρικοὶ δὲν καθυστέρουν. Φυλλομετροῦντες τὴν ὑπ. ἀριθ. 13,479 καὶ ἀπὸ 7 Αὐγούστου 1845 ἐγκύκλιον τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἑλλάδος περὶ τῆς «Ἀπολογίας» τοῦ Ἰωνᾶ Κίγγ, εὑρίσκομεν αὐτὴν γέμουσαν ὕβρεων καὶ ἀπρεπειῶν, δι' ἃς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι πρώτη θὰ ἠρυθρία σήμερον ἡ ὑπάρχουσα Ἱ. Σύνοδος: «Τοῦ μιαροῦ τούτου καὶ βδελυροῦ ἀνθρώπου ἡ δολιότης. . . . τὸ σκεῦος τοῦτο τοῦ Σατανᾶ ὄχι μόνον ἐμμένει εἰς τὴν ἑαυτοῦ κακοήθειαν.... ἄνθρωπος ἐξησκημένος εἰς ἄκρον εἰς τὴν ὑπόκρισιν, ἀληθὴς ἀπατεών, πορισμὸν ποιούμενος τὴν εὐσέβειαν. . . . τὰς βλασφημίας τῆς ἀπολογίας τοῦ κακόφρονος καὶ κακοδόξου Ἀμερικανοῦ. . . . Ἡ Σύνοδος. . . . ἀπαγορεύει πᾶσαν τοῦ λοιποῦ σχέσιν πρὸς τὸν ἀσεβέστατον αὐτὸν αἱρετικὸν καὶ μήτε καθ' ὁδὸν νὰ ἀσπάζηταί τις ἢ χαιρετᾷ αὐτόν, ἢ συμφάγῃ ἢ συμπίῃ μετ' αὐτοῦ. Ὅστις δὲ ἀπειθήσῃ εἰς τὴν ἐκκλησ. ταύτην διαταγήν, θεωρεῖται ὀπαδὸς τῆς αἱρέσεως αὐτοῦ, ὀπαδὸς τοῦ Νεστορίου, ὑβριστὴς τῆς Παναχράντου καὶ ὑπερευλογημένης δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου. . . . ἐχθρὸς τῶν ἁγίων. . . . καὶ ἀνάξιος τῆς κοινωνίας τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Ἀλλὰ καὶ τὸ Οἰκουμ. Πατριαρχεῖον μετ' ἴσης ἀμετροεπίας ἐξεφράσθη εἰς

(¹) Ἰδοὺ ἐν πιστῇ μεταφράσει ὁλόκληρος ἡ σχετικὴ περικοπὴ τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Καλοποθάκη, καὶ ὁ ἀμερόληπτος ἀναγνώστης ἂς κρίνῃ:

«Ἐὰν ἡ κατὰ τοῦ Ἰωνᾶ Κίγγ ἀντίδρασις ὑπῆρξε σφοδρά, διπλασία ἦτο αὕτη κατὰ τῶν δύο τούτων Ἑλλήνων (τοῦ Μιχ. Καλοποθάκη καὶ τοῦ Γ. Κωνσταντίνου), οἵτινες ἐτόλμησαν νὰ ἀποχωρισθῶσιν ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ διαμφισβητήσωσι τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν τάξιν αὐτῆς. Κοινωνικὸς ἐξοστρακισμός, δριμεῖαι ἐπιθέσεις ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου, προσωπικαὶ ὕβρεις καὶ προπηλακισμοὶ εἰς τὰς ὁδούς, ὀχλαγωγίαι κατὰ τῶν Εὐαγγελικῶν συναθροίσεων πρὸς λατρείαν, καὶ ***πᾶσα ἄλλη ἐκδήλωσις, ἣν ὀξὺς φανατισμὸς ἠδύνατο νὰ ἐφεύρῃ***, ἐπεσωρεύθησαν ἐπὶ τῶν ἀρχηγῶν καὶ ὀπαδῶν τῆς «νέας ὁδοῦ». Καὶ ὅτε τῷ 1873 ἡ Ἀμερικανικὴ Χριστ. Ἕνωσις διέλυσε πάσας τὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἱεραποστολὰς αὐτῆς, τουθ' ὅπερ ἠνάγκασε τὸν Γ. Κωνσταντίνου νὰ ἀπέλθῃ εἰς Σμύρνην, ὁ Μιχ. Καλοποθάκης παρέμεινε μόνος νὰ φέρῃ ὅλον τὸ βάρος τοῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς Εὐαγγελικῆς ἀληθείας ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλ' ἡ φλογερά του πίστις καὶ ἄκαμπτος ἀφοσίωσις τὸν ἐνίσχυσαν, ὥστε νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ 20 ἀκόμη ἔτη τὸν καλὸν ἀγῶνα, ἕωσοῦ οἱ διωγμοὶ καὶ ἡ ἐνεργὸς ἀντίδρασις κατέπαυσαν, καλλιτέρα δὲ κατανόησις τοῦ Εὐαγγελικοῦ κινήματος ἐπεκράτησεν εἰς τὴν ἐν Ἑλλάδι δημοσίαν γνώμην».

τὸ ἀνάθεμα, ὅπερ κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ Κίγγ. Τὴν «᾿Απολογίαν» του(1) χαρακτηρίζει ὡς «σατανικὸν θεομάχου πνεύματος ἀποκύημα, ἀπὸ τῶν καταχθονίων μυχῶν ἐκβρασθέν, μιαρόν, καὶ περιέχον φρικτὰς καὶ ἀνοσίους βλασφημίας κατὰ τῶν θειοτέρων τῆς εὐσεβείας δογμάτων.... Καὶ τὸν μὲν κακόφρονα αὐτοῦ συγγραφέα παραπέμπομεν τῷ.... ἀναθέματι.... ὡς μιάστορα καὶ λυμεῶνα.... ᾿Εὰν δέ τις... θελήσῃ τὸ κατάκριτον αὐτὸ βιβλιάριον....ὡς ἀνάγνωσμα ἀνὰ χεῖρας λαβεῖν, ὁ τοιοῦτος....ἔνοχος ἔσται τῷ πυρὶ τῆς γεέννης καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπεύθυνος».

Αἱ ὡς ἄνω περικοπαὶ δίδουσι πιστὴν εἰκόνα τῆς τότε μαινομένης εἰς τὰ κέντρα τῆς ῾Ελληνικῆς ᾿Ορθοδοξίας μισαλλοδοξίας. ᾿Αλλὰ καὶ ἡ πολύκροτος δίκη τοῦ ᾿Ιωνᾶ Κίγγ εἶναι μία ἀτελεύτητος σειρὰ ἐκδηλώσεων τοῦ αὐτοῦ τυφλοῦ καὶ λυσσαλέου φανατισμοῦ. Κληθεὶς ὁ ᾿Ιωνᾶς Κίγγ νὰ δικασθῇ ἐνώπιον τοῦ Κακουργιοδικείου Σύρου τὴν 10 ᾿Ιουλίου 1846, καὶ μεταβὰς ἐκεῖ τὴν τεταγμένην ἡμέραν, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ἀτμοπλοίου, διότι οἱ ἐν ᾿Αθήναις ἐκκλ. κύκλοι εἶχον φροντίσει δι᾿ ἀπεσταλμένων καὶ διὰ τῆς διανομῆς φυλλαδίων νὰ ἐξεγείρωσιν εἰς τοιαύτην φρενίτιδα τὸν φανατισμὸν τοῦ λαοῦ, ὥστε καὶ ὁ εἰσαγγελεὺς καὶ τὸ δικαστήριον συνήνεσαν εἰς τὴν ἀναβολὴν τῆς δίκης. Τὸ αὐτὸ ἐπανελήφθη καὶ κατὰ ᾿Ιούνιον τοῦ 1847, ὅτε καὶ πάλιν ἀνεκλήθη ἡ κλῆσις τοῦ Κίγγ νὰ δικασθῇ ἐν Σύρῳ. Τὸν ᾿Ιούλιον 1847 ἡ κυριωτέρα τότε ᾿Αθηναϊκὴ ἐφημερὶς «Αἰὼν» ἐδημοσίευσεν ἄρθρον, περιγράφον λεπτομερῶς «ὄργια» διαπραττόμενα δῆθεν ὑπὸ τοῦ Κίγγ κατὰ τὰ ἐν τῇ ἰδιοκτήτῳ αἰθούσῃ δημόσια κηρύγματά του! Τοιαῦτα δημοσιεύματα σήμερον θὰ προεκάλουν γέλωτα ἀκατάσχετον, εἰς ἐκείνην ὅμως τὴν μικρὰν καὶ καθυστερημένην κοινωνίαν ἀπήχησαν ὡς σάλπισμα τῆς Δευτέρας Παρουσίας καὶ ἡ ἀστυνομία μετὰ δυσκολίας ἀπέκρουσεν ὀχλαγωγίας κατὰ τῆς οἰκίας Κίγγ. Τῇ συμβουλῇ τῆς Κυβερνήσεως ὁ Κὶγγ ἀνεχώρησε τότε εἰς μικρὸν ταξείδιον ἐν τῷ ἐξωτερικῷ. Εὐθὺς ὅμως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἐξεδόθη ἐν ᾿Αθήναις... ***ἔνταλμα συλλήψεως*** ἐναντίον του, ὡς κατηγορουμένου ὅτι «αἱρεσιώτης ὢν ***πρὸ ἐτῶν*** καὶ μέχρι τοῦ π. μηνὸς ἐν ᾿Αθήναις, προσεπάθει δι᾿ ἀθεμίτων μέσων καὶ διακηρύξεων ἐπὶ δημοσίων τόπων ***νὰ καταστήσῃ ἐπικρατεῖς τὰς θρησκευτικάς του δόξας*** καὶ ὅτι συνεχῶς ***ἐξέφραζεν εὐχὰς καὶ δόξας ἀντικειμένας εἰς τὰς βάσεις τῆς ἐν ῾Ελλάδι ἐπικρατούσης ᾿Ορθοδόξου ᾿Ανατολικῆς Θρησκείας»***, κτλ.

Λαβὼν γνῶσιν μετὰ πολλοὺς μῆνας τοῦ ἐντάλματος τούτου ὁ Κίγγ, ἐπέστρεψεν ἀμέσως εἰς ᾿Αθήνας, τῷ δὲ 1849 βούλευμα τῶν ἐν ᾿Αθήναις Πλημμε-

(1) Ἡ «᾿Απολογία» αὕτη ἐδημοσιεύθη κατὰ τὸ ἔτος 1845 εἰς τὸν «Αἰῶνα» εἰς ἀπάντησιν τῆς κατηγορίας διαφόρων κληρικῶν, ὅτι τὴν Παρθένον Μαρίαν δὲν ὀνομάζει Θεοτόκον, ὅτι δὲν παραδέχεται τὴν προσκύνησιν τῶν ἁγίων καὶ τῶν ἐκκλησ. εἰκόνων, ὅτι δὲν πιστεύει εἰς τὴν Μετουσίωσιν ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ, κτλ. Ἡ δὲ «᾿Απολογία» συνίσταται σχεδὸν ὁλόκληρος ἐξ ἀσχολιάστων περικοπῶν ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ ᾿Επιφανίου, τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Μ. Βασιλείου, τοῦ Εἰρηναίου καὶ ἄλλων ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων Πατέρων τῆς ᾿Εκκλησίας, αἵτινες περικοπαὶ ἀντιστρατεύονται εἰς τὰς ὡς ἄνω δοξασίας. Ὁ δὲ Κίγγ ἠρκέσθη νὰ εἴπῃ ὅτι πιστεύει ὅπως ἐπίστευον οἱ Πατέρες ἐκεῖνοι καὶ φωστῆρες τῆς ἀρχαίας ᾿Εκκλησίας. Τοῦτο φυσικῶς ἐξήγειρε τὸν χόλον τῶν ἐκκλησιαστικῶν κύκλων.

λειοδικῶν διέταξε νὰ παύσῃ ἡ κατ᾽ αὐτοῦ δίωξις ἐλλείψει στοιχείων! Ἀλλ᾽ ἡ Ἱ. Σύνοδος τῷ 1851 ἀπηύθυνε πρὸς τὴν δικαστικὴν ἀρχὴν νέαν κατὰ τοῦ Κὶγγ καταγγελίαν, τὴν δὲ 22 Φεβρουαρίου 1852 ἐδικάσθη οὗτος ἐνώπιον τῶν ἐν Ἀθήναις Πλημμελειοδικῶν ἐπὶ τῇ κατηγορίᾳ ὅτι «εἰς δημοσίαν ὁμιλίαν διὰ περιφρονητικῶν χλευασμῶν καὶ δυσμενῶν ἐκφράσεων προσέβαλε τὰ δόγματα, τὰς διατάξεις καὶ τὰ ἔθιμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐξέφρασε δόξας καὶ φρονήματα ἀντιβαίνοντα ἐν γένει εἰς τὰς βάσεις αὐτῆς» (τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας). Καὶ δὴ συγκεκριμένως κατηγορεῖτο ὁ Κὶγγ ὅτι ἐντὸς τῆς οἰκίας του ἐκήρυττεν ὅτι τὸ βάπτισμα εἶναι ἁπλοῦν σύμβολον καὶ ὄχι ἀναγέννησις, ὅτι ἡ μετάληψις δὲν σώζει τὸν ἄνθρωπον, ὅτι τὴν Παρθένον Μαρίαν δὲν πρέπει νὰ ὀνομάζωμεν Θεοτόκον ἀλλ᾽ ἁπλῶς Μητέρα τοῦ Χριστοῦ, ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσκυνῶμεν τοὺς ἁγίους καὶ τὰς εἰκόνας. Δηλαδή, δὲν ἔπραξεν ἄλλο τι, εἰμή, Προτεστάντης ὤν, νὰ διακηρύξῃ τὰς δοξασίας, ἃς ἀσπάζονται ὅλοι οἱ ἁπανταχοῦ τῆς γῆς Προτεστάνται!

Τὴν προτεραίαν τῆς δίκης οὐ μόνον ὅλαι αἱ Ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες ἔγραψαν φλογερὰ ἄρθρα κατὰ τοῦ Κίγγ, ἵνα προδιαθέσωσι τοὺς δικαστάς, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ὅλην τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν ἐτοιχοκολλήθη εἰδοποίησις, δι᾽ ἧς οἱ «φιλόχριστοι» εἰδοποιοῦντο ὅτι τὴν ἑπομένην θὰ ἐδικάζετο ὁ «περιβόητος ψευδαπόστολος Ἰωνᾶς Κὶγγ» καὶ παρωτρύνοντο νὰ συρρεύσουν εἰς τὸ δικαστήριον. Τοῦθ᾽ ὅπερ καὶ ἐγένετο, καθ᾽ ὅλην δὲ τὴν διάρκειαν τῆς δίκης τὸ πολυπληθὲς «φιλόχριστον» ἀκροατήριον, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ Ἕλληνες ἱερεῖς, ὠρύετο ἀκωλύτως κατὰ τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῶν συνηγόρων του καὶ ἐζήτει νὰ τρομοκρατήσῃ τοὺς μάρτυρας τῆς ὑπερασπίσεως· ὁ Πρόεδρος ἔκαμε προσποιητάς τινας προσπαθείας νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν τάξιν, ἀλλὰ τόσον χλιαρῶς, ὥστε μᾶλλον ἀπεθράσυνε τοὺς ταραξίας. Ἐν γένει δὲ ὁ Πρόεδρος διὰ τοῦ ὅλου χειρισμοῦ τῆς δίκης ἔδειξεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς φανερὰν προκατάληψιν κατὰ τοῦ κατηγορουμένου. Ἐξ ὅλων τούτων τῶν λόγων ἡ δίκη αὕτη δικαίως ἐχαρακτηρίσθη ὡς οἰκτρὰ παρῳδία τῆς δικαιοσύνης. Μολονότι δὲ οὐ μόνον οἱ μάρτυρες τῆς ὑπερασπίσεως, ἀλλὰ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν μαρτύρων τῆς κατηγορίας κατέθεσαν ὅτι οὐδέποτε ἤκουσαν τὸν Κὶγγ χλευάζοντα ἢ ὑβρίζοντα τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς διαφωνοῦντα πρός τινας διδασκαλίας αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ὡς αὐτὸς τὴν ἐξήγει, τὸ Δικαστήριον τὸν κατεδίκασεν εἰς 15-ήμερον φυλάκισιν καὶ μετὰ τοῦτο εἰς ἀπέλασιν ἐξ Ἑλλάδος. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀνήρεσεν ὁ Κὶγγ ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἐμφανισθεὶς ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπελογήθη διὰ μακρῶν, ἂν καί, ὡς λέγει, διακοπτόμενος διὰ βροντώδους φωνῆς ὑπὸ τοῦ Προέδρου καὶ ἐπὶ τέλους ἀναγκασθεὶς νὰ διακόψῃ τὴν ἀπολογίαν του! Τὴν δὲ 10 Μαρτίου 1852 ὁ Ἄρειος Πάγος ἐπεκύρωσε τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πλημμελειοδικείου.

Περὶ τῆς ἁμαρτωλῆς ταύτης ἀποφάσεως τόσον τοῦ Ἀρείου Πάγου, ὅσον καὶ τοῦ Πλημμελειοδικείου, ἥτις καὶ σήμερον ἀκόμη μετὰ 75 ἔτη φέρει ἐρύθημα ἐντροπῆς εἰς τὸ πρόσωπον παντὸς Ἕλληνος σεβομένου τὴν ἔννοιαν τῆς δικαιοσύνης, ἐδημοσιεύθη εὐθὺς τότε γνωμάτευσις δώδεκα ἐκ τῶν πρώτων Ἀθηναίων δικηγόρων (ἐν οἷς ὁ Διομήδης Κυριακοῦ, ὁ Μάρκος Ρενιέρης, ὁ Ν. Σαρίπολος, ὁ Π. Στροῦμπος καὶ ἄλλοι), οἵτινες παρὰ τὸ δεδικασμένον εἶχον τὸ θάρρος νὰ

κατακρίνουν τὴν ἀπόφασιν, ὡς ἀναιροῦσαν διατάξεις τοῦ Συντάγματος. Ἀλλ' ἔτι χειρότερος κόλαφος ἀνέμενε τὴν Ἑλληνικὴν δικαιοσύνην καὶ δὴ ἐκ μέρους ἔθνους φιλελευθέρου καὶ συμπαθῶς πρὸς τὴν Ἑλλάδα διακειμένου. Τῆς ὑποθέσεως Κὶγγ ἐπελήφθη τότε ἡ Ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις, ἥτις διὰ τοῦ πρεσβευτοῦ της εἶχε παρακολουθήσει βῆμα πρὸς βῆμα τὴν δικαστικὴν δίωξιν τοῦ Κίγγ, καὶ ἅμα τῇ ἐκδόσει τῆς τελικῆς ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου παρέπεμψε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὸ ἑαυτῆς Νομικὸν Συμβούλιον πρὸς μελέτην, εἶτα δὲ ὑπέβαλε διὰ τῆς ἐνταῦθα Πρεσβείας τὸ πόρισμα τῆς ἐρεύνης ταύτης διὰ μακροῦ καὶ λεπτομεροῦς ὑπομνήματος πρὸς τὸν τότε Ἕλληνα Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Παΐκον. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ἀποτελεῖ ἐξόχως ὀδυνηρὸν ἀνάγνωσμα διὰ πάντα Ἕλληνα. Ἀνέλυε τὴν ἀπόφασιν τοῦ τε Πλημμελειοδικείου καὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐπὶ τῇ βάσει ***τῶν Ἑλληνικῶν νόμων, τῆς Ἑλληνικῆς δικονομίας καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος,*** καὶ ἀπεδείκνυεν ὅτι ἀπετέλει κατάφωρον παραβίασιν οὐ μόνον τῆς συνταγματικῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ τῶν κανόνων τοῦ στοιχειώδους δικαίου, κατέληγε δὲ μὲ αὐστηροτάτους χαρακτηρισμοὺς τῆς Ἑλληνικῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἑλλήνων δικαστῶν. Ἐν τέλει ἐζήτει ἁπλῶς τὴν ἀνάκλησιν τῆς ποινῆς τῆς ἀπελάσεως τοῦ Κὶγγ ἐξ Ἑλλάδος. Ὁ δὲ Βασιλεὺς Ὄθων διὰ Διατάγματος ἀπήλλαξε τὸν Κὶγγ τῆς ποινῆς ταύτης, καὶ οὕτως ἔληξεν ἡ ἀξιοθρήνητος αὕτη ἱστορία.

Αὐτὰ εἶναι τὰ ἱστορικὰ γεγονότα τῆς δίκης καὶ τοῦ διωγμοῦ τοῦ Ἰωνᾶ Κίγγ, δυνάμενα νὰ πιστοποιηθῶσιν ἐκ τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Περὶ τῶν γεγονότων τούτων ὁ κ. Δ. Καλοποθάκης εἰς τὸ προμνημονευθὲν ἄρθρον του ἔγραψεν ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς: «Ἀλλ' ὁ κ. Κὶγγ διὰ τοῦ κηρύγματός του ταχέως ἐξήγειρε τὴν μῆνιν τῆς Ἑλληνικῆς ἱεραρχίας καὶ τῷ 1845 συγγράμματά τινα αὐτοῦ ἀνεθεματίσθησαν ἐπισήμως ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἑλλάδος. Αὕτη δὲ ἡ Σύνοδος ὑπεκίνησεν ἐναντίον του καὶ ποινικὴν δίωξιν, ἥτις ἀφοῦ ἐπί τινα ἔτη διῆλθε διαφόρους φάσεις, ἐπὶ τέλους κατέληξε τῷ 1852 εἰς δίκην ἐνώπιον τοῦ Πλημμελειοδικείου Ἀθηνῶν, ὅπερ κατεδίκασε τὸν Κὶγγ εἰς 15-ήμερον φυλάκισιν καὶ ἀπέλασιν ἐξ Ἑλλάδος. Ἡ ἀπόφασις αὕτη μοιραίως φέρει εἰς τὴν μνήμην μας τὴν ἄλλην ἐκείνην καταδικαστικὴν ἀπόφασιν ἑνὸς δικαστηρίου τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν κατὰ τοῦ Σωκράτους: «Ἀδικεῖ Σωκράτης, οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσφέρων». Ὁ Κὶγγ ἀνήρεσε τὴν καταπληκτικὴν ταύτην ἀπόφασιν ἐνώπιον τοῦ Ἀρείου Πάγου· τοσαύτη ὅμως ἦτο ἡ ἐπίδρασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς μερίδος καὶ τοιοῦτο τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα φανατισμοῦ καὶ μισαλλοδοξίας, ὥστε ἡ ἀπόφασις ἐπεκυρώθη ὑπὸ τοῦ Ἀρείου Πάγου».

Καὶ ἐρωτῶμεν τὴν συνάδελφον «Ἀνάπλασιν»: Κατὰ τί παρηρμήνευσεν ὁ κ. Καλοποθάκης τὰ γεγονότα; Πῶς ἠδύνατο νὰ ἐκφρασθῇ λιτώτερον καὶ ἠπιώτερον; Καὶ κατὰ τί ἡ γλῶσσα τοῦ ἄρθρου του εἶναι «ἥκιστα σύμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ αἰῶνός μας», ὡς διατείνεται ὁ ἀρθρογράφος τῆς συναδέλφου;

(ἀκολουθεῖ)

Ο ΚΛΗΡΟΣ ΕΝ ΤΗι ΓΕΡΟΥΣΙΑι

Εἰς τὸ προηγούμενον ἡμῶν φύλλον ἐδημοσιεύσαμεν ἄρθρον, ὑποστηρίζον τὴν προταθεῖσαν ἀντιπροσώπευσιν τοῦ κλήρου ἐν τῇ Γερουσίᾳ. Τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο ἐγράφη κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον, ὅτε τὸ πρῶτον νομοσχέδιον περὶ ἱδρύσεως καὶ ἐκλογῆς Γερουσίας εἶχεν ὑποβληθῆ εἰς τὴν Βουλήν. Ἠγνοοῦμεν δὲ ὅτι κατόπιν, κατὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ νομοσχεδίου ὑπὸ τῆς ἁρμοδίας κοινοβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς, εἶχεν ἀπαλειφθῆ ἡ διάταξις, δι' ἧς ὡρίζετο ὅτι μεταξὺ τῶν 18 γερουσιαστῶν, οἵτινες θὰ ἐξελέγοντο οὐχὶ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἀλλ' ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπαγγελματικῶν, ἐπιστημονικῶν καὶ ἄλλων εἰδικῶν ὀργανώσεων, θὰ ἦσαν καὶ 2 θέσεις διὰ τὸν κλῆρον. Τὸ ἡμέτερον ἄρθρον δὲν κατωρθώθη νὰ δημοσιευθῇ μήτε εἰς τὸ τεῦχος Νοεμβρίου μήτε εἰς τὸ τοῦ Δεκεμβρίου, ἕνεκα πληθώρας ἄλλης ὕλης, καὶ μόλις εἰς τὸ τεῦχος Ἰανουαρίου ἐδημοσιεύθη ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ ὅτι τὸ νομοσχέδιον εἶχε ψηφισθῆ οὕτω τροποποιηθὲν καὶ ὁ κλῆρος εἶχεν ὁριστικῶς ἀποκλεισθῆ τῆς Γερουσίας. Ἄλλως τε καὶ ὁ νόμος, καὶ ἀφοῦ ἐψηφίσθη, δὲν ἐδημοσιεύθη εἰμὴ περὶ τὰ τέλη Ἰανουαρίου.

Ἐκφράζομεν τὴν εἰλικρινῆ ἡμῶν θλίψιν ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ ἀποκλεισμῷ τοῦ Κλήρου ἀπὸ τῆς Γερουσίας, ὅπου θὰ ἀντιπροσωπεύωνται οἱ βιομήχανοι, οἱ ἔμποροι, οἱ ἐργάται, οἱ ἀκαδημαϊκοί, οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τοῦ Πολυτεχνίου, κτλ., ἐν ἑνὶ λόγῳ πᾶσαι αἱ μορφαὶ τῆς ἐθνικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς, πλὴν τῆς σπουδαιοτέρας πασῶν—τῆς θρησκευτικῆς. Διότι, ὡς ἐν τῷ προειρημένῳ ἄρθρῳ ἡμῶν ἐξεθέσαμεν, φρονοῦμεν ὅτι ὄχι μόνον δικαίωμα ἔχει ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀντιπροσωπεύηται εἰς τὸ νομοθετικὸν ἐκεῖνο σῶμα, ὅπερ, κατὰ τὸ Σύνταγμα, προορισμὸν θὰ ἔχῃ νὰ ρυθμίζῃ τὴν νομοθετικὴν ἐργασίαν τοῦ ἔθνους, καὶ νὰ συγκρατῇ αὐτὴν ἀπὸ σφάλματα καὶ πλάνας καὶ παραφοράς, ἀλλὰ καὶ συμφέρον τῆς Πολιτείας εἶναι, ὅπως εἰς τὴν σύνταξιν καὶ υἱοθέτησιν τῶν νόμων ἀκούηται καὶ ἡ φωνὴ τῆς θρησκείας, ἥτις δυστυχῶς μέχρι τοῦδε δὲν ἠκούσθη εἰς τόσα καὶ τόσα ζητήματα, ἅτινα εἶναι φύσεως ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἢ ἔχουσι καὶ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῶν πλευράν. Ἀλλὰ καὶ προκειμένου περὶ Ἐκκλησίας τοῦ Κράτους, ἧς μέχρι τοῦδε τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τοσοῦτον ἐκακοποιήθησαν καὶ αἱ ἀνάγκαι τοσοῦτον παρεγνωρίσθησαν ὑπὸ τῶν πολιτικῶν τῆς χώρας, στοιχειώδης δικαιοσύνη ἐπέβαλλεν ὅπως ἐν τῇ νομοθετικῇ ἐξουσίᾳ ἀντιπροσωπεύηται ἡ Ἐκκλησία αὕτη.

Πλὴν ἄλλως ἔδοξε τοῖς ἰθύνουσι τὰ τῆς Πολιτείας, καὶ πρὸς τὸ παρὸν οὐκ ἔστιν ἄλλως γενέσθαι. Καὶ τὸ μόνον φάρμακον, ὅπερ ἀπομένει εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καθὼς καὶ εἰς πάντας ἐν γένει τοὺς ἔχοντας σαφῆ ἀντίληψιν τῶν δικαιωμάτων τῆς θρησκείας ἐν τῇ Πολιτείᾳ, εἶναι ἡ ἐκτὸς τοῦ Κοινοβουλίου διά τε τοῦ ἡμερησίου καὶ περιοδικοῦ τύπου καὶ διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου (κηρυγμάτων, διαλέξεων, κτλ.) ἐνδελεχὴς παρακολούθησις καὶ εὐθαρσὴς ὑπεράσπισις τῶν πνευματικῶν ἀρχῶν καὶ ἠθικῶν βάσεων, ὧν ἡ Χριστιανικὴ θρησκεία δικαιοῦται

νὰ ζητῇ τὴν ἐπιβολὴν εἰς τὰ ζητήματα τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας καὶ τῆς κοινωνίας. Καὶ εἰς τὸ σπουδαῖον καὶ ἐθνωφελὲς τοῦτο ἔργον καλοῦνται πρωτίστως τὰ θρησκευτικὰ περιοδικὰ παρ' ἡμῖν, ὧν ὁ ἀριθμὸς τὴν σήμερον εἶναι οὐχὶ εὐκαταφρόνητος καὶ ὧν ἡ δρᾶσις, σοφῶς καὶ εὐσεβῶς διεξαγομένη, πολλὴν ἠθικὴν ἐπιβολὴν δύναται νὰ ἀσκήσῃ.

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΙΣ

ΒΡΕΤΤΑΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ 1928.

Ἐκ τῆς τελευταίας ἐτησίας ἐκθέσεως τῆς Β. Β. Ἑταιρίας σταχυολογοῦμεν διαφόρους ἐνδιαφερούσας πληροφορίας.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 15 νέαι μεταφράσεις τῶν Ἁγ. Γραφῶν ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς Ἑταιρίας, τὸ δὲ σύνολον τῶν μεταφράσεων τῆς Ἑταιρίας ἔφθασεν εἰς 608 γλώσσας καὶ διαλέκτους. Ἐκ τῶν νέων μεταφράσεων, 9 ἦσαν εἰς Ἀφρικανικὰς διαλέκτους, δύο εἰς γλώσσας τῆς Πολυνησίας καὶ τέσσαρες εἰς διαλέκτους Εὐρωπαϊκὰς (τὴν «Λευκὴν Ρωσσικήν», ἥτις ὁμιλεῖται ὑπὸ 12,000,000 ἀνθρώπων ἐν Ρωσσίᾳ, Πολωνίᾳ καὶ Λιθουανίᾳ, τὴν «Χαμηλὴν Γερμανικήν», ἥτις εἶναι ἡ καθομιλουμένη διάλεκτος περίπου 1,000,000 ἀνθρώπων ἐν Β. Γερμανίᾳ, τὴν «Σετοῦ», διάλεκτον τῆς Ἐσθονίας, καὶ τὴν «Γαγάουζι», διάλεκτον τῆς Μαύρης Θαλάσσης). Ἡ Ἑταιρία δὲ ὄχι μόνον φροντίζει διὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν Γραφῶν εἰς νέας γλώσσας, ἀλλὰ καὶ ἐπιμελεῖται τῆς ἀναθεωρήσεως τῶν παλαιῶν της μεταφράσεων. Οὕτω λ. χ. πέρυσιν ἐξετυπώθη νέα Περσικὴ Βίβλος, τῆς ὁποίας ἡ ἀναθεώρησις εἶχε διαρκέσει 7 ἔτη.

Αἱ πωλήσεις τῆς Ἑταιρίας ἀνῆλθον κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος εἰς 992,491 ὁλοκλήρους Βίβλους, 1,244,426 Κ. Διαθήκας καὶ 7,699,797 μεμονωμένα βιβλία τῆς Γραφῆς, ἤτοι, ἐν συνόλῳ εἰς 9,936,714 τεύχη. Τὸ σύνολον τοῦτο παρουσιάζει ἐλάττωσιν 191,373 τευχῶν ἀπέναντι τῶν πωλήσεων τοῦ προηγουμένου ἔτους, ἡ δὲ ἐλάττωσις αὕτη προῆλθε κυρίως ἐκ τῆς χαώδους πολιτικῆς καταστάσεως ἐν Κίνᾳ, ὅπου ἐπωλήθησαν 502,000 τεύχη ὀλιγώτερα ἢ κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος, ἐνῷ εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ εἰς ὅλον τὸν λοιπὸν κόσμον αἱ πωλήσεις ηὐξήθησαν.

Ἀπὸ τῆς συστάσεώς της κατὰ τὸ ἔτος 1804 ἡ Βρεττανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρία ἐξέδωκεν ἐν ὅλῳ ἄνω τῶν 385 ἑκατομμυρίων ἀντιτύπων τῆς Ἁγ. Γραφῆς, ἐξ ὧν περὶ τὰ 109 ἑκατομμύρια εἰς Ἀγγλικὴν γλῶσσαν.

Αἱ εἰσπράξεις τῆς Ἑταιρίας κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀνῆλθον εἰς τὰ ἑξῆς ποσά:

Ἐκ συνεισφορῶν	λίραι	στερλ.	236,967
Ἐκ πωλήσεων	»	»	170,844
Ἐκ κληροδοτημάτων . . .	»	»	9,484
Τὸ ὅλον	»	»	417,295

Αἱ εἰσπράξεις αὗται ὑπερβαίνουν τὰς εἰσπράξεις τοῦ προηγουμένου ἔτους κατὰ 20,951 λίρας.

Αἱ δὲ δαπάναι ἀνῆλθον εἰς τὰ ἑξῆς ποσά:

Δαπάναι μεταφράσεως, ἀναθεωρήσεως, ἐκτυπώσεως, βιβλιοδεσίας καὶ μεταφορᾶς ἐκδόσεων.	λίρ.	στερ.	232,803
Δαπάναι προσωπικοῦ, ἀποθηκῶν, δωρεῶν, κτλ.	»	»	179,014
Τὸ ὅλον	»	»	411,817

ἤτοι, κατὰ 1000 περίπου λίρας ὀλιγώτεραι ἐκ τοῦ προηγουμένου ἔτους.

Τοιουτοτρόπως τὸ ἔτος ἔκλεισε μὲ περίσσευμα 5,478 λιρῶν, ἀντὶ τοῦ συνήθους ἐλλείμματος.

Ἡ ἐλάττωσις τῶν πωλήσεων ἐν Κίνᾳ προῆλθεν, ὡς ἐλέχθη, ἐκ τοῦ ἀγρίου ἐμφυλίου σπαραγμοῦ, ὅστις μαίνεται εἰς τὴν ἀχανῆ ἐκείνην χώραν. Σχεδὸν ὅλοι οἱ ξένοι ἱεραπόστολοι ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν, πολλὰ ἐντόπια Χριστιανικὰ σχολεῖα καὶ ἀνώτερα ἐκπαιδευτήρια ἐκλείσθησαν καὶ Χριστιαν. ἐκκλησίαι κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐπαναστατικῶν στρατευμάτων, πολλοὶ δὲ Κινέζοι βιβλιοπῶλαι τῆς Ἑταιρίας ἐκακοποιήθησαν. Μὄλα ταῦτα ἐπωλήθησαν ἄνω τῶν 3,640,000 ἀντιτύπων, ἐκτὸς 3,109,692 ἀντιτύπων πωληθέντων ὑπὸ τῆς Ἀμερικανικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας, καὶ 1,784,684 ὑπὸ τῆς Σκωτικῆς. Ἤτοι, ἐκυκλοφόρησαν πέρυσιν ἐν Κίνᾳ 8,534,000 ἀντιτύπων τῆς Ἁγ. Γραφῆς, παρ' ὅλας τὰς δυσκολίας καὶ τὴν ἔκρυθμον πολιτικὴν κατάστασιν.

Ἐπίσης εἰς τὰς Βρεττανικὰς Ἰνδίας παρ' ὅλας τὰς πολιτικὰς διαταραχὰς καὶ τὰς θεομηνίας, αἱ πωλήσεις τῆς Ἑταιρείας ηὐξήθησαν κατὰ 117,000 ἀντιτύπων, φθάσασαι σύνολον 977,000, ἀπέναντι 860,000 τοῦ προηγουμένου ἔτους. Καθ' ὅλην τὴν Ἀφρικὴν αἱ περυσιναὶ πωλήσεις ἦσαν ἀνώτεραι τῶν τοῦ προηγουμένου ἔτους. Ἐν Τύνιδι καὶ Ἀλγερίᾳ παρατηρεῖται ἀξιοσημείωτος προθυμία Μωαμεθανῶν καὶ Ἰουδαίων νὰ ἀγοράζουν τὰς ἐκδόσεις τῆς Ἑταιρίας. Ἐκεῖ ἐκυκλοφόρησαν αἱ Γραφαὶ εἰς 40 γλώσσας.

Ἐν Εὐρώπῃ ὡσαύτως ἐσημειώθη πέρυσιν αὔξησις τῆς κυκλοφορίας τῶν ἐκδόσεων τῆς Ἑταιρίας εἰς τὴν Οὐγγαρίαν, Αὐστρίαν, Γαλλίαν, Ἰταλίαν καὶ Βέλγιον. Εἰς τὰ Βαλκάνια καὶ τὴν Ἐγγὺς Ἀνατολήν, ἡ Ρουμανία, ἡ Γιουγκοσλαυΐα, ἡ Ἀλβανία καὶ ἡ Τουρκία παρουσιάζουν ἐλάττωσιν κυκλοφορίας τῶν Γραφῶν, ἡ Ἑλλὰς αὔξησιν, ἡ Βουλγαρία στασιμότητα. Ἡ Σοβιετικὴ Ρωσσία ἀκόμη μένει χώρα κλειστὴ διὰ τὴν Ἁγ. Γραφήν· ἐν τούτοις, κατωρθώθη ἐκεῖ ἡ κυκλοφορία 5,700 Βίβλων καὶ 10,000 Κ. Διαθηκῶν.

Ἡ ἐτησία ἔκθεσις τῆς Ἑταιρίας, ὀγκώδης τόμος 775 σελίδων, εἶναι πλήρης ἐνδιαφέροντος καὶ διδακτικῶν ἐπεισοδίων, ἅτινα ἀνέφερον οἱ ἀνὰ τὸν κόσμον ἀντιπρόσωποι καὶ βιβλιοπῶλαι τῆς Ἑταιρίας. Εἰς τὴν Ἰταλίαν φίλος τις εὐσεβὴς ἐπλήρωσε ποσόν τι ὅπως εἰς τοὺς σιδηροδρόμους τοῦ Κρατους ἀναρτηθοῦν πινακίδες διαφημίσεως τῆς Ἁγ. Γραφῆς. Τοῦτο ἐκίνησε τὸν χόλον τοῦ Παπικοῦ κλήρου καὶ κατεβλήθησαν διάφοροι προσπάθειαι νὰ ἀφαιρεθοῦν αἱ πινακίδες. Ἀλλὰ μήτε ἡ ἀστυνομία μήτε ἡ διεύθυνσις τῶν σιδηροδρόμων ἐδέχθη νὰ δώσῃ

τοιαύτην διαταγήν. Εἰς ἕνα μάλιστα ἱερέα, ὅστις παρεπονέθη διὰ τὴν διαφήμισιν ταύτην, ἐδόθη ἡ ἀπάντησις: «Ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶναι ἱστορικὸν βιβλίον μεγίστης ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀξίας. Παραπονεῖσθε ὅτι αὕτη πωλεῖται χωρὶς σχόλια καὶ ἑρμηνείας. Ἡμεῖς φρονοῦμεν ὅτι ἔτσι πρέπει νὰ πωλῆται, ὥστε ἕκαστος ἀναγνώστης νὰ σχηματίσῃ κρίσιν ἀνεπηρέαστον».

Τὸ Φασιστικὸν καθεστὼς εἰσήγαγε καὶ πάλιν τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα εἰς ὅλα τὰ δημόσια σχολεῖα, καὶ ἐξεδόθησαν σχολικὰ βιβλία περιέχοντα τὴν Κυριακὴν Προσευχήν, τὰς Δέκα Ἐντολάς, τὰς Παραβολὰς καὶ τὰ ἱστορικὰ μέρη τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης. Ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἐπίσης ἐξέδωκε συνόψεις τῶν 4 Εὐαγγελίων καὶ τῆς Κ. Διαθήκης· λέγεται δὲ ὅτι ἑτοιμάζεται ἔκδοσις τῆς ὅλης Γραφῆς, μεταφρασθεῖσα ἐκ τῆς Βουλγάτας. Ἡ Βιβλικὴ Ἑταιρία, παρ᾽ ὅλην τὴν ἀντίδρασιν τοῦ Παπισμοῦ, ἐκυκλοφόρησε πέρυσιν ἐν Ἰταλίᾳ 319,000 ἀντίτυπα, ἀπέναντι 250,000 τοῦ προηγουμένου ἔτους. Εἷς ἱερεὺς ἐν Φροσινόνε ἔκαυσε πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ναοῦ του μίαν Κ. Διαθήκην τῆς Ἑταιρίας, ὡς αἱρετικήν! Ἄλλοι ὅμως ἱερεῖς ἐβοήθησαν τοὺς βιβλιοπώλας τῆς Ἑταιρίας συνιστῶντες τὰ βιβλία των. Εἰς τὸν στρατὸν οἱ βιβλιοπῶλαι ἐπώλησαν πολλὰ τεύχη, τῇ συστάσει πολλάκις τῶν ἀξιωματικῶν· εἰς πολλὰ δὲ μέρη, ὅπου ἱερεῖς ἐζήτουν νὰ ἐξεγείρουν τὸν λαὸν κατὰ τῶν βιβλιοπωλῶν τῆς Ἑταιρίας, οἱ Φασίσται ἀστυνομικοὶ ἀντεπεξῆλθον κατὰ τῶν τοιούτων ῥαδιουργιῶν, λέγοντες πρὸς τὸν λαὸν ὅτι εἶναι καλὸν νὰ ἀγοράζουν Εὐαγγέλια. Εἷς βιβλιοπώλης διηγεῖται πῶς εἰσελθὼν εἰς πανδοχεῖον μὲ τὰ βιβλία του, παρεκλήθη ἀπὸ κάποιον νὰ ἀναγνώσῃ μεγαλοφώνως ἓν κεφάλαιον τοῦ Εὐαγγελίου. Ὁ βιβλιοπώλης ἀνέγνωσε τὴν ἱστορίαν τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ ὅλοι οἱ θαμῶνες τοῦ πανδοχείου ἐσηκώθησαν, ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἔμειναν ὄρθιοι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀναγνώσεως.

Ἠδυνάμεθα νὰ γεμίσωμεν πολλὰς σελίδας τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς» μὲ παρόμοια συγκινητικὰ ἐπεισόδια ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν τῆς ὑφηλίου.

Κάποιος φίλος ἐρωτᾷ: «Ποῦ διατίθενται τόσα ἑκατομμύρια Εὐαγγέλια καὶ βιβλία κατ᾽ ἔτος; Ποῖοι τὰ διαβάζουν; Κι᾽ εἰς τί ὠφελοῦν;» Τὴν ἀπάντησιν εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας βλέπει ὁ ἀναγινώσκων τὴν ἐτησίαν ἔκθεσιν τῆς Βρεττανικῆς Βιβλικῆς Ἑταιρίας. «Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ ἕως τῶν περάτων τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν». Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν γωνία τῆς γῆς, ὅπου νὰ μὴ ἔχῃ εἰσχωρήσει ἡ Ἁγία Γραφή. Οἱ Ἀπόστολοι κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς ἐκήρυξαν τὸν Χριστὸν εἰς 10—12 γλώσσας ἐν Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ᾽ ἡ Βρεττανικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρία κυκλοφορεῖ τὸν Θεῖον Λόγον εἰς 608 γλώσσας καὶ διαλέκτους, ἐὰν δὲ προσθέσωμεν καὶ τῶν ἄλλων Βιβλικῶν Ἑταιριῶν τὰς ἐκδόσεις, ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν γλωσσῶν, εἰς τὰς ὁποίας διαδίδεται σήμερον ἡ Ἁγ. Γραφή, ἀνέρχεται εἰς 800 περίπου. Καὶ ποῖοι διαβάζουν αὐτὰ τὰ βιβλία; Ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὰς διαφόρους ἐκθέσεις τῶν βιβλιοπωλῶν, οἱ ἀγορασταὶ εἶναι πάσης ἡλικίας καὶ κοινωνικῆς τάξεως — σοφοὶ καὶ ἀμαθεῖς, πλούσιοι καὶ πένητες, γέροντες καὶ νέοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες — κυρίως ὅμως οἱ ἄνθρωποι τῶν μεσαίων καὶ λαϊκῶν στρωμάτων — διδάσκαλοι, ἐργάται, τεχνῖται, στρατιῶται, κτλ. Καὶ εἰς τί ὠφελεῖ ἡ κυκλοφορία αὕτη; Βεβαίως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ παρακολουθήσῃ κανεὶς τὴν

ἐπίδρασιν ἑνὸς ἑκάστου τῶν 10 ἑκατομμυρίων βιβλίων, ἅτινα ἐκυκλοφόρησε πέρυσιν ἡ Ἑταιρία. Ἀλλ' ὑπάρχουν ἐξ ὅλων τῶν χωρῶν ἀρκεταὶ μαρτυρίαι, αἵτινες πείθουν ὅτι ἡ Ἁγία Γραφὴ ἐξακολουθεῖ νὰ ἔχῃ τὴν αὐτὴν εὐεργετικὴν ἐπιρροὴν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων, τὴν ὁποίαν ἀσκεῖ ἀνέκαθεν — ἐκπολιτίζει τοὺς ἀγρίους καὶ ἀπολίτιστους, μεταβάλλει τὸν μέθυσον εἰς ἐγκρατῆ, τὸν ἀσελγῆ εἰς καθαρόν, τὸν κλέπτη εἰς ἔντιμον, τὸν ψεύστην εἰς φιλαλήθη, τὸν κακοῦργον εἰς ἠθικόν. Οὐδὲν ἄλλο βιβλίον ἐφάνη μέχρι σήμερον εἰς τὸν κόσμον, ὅπερ ἀσκεῖ τοιαύτην θαυμαστὴν ἐπιρροὴν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Διὰ τοῦτο ἡ ἐλπὶς τῆς ἀνθρωπότητος εἶναι ἡ κυκλοφορία τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικῶς εἰς τὸ ἐν Ἑλλάδι ἔργον τῆς Ἑταιρίας, κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος (ἤτοι, ἀπὸ 1 Δ/βρίου 1927 μέχρι 30 Ν/βρίου 1928) διὰ τῶν 11 αὐτῆς βιβλιοπωλῶν καὶ 2 ἀποθηκῶν (Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης) ἐπωλήθησαν 3011 Βίβλοι, 12,027 Κ. Διαθῆκαι καὶ 36,440 μεμονωμένα βιβλία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἤτοι ἐν ὅλῳ 51,487 τεύχη, ἀξίας δραχ. 251,695.70. Ὁ ἰσολογισμὸς τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἔργου τῆς Ἑταιρίας κατὰ τὸ εἰρημένον χρονικὸν διάστημα ἔχει ὡς ἑξῆς:

Εἰσπράξεις :		
Ἐκ πωλήσεων βιβλιοπωλῶν.	Δρ.	189,133.10
» » Ἀποθήκης Ἀθηνῶν . . .	»	37,238.70
» » » Θεσσαλονίκης .	»	25,323.90
Τὸ ὅλον	Δρ.	251,695.70
Ἐκ συνεισφορᾶς κ. Δ. Μ. Ἐσιμνόγλου . .	»	809.60
» κιβωτίου Ἀποθήκης Ἀθηνῶν . . .	»	212.—
Τὸ ὅλον	Δρ.	252,717.30
Δαπάναι :		
Μισθοὶ βιβιοπωλῶν	Δρ.	315,825.—
Ποσοστὰ »	»	41,896.55
Ὁδοιπ. βιβλιοπωλῶν καὶ ἀποστολὴ βιβλίων .	»	41,903.50
Ἔξοδα Ἀποθήκης Ἀθηνῶν.	»	35,754.35
» Ἀποθήκης Θεσσαλονίκης	»	583.—
Ἐνοίκια ἀποθηκῶν.	»	44,398.40
Ἐκπτώσεις εἰς πελάτας ἀποθηκῶν. . . .	»	11,392.90
Μισθοὶ ὑπαλλήλων ἀποθηκῶν καὶ συνταξεις	»	79,530 50
Τὸ ὅλον	Δρ.	571,284.20
Ἤτοι, προέκυψεν ἔλλειμμα βαρύνον τὴν Ἑταιρίαν	»	318,566.90

Ἐκ τῶν βιβλιοπωλῶν, πρῶτος εἰς τὰς πωλήσεις ἦλθεν ὁ κ. Β. Μυστακίδης, ἐργαζόμενος ἐν Μακεδονίᾳ, ὅστις ἐπώλησεν 9,071 ἀντίτυπα, δεύτερος ὁ κ. Κ. Καρατζόπουλος μὲ 7,161 ἀντίτυπα, τρίτος ὁ κ. Τζωρτζάκης μὲ 5,473, τέταρτος ὁ κ. Κ. Ἀμπατζόγλου μὲ 5,362.

Τὸ ἔργον τῶν βιβλιοπωλῶν ὑπῆρξε καθ' ὅλον τὸ ἔτον ἀπρόσκοπτον.

Αἱ Ἑλληνικαὶ Εὐαγγελικαὶ Ἐκκλησίαι ἐνήργησαν κατὰ τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1928 ἔρανον ὑπὲρ τῶν Βιβλικῶν Ἑταιριῶν, καὶ συνελέγη ποσὸν δρχ. 8,279, ἐξ ὧν ἀπεστάλησαν εἰς μὲν τὴν Βρεττανικὴν δρχ. 4,125, εἰς δὲ τὴν Σκωτικὴν δρχ. 2,778, καὶ εἰς τὴν Ἀμερικὴν δρχ. 1,376. Ἐπίσης ἡ ἐν Κρήτῃ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία ἀπέστειλεν εἰς τὴν Βρεττανικὴν Βιβλικὴν Ἑταιρίαν συνεισφορὰν δρχ. 3,375.

Ὡς συμπέρασμα, λαμβάνω τὸ θάρρος νὰ συστήσῳ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τοῦ «Ἀστέρος τῆς Ἀνατολῆς», ὅσοι ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν διάδοσιν τῆς Ἁγ. Γραφῆς εἰς τὸν κόσμον, νὰ συνεισφέρωσιν ὑπὲρ τῆς Ἑταιρίας ὅ,τι δύνανται περισσότερον, διότι τὸ ἔργον τῆς διαδόσεως τοῦ Θείου Λόγου ἐνεργεῖται μόνον διὰ τῶν συνεισφορῶν τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς εὐσεβῶν. Αἱ συνδρομαὶ δύνανται νὰ ἀποστέλλωνται εἴτε εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ἀποθήκην τῆς Ἑταιρίας (ὁδὸς Φιλελλήνων, 2) ἐπ' ὀνόματι τοῦ κ. Ἐμμ. Μισαηλίδου, εἴτε ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν Γεν. Γραμματέα τῆν Ἑταιρίας ἐν Λονδίνῳ (Rev. J. H. Ritson, 146 Queen Victoria Street, London, E. C. 4).

Π. Ι. Σειρηνίδης.

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΕΝ ΤΗ ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

Ἐξετάζοντες τὰς περὶ τοῦ Μεσσίου προρρήσεις καὶ προφητείας τῆς Π. Διαθήκης, διακρίνομεν ὡς κεντρικὴν ἰδέαν ὅλων τούτων, τὴν ἰδέαν τῆς ***παγκοσμίου ἀδελφότητος τῶν ἀνθρώπων***, καὶ τῆς δι' ἑνὸς ***παγκοσμίου Λυτρωτοῦ*** σωτηρίας τῆς ἀνθρωπότητος.

Τὸ Μεσσιανικὸν κήρυγμα, τὸ μεταδοθὲν πρῶτον ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας, ἀποτελεῖ ***ἄγγελμα χαρᾶς μεγάλης***, δι' ἅπαντας τοὺς λαούς. Ἀλλά, κατὰ τὴν μεμακρυσμένην ἐκείνην ἐποχὴν καὶ ὑπὸ τὰς κρατούσας τότε συνθήκας, μία ἰδέα τόσον ὑπέροχος, καὶ ὡς ἔκφρασις ἁπλοῦ πόθου ἢ εὐχῆς, ἦτο ὅλως ξένη πρὸς τὸ πνεῦμα καὶ τὸ περιβάλλον τῆς φυλῆς ἐκείνης, ἐξ ἧς ἔμελλε νὰ προέλθῃ ὁ Μεσσίας. Ἀφοῦ καὶ σήμερον ἀκόμη δυσκόλως συνταυτίζονται αἱ βλέψεις καὶ οἱ πόθοι καὶ αὐτῶν τῶν μᾶλλον προηγμένων εἰς ἀνάπτυξιν καὶ πολιτισμὸν ἐθνῶν, μὲ τὰς βλέψεις καὶ πόθους τῶν λαῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων χωρίζονται δι' ἀποστάσεως μεγάλης καὶ δι' ἀνισότητος ἀναπτύξεως καὶ φυλῆς. Δὲν ἦτο Σημιτικῆς προελεύσεως ἡ ἰδέα τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος, ἀλλ' οὔτε καὶ Ἐθνικῆς. Ἦτο ἰδέα καὶ ἄποψις ***θείας προελεύσεως*** καὶ εἰς τοῦτο ὤφειλε τὴν ὑπεροχὴν αὐτῆς ἡ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ***Διαθήκη τοῦ Θεοῦ***, ἥτις, ἀνεξαρτήτως χρόνου καὶ περιβάλλοντος, προσείλκυσε καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὸ ἰδανικὸν τοῦτο. Τὸ θεῖον σχέδιον μένει ἀμετάβλητον καθ' ὅλας τὰς ἐποχάς· μία δὲ ἰδέα, ἥτις δὲν ἔχει τι τὸ κοινὸν πρὸς τὰς ἐπικρατούσας ἰδέας καθ' οἱανδήποτε χώραν καὶ ἐποχήν, ἀποβλέπει δὲ εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον πάσης χώρας καὶ ἐποχῆς, ἀναμφιβόλως ***πηγάζει ἄνωθεν***.

Ἡ δύναμις καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῆς Μεσσιανικῆς ἐπαγγελίας συνίσταται εἰς τὸ ὅτι ***ἀποβλέπει εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους***, πάσης χώρας καὶ πάσης φυλῆς καὶ πάσης ἐποχῆς. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπινοηθῇ ὑπὸ Ἑβραίου, καθότι τὴν Ἑβραϊκὴν φυλὴν ἀνέκαθεν καὶ μέχρι σήμερον χαρακτηρίζει ἡ ***ἀποκλειστικότης***. Τοὐναντίον, ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ, ἡ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἐδείκνυε καὶ πρὸ Χριστοῦ τὸ ***χριστιανικὸν πνεῦμα***, εἰς τὸ αἴσθημα τῆς κοινῆς τῶν ἀνθρώπων ἀδελφότητος.

Παράδειγμα εἶναι ἡ εἰς τοὺς Ψαλμοὺς ἀπαντῶσα ἔκφρασις τοῦ τοιούτου αἰσθήματος, τὸ ὁποῖον εἶναι ὅλως ξένον πρὸς τὴν ἐποχὴν καὶ τὸν τόπον, καθ' οὓς ἐγράφησαν.

Εἶναι λοιπὸν μεγαλειώδης καὶ ἐπιβλητικὴ ἡ Μεσσιανικὴ ἀντίληψις τῆς παγκοσμίου ἀδελφότητος καὶ τῆς παγκοσμίου ἀνάγκης σωτηρίας, καθότι ***ἐνεπνεύσθη ἄνωθεν***. Ἡ ὕπαρξις τῆς Εὐαγγελικῆς ταύτης ἀντιλήψεως εἰς τὸν κόσμον τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας εἶναι γεγονὸς ἄξιον προσοχῆς. Ἀπορεῖ δὲ κανεὶς πῶς ὁ μικρὸς ἐκεῖνος λαός, ὁ μόλις διακρινόμενος ἀπὸ τῶν πολυαρίθμων ἄλλων συγγενῶν Σημιτικῶν λαῶν, ἐνεκολπώθη καὶ διέσωσεν ἀπὸ τῆς μεμακρυσμένης ἐκείνης ἐποχῆς τὴν ἰδέαν παγκοσμίου Σωτῆρος. Ἡ διάσωσις αὕτη ἀποδεικνύει τὴν ὕπαρξιν ***θείου σχεδίου*** εἰς τὰς τύχας τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ἐνῷ τόσοι ἄλλοι σύγχρονοι λαοὶ ἐξηφανίσθησαν. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἦτο ἄνευ σκοποῦ. Ἐντὸς τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ προητοιμάσθη ἡ ἔλευσις τοῦ Μεσσίου, τοῦ Ἐκλεκτοῦ τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ὁποίου ἤθελον εὐλογηθῇ πάντα τὰ ἔθνη. Ὁ προορισμὸς τῶν ἄλλων λαῶν ἦτο περιωρισμένος, ἅπαξ δὲ ἐξεπληρώθη οὗτος, οἱ λαοὶ ἐκεῖνοι ἐξέλιπον. Ὁ προορισμὸς ὅμως τοῦ Ἰσραὴλ ἐξακολουθεῖ εἰσέτι, οὔτε δύναται νὰ ἐκπληρωθῇ τελείως ***μέχρις οὗ εὐλογηθῶσι διὰ τοῦ Μεσσίου ἅπασαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς***. Τὴν ἰδέαν ταύτην ἀνευρίσκομεν καθ' ὅλην τὴν μακρὰν διαδοχὴν τῶν Προφητῶν τῆς Π. Διαθήκης. Διαρκῶς γίνεται μνεία εἰς τὰς προφητείας ταύτας τῆς συμμετοχῆς πασῶν τῶν φυλῶν τῆς γῆς εἰς τὰς εὐλογίας, τὰς ὁποίας θέλει κομίσει ὁ Μεσσίας· καὶ ἐμφανίζεται ὁ Μεσσίας συνεργαζόμενος μετὰ τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος. Παριστάνεται δὲ καὶ ὡς τὸ «Δένδρον, τὸ μέλλον νὰ βλαστήσῃ ἐκ τῆς ρίζης τοῦ Ἰεσσαί, ἵνα ἑλκύσῃ πάντα τὰ ἔθνη ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ, καθ' ὃν καιρὸν ἡ γῆ θέλει πληρωθῇ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ Κυρίου, ὡς τὰ ὕδατα σκεπάζουσι τὴν θάλασσαν» (Ἡσα. ια'). Προλέγεται ἡ μεγάλη τελικὴ σύναξις ὅλων τῶν ἐθνῶν τῆς γῆς, καθ' ἣν θέλει ἐκλείψει διὰ παντὸς ἡ δύναμις τοῦ θανάτου ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ πᾶν δάκρυον θέλει ἐξαλειφθῇ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν (Ἡσα. κε'). Διακηρύσσεται ὅτι ὁ Ἐκλεκτὸς τοῦ Θεοῦ θέλει φέρει κρίσιν εἰς τὰ ἔθνη, καὶ φωτίσει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς εἰς τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὁπότε θὰ ψάλλωσι πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς ᾆσμα νέον εἰς τὸν Θεὸν — οἱ διαπλέοντες τὰς θαλάσσας, οἱ κάτοικοι τῶν νήσων τῆς Εὐρώπης καὶ οἱ οἰκοῦντες εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας τῆς Ἀσίας (Ἡσ. μβ', μθ', νδ', Μιχαίας δ', Ἱερεμ. ις', Ζαχαρ. ζ' καὶ θ', Μαλαχ. α'. 11).

Τὸ τοιοῦτον ἀδελφικὸν πνεῦμα τῆς Παλαιᾶς Οἰκονομίας ἀπέναντι τῶν Ἐθνικῶν εἶναι καθαρῶς ***Χριστιανικόν***, ξένον δὲ τόσον πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἀντίληψιν, ὅτι «πᾶς μὴ Ἕλλην βάρβαρος», ὅσον καὶ πρὸς τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀποκλειστικό-

τητα. Ἐπίσης δὲ μοναδικὴ καὶ πρωτοφανὴς εἶναι ἡ ***Χριστιανικὴ ἀντίληψις περὶ τοῦ Μεσσίου.*** Ὁ ἰδεώδης ἥρως ἑνὸς λαοῦ συνήθως ἑνώνει εἰς ἑαυτὸν ὅλας τὰς ἰδιότητας, τὰς ὁποίας θαυμάζει καὶ ποθεῖ ὁ λαὸς ἐκεῖνος. Ἀλλ' ἐρωτᾷ κανεὶς μὲ ἀπορίαν: Πῶς οἱ Ἑβραῖοι ἐκεῖνοι τῆς Ἀσσυριακῆς καὶ τῆς Βαβυλωνιακῆς αἰχμαλωσίας ἐδημιούργησαν Μεσσίαν τόσον διάφορον ἀπὸ τὸν τύπον ἑνὸς κοσμικοῦ ἥρωος, ἀλλὰ καὶ τελείως ἀντίθετον πρὸς τὰς βλέψεις καὶ τὰ ἰδανικὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ; Διότι, κατὰ τοὺς προφήτας, ὁ Μεσσίας δὲν θὰ ἦτο μὲν οὔτε τολμηρός, οὔτε ἐπίφοβος, οὔτε νικηφόρος ἐν μάχῃ, ἀλλὰ θὰ ἦτο τὸ φῶς τῆς περιφρονημένης Γαλιλαίας, ὁ Ἐρχόμενος ἵνα καταργήσῃ πᾶν τὸ κοσμικόν, ἀληθὴς Ἄρχων Εἰρήνης, τοῦ ὁποίου ἡ εἰρηνικὴ βασιλεία θὰ ἦτο ἀτελεύτητος, καὶ ὁ θρόνος ἐστηριγμένος ἐν κρίσει καὶ δικαιοσύνῃ (Ἡσ. θ΄ καὶ ια΄. Ζαχ. θ΄. 9).

Διὰ νὰ πληρώσῃ ὅμως τὴν προφητείαν, ἔπρεπεν ὁ Μεσσίας νὰ διέλθῃ καὶ τὴν ὑστάτην δοκιμασίαν — τὴν τοῦ Σταυροῦ. Ἄνευ τοῦ Σταυροῦ ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι μηδέν. Ὁ Σταυρὸς ἀπετέλεσε τὸ ἁρμόζον τέλος ζωῆς ταλαιπωρίας, περιφρονήσεως καὶ ἀποτυχίας (Πράξ. ιζ΄. 3). Τοῦτο δὲ ἀποτελεῖ οὐσιῶδες μέρος τῆς Μεσσιανικῆς προφητείας. Τόσον δὲ ἐπακριβῶς κηρύττει ἡ Π. Διαθήκη τὸ δόγμα τοῦ Σταυροῦ, ὥστε ἐκ τῶν ἀκροασθέντων τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων Ἰουδαίων, περισσότεροι ἐπείσθησαν καὶ προσῆλθον εἰς τὸν Χριστὸν διὰ τῶν ἀποδείξεων τῶν ἐκ τῆς Π. Διαθήκης ἢ δι' ὅλων τῶν προηγηθέντων ἐπιχειρημάτων (Ζαχ. ια΄, ιβ΄, ιγ΄. Δαν. θ΄. 26, Ζαχ. θ΄). Τόσον δὲ σαφῶς προλέγουν τὰ πάθη τοῦ Μεσσίου αἱ προφητεῖαι τῆς Π. Διαθήκης, ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ Ἰουδαῖοι νὰ παραδεχθῶσιν ὅτι θὰ ἤρχοντο δύο Μεσσίαι, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ εἷς θὰ διήρχετο τὸν βίον ταλαιπωρούμενος καὶ ἐξουθενημένος, τέλος δὲ θὰ ἐφονεύετο, ἐνῷ ὁ ἕτερος θὰ ἐθριάμβευε καθ' ὅλων τῶν ἐχθρῶν του.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι μόνον τὸ *γεγονὸς* τοῦ Σταυροῦ, τὸ ὁποῖον προλέγεται σαφῶς εἰς τὴν Π. Διαθήκην, ἀλλὰ καὶ τὸ *δόγμα* τοῦ Σταυροῦ, ἤτοι τοῦ ***ἐξιλαστηρίου θανάτου*** τοῦ Μεσσίου. Διότι ἐὰν ἔλειπεν ἐκ τῆς Μεσσιανικῆς ἰδέας ὁ ***ἐξιλασμός,*** τὰ ἄλλα ἐπιχειρήματα θὰ ἀπετύγχανον τοῦ σκοποῦ αὐτῶν. Ὁ μόνος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ κόσμος ὁλόκληρος ἐδέχθη παρὰ τῶν Ἰουδαίων τὸν Μεσσίαν ὡς Σωτῆρα αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ὡς τὸν ἀναμενόμενον Βασιλέα, οὐδὲ ὡς τὸ ὕψιστον πρότυπον ἀρετῆς (διότι τοιαῦτα πρότυπα ἠδύνατο καὶ τὸ πνεῦμα τῶν ἐθνικῶν νὰ ἐπινοήσῃ), ἦτο ὡς ἐκ τοῦ κηρύγματος τοῦ ***ἐξιλασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου.*** Τοῦτο ἦτο ***τὸ χαροποιὸν ἄγγελμα τῆς συμφιλιώσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα,*** διὰ τῆς γενομένης ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ θυσίας τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοῦτο προσείλκυσε τὰ ἔθνη πρὸς τὸν Χριστιανισμόν. Εἰς τοῦτο ἔγκειται ἡ ζωτικότης καὶ ἡ δύναμις τοῦ Χριστιανισμοῦ. Τὰ ἔθνη ἐστράφησαν πρὸς τὸν Χριστόν, ὄχι ὡς τὸ τελειότατον ὑπόδειγμα τῆς ἀνθρωπίνης ἠθικῆς, ἀλλὰ διότι Αὐτὸς ὑπέστη ὑπὲρ αὐτῶν καὶ ὑπὲρ πάντων τὴν τιμωρίαν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ.

Ὄχι μόνον τοῦτο, ἀλλ' ἦλθε καὶ ***νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς ἀνθρώπους πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν.*** Νὰ διανοίξῃ εἰς αὐτοὺς τὰς πύλας τῆς αἰωνίου ζωῆς καὶ μακαριότητος. Ὡς ἐκ τούτου, τὸ πρώτιστον καὶ σπουδαιότατον μέλημα

παντὸς ἀνθρώπου εἶναι νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν δέουσαν σχέσιν αὐτοῦ πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πᾶν ἄλλο μέλημα κοσμικόν, ὅσον καὶ ἂν φαίνηται σπουδαῖον καὶ ἐπεῖγον, εἶναι μηδαμινὸν ἀπέναντι τούτου. Πόσον δὲ ταπεινὴ καὶ μηδαμινὴ καθίσταται ἡ Ἰουδαϊκὴ ἀντίληψις τοῦ Μεσσίου, ἡ ἐπικρατήσασα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Σωτῆρος!

Κληρονόμοι τῆς δωρεᾶς, τῆς σωτηρίας καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς μελλούσης μακαριότητος, ἂς καταστήσωμεν ἕκαστος κτῆμα ἡμῶν ἀναφαίρετον τὸ δῶρον τοῦτο.

ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Περὶ ἀναγνώσεως τῶν Ἁ. Γραφῶν.

Τὰ παιδία πρέπει νὰ διδάσκωνται τὰς Γραφάς.

«Θέλετε νὰ ἦναι εὐπειθεῖς οἱ υἱοί σας; Ἀναθρέψατέ τους ἀπ' ἀρχῆς ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ Κυρίου. Μὴ νομίσητε περιττὸν τὸ νὰ ἀκούουν τὰς θείας Γραφάς. Διότι ἐκεῖ πρῶτον θὰ ἀκούσουν τὸ «Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου»· ὥστε τοῦτο θὰ ἀποβῇ πρὸς ὄφελός σας. Συνειθίσατε τὰ τέκνα σας νὰ ἀγαποῦν καὶ νὰ ἀναγινώσκουν τὰς Ἁγίας Γραφάς. Καὶ μὴ λέγητε ὅτι ἡ μελέτη τῶν Γραφῶν εἶναι διὰ τοὺς μοναχούς. Κανεὶς δὲν ἔχει τόσην ἀνάγκην ἀπὸ τὴν μελέτην ταύτην ὅσον αἱ νεαραὶ ὑπάρξεις, αἱ ὁποῖαι μεθαύριον θὰ εὑρεθοῦν εἰς τὸ πέλαγος τοῦ βίου. Ποῖος ἔχει τὴν μεγάλην ἀνάγκην καλοῦ πλοίου, καλοῦ πλοιάρχου, καλοῦ ναυτικοῦ πληρώματος; Ὄχι βέβαια ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μένει πλέον διὰ παντὸς εἰς τὸν λιμένα, ἀλλ' ἐκεῖνος ὅστις διασχίζει τὴν θάλασσαν. Τοιοῦτό τι ἀληθεύει καὶ ὡς πρὸς τὸν μοναχὸν καὶ τὸν κοσμικόν.

Ὁ ἐρημίτης μοναχὸς ἐτοποθέτησε τὸν ἑαυτόν του ὡς εἰς λιμένα ἀκυμάτιστον. Ζῇ ἐκεῖ ἥσυχος, ἀσφαλισμένος ἀπὸ πᾶσαν βιωτικὴν καταιγίδα. Ὁ υἱός σου ὅμως, ὅτε μεθαύριον θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν κίνησιν καὶ τὴν τύρβην τοῦ κόσμου, θὰ ἦναι καθ' ἡμέραν μέσα εἰς τὸ πέλαγος καὶ θὰ παλαίῃ πρὸς τὰς πολλὰς τρικυμίας του. Ὥπλισέ τον λοιπὸν μὲ τὴν ἱκανότητα νὰ μὴ τὸν ζαλίζῃ ἡ θάλασσα, νὰ μὴ τρομάζῃ τὰ κύματα, νὰ ταξειδεύῃ μὲ τέχνην καὶ ἀσφάλειαν καὶ νὰ μὴ ναυαγῇ. Καὶ εἰς ὅλα ταῦτα τίποτε δὲν θὰ τὸν καταρτίσῃ τόσον, ὅσον ἡ μελέτη τῶν Ἁγίων Γραφῶν καὶ ὁ ἐφοδιασμός του μὲ τὰς ὁδηγίας των, τὰς συμφωνίας των, τὰ διδάγματά των.

Δὲν μοῦ λέγεις, παρακαλῶ, σὺ ὁ μὲ τόσην ἐπιπολαιότητα φωνάζων ὅτι αἱ Γραφαὶ εἶναι διὰ τοὺς μοναχούς, μὲ ποῖον θὰ ἔχῃ νὰ διαλεχθῇ καὶ νὰ ρυθμίσῃ τὰς σχέσεις του ὁ ἐρημίτης μοναχός; μὲ τοὺς τοίχους τῆς καλύβης του καὶ μὲ τὴν στέγην της; ἢ μὲ τὴν ἐρημίαν καὶ μὲ τὰ λαγκάδια; ἢ μὲ τὰ πτηνὰ καὶ μὲ τὰ δένδρα; Δὲν ἔχει λοιπὸν ἐκεῖνος τόσην ἀνάγκην ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τῶν Γραφῶν, ὅσην χρειάζονται τὰ τέκνα σου μέσα εἰς τὸν κόσμον, ὅπου πολλαὶ αἱ σχέσεις, αἱ ἐπικοινωνίαι, αἱ ἀνάγκαι, αἱ πιέσεις, αἱ παγίδες, οἱ πειρασμοὶ καὶ πολλὴ ἑπομένως καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς προσοχῆς, τῆς ἀντοχῆς, τῆς συνέσεως, τῆς καρτερίας καὶ τῆς ἀνδρείας»

(Ὑπόμν. εἰς τὴν πρὸς Ἐφεσίους Ἐπιστολήν, Ὁμιλ. κα').

ΠΟΙΚΙΛΑ

— **Ἀμερικανικὴ ἰδεολογία.** Λέγεται συχνάκις περὶ τῶν Ἀμερικανῶν, ὅτι τὸ κυριαρχοῦν αὐτῶν πάθος εἶναι ἡ ἀπόκτησις χρημάτων καὶ ὅτι τὸ πάθος τοῦτο ἐκτοπίζει ἐκ τῆς Ἀμερικανικῆς ψυχῆς πᾶσαν ἄλλην σκέψιν. Ὅτι ἡ κατηγορία αὕτη εἶναι ψευδής, κἄτι γνωρίζομεν καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες, διότι καὶ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 καὶ κατὰ τὴν Κρητικὴν τοῦ 1866 καὶ μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν τοῦ 1922 πρῶτοι οἱ Ἀμερικανοὶ συνέδραμον τὸ ἔθνος ἡμῶν διὰ γενναίας καὶ ἐγκαίρου χρηματικῆς ἀρωγῆς, καθὼς καὶ δι' ἠθικῆς συνηγορίας καὶ ἐνθαρρύνσεως. Ἐπίσης εἶναι γνωστόν, ὅτι κατὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον οἱ πολῖται τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν, ἂν καὶ οὐδεὶς νόμος τοὺς ὑπεχρέωνε πρὸς τοῦτο, ἐπέβαλον εἰς ἑαυτοὺς ἑκουσίως ἀποχὴν ἀπὸ κρέας καὶ ἄρτον καὶ βούτυρον καὶ γάλα καθ' ὡρισμένας ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος, διὰ νὰ περισσεύσουν τὰ εἴδη ταῦτα διὰ τὴν πεινῶσαν Εὐρώπην.

Ἡ δὲ στατιστικὴ τῶν ἀνὰ τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας ἰδιωτικῶν δωρεῶν καὶ εἰσφορῶν ὑπὲρ ἀγαθοεργῶν καὶ ἠθικῶν σκοπῶν κατὰ τὸ ἔτος 1927 εἶναι ἀρκετὴ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ὁ Ἀμερικανικὸς λαὸς προηγεῖται ὅλων τῶν ἐθνῶν εἰς τὴν Χριστιανικὴν ἰδεολογίαν καὶ φιλαλληλίαν. Ἰδοὺ ἡ ἐν λόγῳ στατιστικὴ τῶν ἰδιωτικῶν δωρεῶν, ἐράνων καὶ εἰσφορῶν :

Ὑπὲρ ἐκπαιδευτικῶν σκοπῶν	δολλάρια	187.200.000
Ὑπὲρ φιλανθρωπικῶν ὀργανώσεων ἐν Ἀμερικῇ .	»	256.700.000
Ὑπὲρ περιθάλψεως ἐν τῷ ἐξωτερικῷ.	»	214.500.000
Ὑπὲρ τῆς δημοσίας ὑγιείας.	»	204.400.000
Ὑπὲρ θρησκευτικῶν σκοπῶν.	»	1.079.900.000
Ὑπὲρ διαφόρων φιλανθρωπικῶν ἱδρυμάτων. . .	»	13.000.000
Ὑπὲρ τῶν καλῶν τεχνῶν	»	25.700.000
Ὑπὲρ σωματικῆς ἀγωγῆς καὶ ἀναψυχῆς τῶν παιδίων καὶ τῶν ἀπόρων τάξεων	»	19.300.000
Ἀπ' εὐθείας δωρεαὶ εἰς ἄτομα	»	257.800.000
Τὸ ὅλον . .	»	2.258.500.000

Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρω ποσῶν οὔτε ἓν δολλάριον προῆλθεν ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἢ οἱασδήποτε ἐπισήμου πηγῆς, ἀλλ' ἀπὸ τὰ βαλάντια τῶν ἰδιωτῶν.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ

Τῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ συνδρομητῶν ἡμῶν ἐφιστῶμεν τὴν προσοχὴν εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ *ταχυδρομικὸν τέλος δι' ἐπιστολὰς εἶναι δρ. 1.50* καὶ ὄχι λεπτὰ 50. Συχνάκις λαμβάνομεν ἀπὸ συνδρομητὰς παραγγελίας γεγραμμένας ἐπὶ ἐπισκεπτηρίων, αἵτινες φέρουν γραμματόσημον μόνον 50 λ. καὶ ἀναγκαζόμεθα νὰ πληρώσωμεν ἡμεῖς τὴν διαφορὰν τῆς 1 δρ. *διπλῆν,* ἤτοι δρ. 2. Οἱ γράφοντες τοιαῦτα ἐπισκεπτήρια προφανῶς φαντάζονται ὅτι, ἐπειδὴ εἶναι ἐπισκεπτήρια, δὲν πληρώνουν τέλος ἐπιστολῆς. Τὰ ἐπισκεπτήρια πληρώνουν τέλος 50 λ. ***μόνον ὅταν ἦναι ἄγραφα***, ἢ φέρουν ἁπλῶς ***εὐχὴν Νέου Ἔτους***, ἢ τοιοῦτόν τι. Μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξακολουθήσωμεν φορολογούμε οι διὰ τὰς ταχυδρομικὰς παραβάσεις τῶν συνδρομητῶν μας, τοῦ λοιποῦ θ' ἀρνώμεθα τὴν παραλαβὴν τοιούτων φακέλλων ἀνεπαρκῶς χαρτοσημασμένων.